

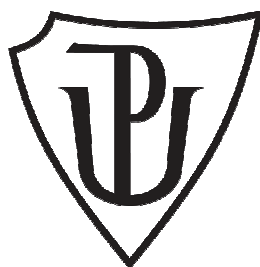
UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra sociologie a andragogiky

PAMĚTI O VYPÁLENÍ OBCE JAVOŘÍČKA

Rekonstrukce kolektivní paměti

Bakalářská diplomová práce

Autor: Lucie Šmoldasová

Vedoucí práce: Mgr. Jaroslav Šotola, Ph.D.

Olomouc 2013

Čestné prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci na téma Paměti o vypálení obce Javoříčka: Rekonstrukce kolektivní paměti vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V dne

Podpis

Poděkování

Děkuji Mgr. Jaroslavu Šotolovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a za čas, který mi věnoval při vedení bakalářské práce. Také děkuji narátorům, kteří mi pomohli s realizací výzkumného projektu za jejich ochotu a spolupráci.

Anotace:

Tématem bakalářské práce je rekonstrukce paměti o vypálení obce Javoříčko. Jedná se o analýzu kolektivní paměti, která se tvořila od samotné události až po současnost. Práce se skládá z teoretické a praktické části. Je především založena na kvalitativním výzkumu, který je veden metodou orální historie. Obsahem práce je analýza provedených rozhovorů, novinových článků a brožur. Cílem práce je zjistit, jakým způsobem je konstruovaná paměť o dané události. Na základě výzkumu se podařilo identifikovat několik narácí, které byly zformovány v průběhu let. Jsou zde rozlišeny čtyři různé narace, nazvané Verze pamětníků, Komunistická verze, Postkomunistická a Současná. Odlišnost narácí je způsobena díky změnám ve státní ideologii, kdy vláda podporovala tu či onu verzi.

Klíčová slova: Vzpomínky, paměť, verze příběhu, pamětník, komunismus, současnost, partyzáni, vypálení obce, pietní slavnost, pravda, vina

Annotation:

The topic of the thesis is the reconstruction of memories of burning-down of Javoříčko village. In fact, it is the analysis of collective memory that is created from the beginning of the event itself till the present time. The thesis consist of theoretical and practical part. It is mainly based on the qualitative research that is conducted by the oral history method. The thesis contains analysis of interviews, newspaper articles and brochures. The main aim of the thesis is to find out the way of the memory construction of the event itself. Some narrations, that were formed over the years, are successfully identified in virtue of the research. The thesis differentiates four narrations that are called: "Witness Version", "Communist Era Version", "Post-Communist Era Version" and "Contemporary Version". The diversity of the narrations is caused by the changes in the ideology of the country when the different versions were supported by the government.

Keywords: memories, memory, version of the story, witness, Communism, present time, partisans, burning-down of the village, reverence, truth, guilt

OBSAH

Úvod.....	5
2. Paměť	6
2.1 Historie a paměť	6
2.2 Vzpomínky, kolektivní a historická paměť	7
2.3 Rodinná paměť	9
3. Fakta o Javoříčku	10
3.1 Geografie.....	10
3.2 Javoříčko před vypálením	10
3.3 Bouzov	11
3.4 Život lidí na Bouzovsku.....	12
3.5 Odbojová činnost na Bouzovsku	12
3.6 Jermark.....	13
3.7 Zápletka příběhu	14
3.7.1 Tragédie na hájence	15
3.7.2 Vypálení Javoříčka.....	16
4. Metodologie výzkumu	18
5. Charakteristika narátorů.....	20
6. Narace o Javoříčku.....	22
7. Verze pamětníků	22
7.1 Brožury a novinové články	23
7.2 Rozhovory.....	25
8. Komunistická verze	28
8.1 Brožury a novinové články	28
8.2 Rozhovory.....	32
8.2.1 Pietní slavnosti	33
8.2.2 Muzeum	35
8.2.3 Výstavba nového Javoříčka	35
8.2.4 Sousoší	37
9. Postkomunistická verze	37
10. Současná verze.....	38
10.1 Brožury a novinové články	39
10.2 Rozhovory.....	39
10.2.1 Partyzáni	39
10.2.2 Vina a pravda	41
10.2.3 Svaz protifašistických bojovníků.....	42
10.2.4 Občanské druzení nové Javoříčko	43
10.2.5 Pietní slavnosti	45
10.2.6 Hrobodomy	46
11. Shrnutí.....	47
12. Závěr:	49
Seznam použitých zdrojů a literatury	51
Seznam příloh	53

Úvod

Tématem bakalářské práce je rekonstrukce paměti o vypálení obce Javoříčko. Jedná se o analýzu kolektivní paměti, která se tvořila od samotné události až po současnost. Práce se skládá z teoretické a praktické části. Za pomoci metody orální historie bude veden kvalitativní výzkum. Obsahem práce je analýza provedených rozhovorů, novinových článků a brožur. Cílem práce je zjistit, jakým způsobem je konstruována paměť o dané události.

Obec Javoříčko leží v severozápadní části Moravy. V mnohých pramenech i v povědomí lidí bývá označována jako „moravské Lidice“. Tato přezdívka nám může napovědět, že ji v minulosti nepostihl příliš šťastný osud. Dne 5. května 1945 bylo Javoříčko vypáleno a zdejší muži zastřeleni. Ačkoliv je tato tragédie součástí naší národní historie, tak o ní mnoho lidí nic neví. Troufám si to tvrdit, jelikož se sama pohybuji převážně v kolektivu mladých lidí a naprostá většina z nich ani netuší o existenci této obce, natož aby znali její historii. Dokonce ani mladá generace žijící na Litovelsku nezná příčiny vypálení obce, přestože bych tuto znalost u nich považovala jako samozřejmou. Jedním z důvodů proč jsem si Javoříčko zvolila jako téma své práce, je právě neznalost její minulosti převážně u mladé generace. Chci na tento jejich nezájem o Javoříčko upozornit.

První část práce je zaměřena na vymezení teoretických pojmů podstatných pro pochopení problematiky. Definuji pojmy historie, vzpomínky a paměť kolektivní, rodinná a historická. Zvláštní důležitost náleží paměti kolektivní a rodinné. Dále čtenáře seznámím s obcí Javoříčko. Přiblížím jeho geografii a historii, na kterou budu pohlížet z neutrálního hlediska, respektive popíši pouze známá a ověřená fakta. Zaměřím se na situaci v obci před samotným vypálením. Následně se budu zabývat životem lidí na Bouzovsku, místní odbojovou činností a potom už samotným událostem, jako je tragédie na hájence 9. dubna 1945 a vypálení obce 5. května 1945. Následuje metodologie výzkumu a charakteristika narátorů, s kterými byly vedeny rozhovory. Další část práce je složena z analýzy provedených rozhovorů, které jsou komparovány s brožurami a novinovými články vydanými v daných obdobích. Novinové články budou získány z levicově orientovaných olomouckých novin *Stráž lidu*, které byly

vydávány od roku 1945 až 1992.¹ Snažila jsem se hledat také v jiných periodikách, ale bohužel v novinách *Rudé právo* a *Svobodné slovo* jsem o Javoříčku žádné informace nenalezla. Narace budou získány rekonstrukcí kolektivní paměti v daném časovém období. Období zahrnuje časový úsek od roku 1945 po současnost. Jednotlivé narace budou podrobně popsány a vzájemně porovnány. Záměrem práce není hodnocení, která z narácí je nejobektivnější, nýbrž je pouze popsat.

2. Paměť

2.1 Historie a paměť

Součástí této práce jsou rozhovory vedené s pamětníky. Zajímají mne hlavně jejich vzpomínky, které mají uchovány v paměti, a právě proto se budu nejdříve zabývat vymezením těchto i dalších pojmů, jako je historie, paměť a vzpomínky.

Začnu s pojmem historie a jeho chápáním v kontextu této práce. Historie je důležitá pro uvědomění naší národní identity. Slouží k přestování smyslu pro tuto identitu a národní loajalitu, proto by neměla být zneužita těmi, kteří jsou u moci. Ovšem je známo, že v minulosti docházelo k častému přepisování dějin. V dějinách byl kladen důraz na jiné skutečnosti než dnes a historici psali úplně odlišným způsobem. Tudíž je možné říct, že poznání minulosti je jen ideologickou konstrukcí, která vždy slouží konkrétním zájmům, takže dějiny se pak jeví jako řada mýtů ustavujících či posilujících určité skupinové totožnosti.² Je nutné si uvědomit, že každý kdo interpretuje nějaký historický jev, tak jej vnímá ze svého úhlu pohledu. Promítá do něj své subjektivní zájmy a reflektuje jen omezené informace. Historickou událost je možné vidět z několika perspektiv, či úhlů pohledů. Také jisté kulturní vlivy determinují, co každá generace považuje za významné z minulosti. Naše vlastní názory jsou filtrovány naším vlastním kulturním kontextem. Chci naznačit, že když historikové píší svá díla, tak se v nich kromě informací z pramenů objeví také jejich předsudky a předpojatosti. Jsou totiž stejně jako my všichni děti své doby a jejich pohledy jsou ovlivněny generací, ke které patří.

Je tedy možné poznat objektivní pravdu, když nelze přehlížet subjektivitu autora? Někteří autoři radí, že bychom měli využívat mnohostranného dynamického

¹ Zjištěno v internetovém katalogu Vědecké knihovny v Olomouci. Dostupné z <http://aleph.vkol.cz/F/CVT65EULHR8MS2V54KV8899B7C7LXDKK4RN7Q5NY9CR9FGGN5T-16807?func=full-set-set&set_number=005914&set_entry=000008&format=999>.

² J. Applebyová, L. Huntová, Jambová, M.. *Jak říkat pravdu o dějinách*. 1. vyd., Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2002, s. 12–13.

přístupu ke zkoumání informací spojených s určitou událostí, tzn. zjistit si o ní všechno, co je možné a být schopni posoudit situaci z různých úhlů pohledu.³ Pro vysvětlení, různé úhly pohledu nelze ztotožňovat s existencí různých výkladů. Úhel pohledu není ani názorem, ale týká se jistého hlediska, z něhož na cosi, na nějaký předmět (objekt) mimo naši mysl pohlížíme. Jiným názorem je, že každé poznání má vždy počátek v lidské mysli a je potom tlumočeno reprezentací skutečnosti. Tudíž je každé poznání subjektivně orientováno a uměle zkonstruováno, a proto není možné, aby byl nějaký výzkum historické události plně neutrální. Poznání minulosti vždy začíná pamětí, poněvadž lidé mají paměť, a tak ze zkušenosti vědí, že jakási minulost byla. Je pravděpodobné, že ti, kdo studují minulost člověka, se pokaždé budou muset zabývat více než jedinou verzí minulých událostí. K tomu aby byla řečena pravda, je zapotřebí kolektivního úsilí.⁴

2.2 *Vzpomínky, kolektivní a historická paměť*

Tato práce se bude zabývat převážně vzpomínkami pamětníků, proto se na vzpomínky zaměřím na následujících řádcích také z teoretického hlediska. Naše vzpomínky jsou vždy kolektivní, protože nikdy nepřemýšlíme sami. V mysli se přemisťujeme do různých skupin, sdílíme vzpomínky s těmito lidmi, sdílíme jejich úhel pohledu a způsoby myšlení. Prostřednictvím jejich myšlenek s nimi zůstáváme v kontaktu a máme schopnost ztotožňovat naši a jejich minulost. Některé vzpomínky mohou být neúplné, potom nám pomáhají cizí svědectví, abychom se rozpomněli. V průběhu života se stáváme součástí různých skupin a jejich pohledem se díváme na minulost, podle nich obnovujeme a doplňujeme své vzpomínky. Trvání skupiny má určitou dobu, spolu s trváním její paměti. Jestliže si člověk nepamatuje událost, kterou ostatní považují za významnou je to způsobeno tím, že od chvíle kdy se odehrála, vystoupil ze skupiny, která ji zaznamenala. Do bývalé skupiny už se není možno navrátit, protože člověk už není schopen nalézt kontext, který dříve vnímal. Jeho současné představy jsou jiné a s bývalými společníky už nemá nic společného. Vzpomínka je potlačena dlouhodobou nepřítomností ve skupině. Od chvíle rozdělení členů skupiny už není možné reprodukovat celý obsah dřívějšího myšlení. Z toho vyplývá i vznik různých obrazů minulosti, z nichž ani jeden není skutečně pravdivý. Vzpomínání je tedy možné pouze za předpokladu, zaujmeme-li pohled jedné nebo více

³ Stradling, R. *Multiperspektivita ve vyučování dějepisu. Příručka pro učitele*. Rada Evropy, 2006, s. 15–16.

⁴ J. Applebyová, L. Huntová, Jambová, M.. *Jak říkat pravdu o dějinách*. 1. vyd., Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2002, s. 207–214.

skupin a náležíme-li do jednoho nebo více proudů kolektivního myšlení. Každá skupina představuje určitý rámec myšlení.⁵

Rozlišujeme paměť osobní, kolektivní a historickou. Osobní paměť je postavena na výše uvedeném principu. Aby si člověk mohl vybavit vlastní minulost, musí si vypomoci vzpomínkami jiných. Osobní paměť plní autonomní existenci. Člověk je uzavřen sám v sobě, vytváří si umělé prostředí, ale obklopuje jej kolektivní čas, prostor a kolektivní historie, kde se setkává s myšlenkami ostatních jednotlivců. Zvnějšku člověk převezme do své paměti orientační body a členění, k nim připojí potom své vzpomínky. Historická paměť je sice rozsáhlá, ale pouze zkratkovitě a schematicky reprezentuje minulost. Historie je nezávislá, stojí mimo skupiny. Každé období je pro ni jako nezávislý celek. Omezuje se na sled abstraktních pojmů, ovšem člověk je může doplnit obrazy a dojmy prožitých událostí. Kolektivní paměť je souvislý proud myšlení, který z minulosti uchovává pouze to, co je z ní schopné žít ve vědomí skupiny, která ji udržuje. Jakmile přestane být nějaké období pro to následující zajímavé, jedná se o jinou navazující skupinu. V kolektivní paměti nejsou jasné dělicí čáry jako je tomu v historii, nepřetržitě se vyvíjí a má jen nepravidelné neurčité hranice. Minulost pro ni neexistuje, paměť společnosti se táhne až tam, kam sahá paměť skupin, ze kterých se společnost skládá. Existuje více kolektivních pamětí, historie je jen jedna. Každá kolektivní paměť se opírá o skupinu ohraničenou v čase a prostoru. Představuje skupinu viděnou zevnitř a zahrnuje období průměrné délky lidského života, oproti tomu historie zkoumá skupiny zvnějšku a zahrnuje dlouhé časové období.

Jak se událostem vzdalujeme, stále více si je vybavujeme v podobě celků. Vzpomínky se spojují v jedno a je těžké je rozlišit, a proto mezery v paměti, které máme v dětských vzpomínkách, doplňujeme imaginací. Přesto nic nezapomínáme, veškerá minulost se uchovává v naší paměti. Ovšem činnost mozku znemožňuje, abychom si vybavili všechny části, proto máme hluchá místa a nemůžeme si vzpomenout. Vyprávění vzpomínek druhých, kteří prožili událost s námi, nám pomáhá si rozpomenout. Minulost v dnešní době zanechala řadu viditelných stop, například vzhled míst, způsoby myšlení a cítění, které se nevědomě uchovávají a přenášejí osobami a v určitých prostředích. Prostřednictvím rodičů a prarodičů máme přístup k vzdálené minulosti, kterou jsme sami neprožili, protože nesou otisk minulé společnosti. Prarodiče zanechali svoji stopu v řadách našich rodičů a oni potom zase v nás. Generace mají

⁵ Halbwachs, M. *Kolektivní paměť*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009, s. 50–73.

mezi sebou rozdíly i podobnosti, mohou se vzájemně prolínat i vzdalovat. Prožitá historie vytváří živý a přirozený rámec, o které se opírá myšlení, aby mohlo uchovávat obraz minulosti. Jejím opakem je historie psaná.⁶

2.3 Rodinná paměť

Kde člověk získává historické povědomí? Skládá se vždy z více pramenů. V první řadě jej získává ve škole, z literatury nebo z vyprávění životních zážitků v rodině. Pojem rodinná paměť s tématem této práce úzce souvisí, a proto je nezbytné jej definovat. Moji narátoři jsou lidé pocházející z mladší generace, jejichž rodiče či prarodiče prožili historickou událost, která mě zajímá a od té doby v jejich rodinách kolují různé verze této události a pohledy na ni. Rodinná paměť pro ně hraje důležitou roli. Vzpomínají si na vyprávění svých maminek a babiček, které onu událost prožili.

Rodina se definuje jako skupina, která má své specifické dějiny. Existuje zde snaha udržovat a aktualizovat výhradně ty dobré dějiny. V rodině budu rozlišovat starší generaci prarodičů a rodičů, tedy pamětníků, kteří prožili danou událost a mladší generaci dětí a vnoučat, kterým jsou vyprávěny prožité vzpomínky na události. Mladší generace dětí a vnoučat dávají příběhům vlastní smysl, interpretují si je svým způsobem a zcela nově je vytvářejí, doplňují nebo komolí. Vyprávějí příběh svých prarodičů, jakoby ho sami prožili, vypráví rozdílné verze zdánlivě stejného příběhu. Tradování příběhu vyžaduje aktivní osvojení řečeného, to znamená, že je potřeba napojit sdělené na vlastní životní zkušenost a svět představ, z cizího vyprávění se pak stává vlastní. Pokud generaci dětí chybí některé orientační body ve vyprávění prarodičů, tak se je snaží nahradit vlastními domněnkami, jak to mohlo asi být. Prarodiče či rodiče nevyprávějí svým dětem a vnukům problematické příběhy, nejsou zcela upřímní v záležitostech, na které by jejich děti nebyly zrovna pyšné. K nim může například patřit udávání svých spoluobčanů na gestapu, apod. Jsou postaveni vždy na stranu dobra.⁷

⁶ Halbwachs, M. *Kolektivní paměť*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009, s. 93–133.

⁷ Welzer H., Mollerová S., Tschuggnallová. „*Můj děda nebyl nácek*“. Argo, 2010, s. 16–50.

3. Fakta o Javoříčku

Následující kapitola je zaměřená na seznámení s Javoříčkem. Nastíním nejen jeho polohu, ale i podobu před 5. květnem 1945. Věnovat se budu odbojové činnosti na Bouzovsku, která je taktéž zásadní pro pochopení situace. Osudový příběh popíši bez jakéhokoliv hodnocení, pouze fakta, aby bylo možné vytvořit si představu o událostech v Javoříčku. Mým záměrem je být pokud možno co nejvíce neutrální. K tomuto popisu použiji novější brožury a literaturu z let po změně režimu, tzn. po roce 1989.

3.1 Geografie

Javoříčko leží v Olomouckém kraji nedaleko hradu Bouzova a města Litovel. Obec se nachází v údolí potoka Javoříčka a kolem dokola je obklopena Moravským krasem. Nejvyšší kopec v okolí se nazývá Špraněk a jeho nadmořská výška je 535 m. Nadmořská výška samotné obce je kolem 360 m. Sousedí s osadami Veselíčko, Střemeníčko a Březina. Všechny tyto vesničky se nacházejí jižně od hradu a městečka Bouzova. Z Javoříčka je možné se k hradu dostat 5 km dlouhou zkratkou, putováním po polní a lesní cestě. Nachází se na Bouzovské vrchovině, která je součástí nejsevernějších partií Dražanské vrchoviny.⁸ Osada od roku 1960 územně spadá pod obec Luká.⁹

3.2 Javoříčko před vypálením

Javoříčko bylo vždy doslova zapadlým koutem. Jeho význam mezi okolními vesničkami vzrostl v roce 1873, kdy zde vznikla dvoutřídní škola. V roce 1930 zde bylo jenom 175 obyvatel a 45 rodin v třiceti domech. Domy se táhly kolem potoka. Byla zde i kaplička a myslivna, která stála na konci vsi směrem k Bouzovu. Typickým pro okolí byla málo úrodná půda, a proto se většina obyvatel živila prací v lesích a na jiných sezonních pracích, nikoliv zemědělstvím. Mezi obyvateli převládali domkáři a bezzemci¹⁰. Z politického hlediska měli v obci vždy vliv sociální demokraté, což se projevilo jejich vítězstvím v obecních volbách v roce 1938. Dokonce založili v osadě svoji stranickou a odborovou organizaci v roce 1932. Je důležité zmínit, že v Javoříčku a přilehlých osadách nebyl v roce 1930 ani jeden Němec. Výjimku tvořila malá německá menšina sídlící v Bouzově. Jediným z fungujících spolků v obci byl odbor

⁸ Bartoš, J. *Javoříčko (pravda a legendy)*. Olomouc: DANAL, 1995, s. 10.

⁹ Historie obce Luká a přidružených obcí. [cit. 2013-02-18] Dostupné z <<http://www.obceluka.cz/content/historieobcelukaapridruzenychobci>>.

¹⁰ Domkáři vlastnili malou zahradu do 1 ha, bezzemci neměli žádné pozemky, živilí se řemeslem nebo námezdní prací. Dülmen, R. *Kultura a každodenní život v raném novověku. II, Vesnice a město*. 1. vyd. Praha: Argo, 2006, s. 13–15.

Národní jednoty.¹¹ Vlastnil knihovnu, ve které bylo na 500 svazků. Do roka pořádali členové Národní jednoty pět či šest divadelních představení a tři hudební a zpěvní akademie. Organizovali také výlety pro děti. Členy byly manželské páry, mládež a scházeli se na zkoušky v hostinci U Eliášů nebo ve škole.¹² Z hlediska víry, věřící museli navštěvovat kostel až ve vzdálené Luké nebo na Bouzově. Jednalo se o kostely katolické. Z toho jasně vyplývá, že zde převažovali přívrženci církve římskokatolické. Nejvýznamnější událostí pro obec bylo objevení překrásných javoříčských krápníkových jeskyní v letech 1937 až 1938. Objevitelem byl Vilém Švec, který pracoval jako lesní správce a bydlel s rodinou ve zdejší myslivně od roku 1936. Jeskyně byly zpřístupněny veřejnosti 15. května 1938 a lákaly tisíce turistů. V témže roce zde byla také zavedena elektřina.¹³

3.3 *Bouzov*

Bouzov vždy představoval pro Javoříčko středisko. Nacházela se zde četnická stanice, obvodní lékař, pošta, kino a měšťanská škola, která tu fungovala od roku 1939, kdy byla dostavěna. Díky Mnichovské dohodě roku 1938 nám bylo nacisty zabráněno pohraničí. Tragédie, která postihla celý národ, postihla i Bouzov. Stal se téměř pohraničním městečkem. Hranice Sudet byly posunuty až k Lošticím, což je jen několik kilometrů na sever od Bouzova.¹⁴ Původně bouzovské panství patřilo Řádu německých rytířů až od roku 1696. Toto společenství uskutečnilo na přelomu 19./20. století novogotickou přestavbu celého komplexu, kterou se hrad pyšně dodnes.¹⁵ V roce 1940 přešlo do rukou nacistické Společnosti pro podporu a péči o německé kulturní památky. Jednalo se o instituci, která loupila kulturní památky, umělecká díla a různé cennosti v celé okupované Evropě. Na hrad sváželi zabavený majetek Židů. Lesní a zemědělský majetek spravoval úřad s názvem SS – Hlavní úřad zemědělské správy. Dozor nad tímto vším měl říšský ministr vnitra, vedoucí SS, gestapa a policie Heinrich Himmler.¹⁶ Ten navštívil hrad pouze jednou v roce 1940. Setkal se zde s Karlem Hermannem Frankem a strávil tu jednu noc.¹⁷

¹¹ Bartoš, J. *Javoříčko (pravda a legendy)*. Olomouc: DANAL, 1995, s. 10–11.

¹² Chlábek, J. *Památník Javoříčka*. Litovel: Společenská knihtiskárna v Lošticích, 1946, s. 38.

¹³ Bartoš, J. *Javoříčko (pravda a legendy)*. Olomouc: DANAL, 1995, s. 11

¹⁴ Bartoš, J. *Javoříčko (pravda a legendy)*. Olomouc: DANAL, 1995, s. 10–12

¹⁵ Cílek, R. Richter K., Veverka P. *Hlasy z hořících domů*. Praha: Nakladatelství XYZ, 2011, s. 234.

¹⁶ Ženožička, J. Archiv.

¹⁷ Bartoš, J. *Javoříčko (pravda a legendy)*. Olomouc: DANAL, 1995, s. 13.

3.4 Život lidí na Bouzovsku

Lidé na Bouzovsku pocítili válku „na vlastní kůži“. Počínaje nedostatkem potravin, zabavováním půdy, zavedením různých nařízeních, konče posíláním obyvatel do koncentračních táborů a na nucené práce. Navíc zde nacisté postupně umlčovali společenský a kulturní život. Zrušili tělovýchovné spolky Sokol a Orel. Tolerováni byli jen dobrovolní hasiči, přesto byli stále šikanováni a vězněni.¹⁸ Pokud někdo chtěl jít do zabraného území, tj. do Sudet, tak byl nucen si v Litovli obstarat propustku. Zboží bylo málo a pouze na lístky. Od září 1939 byly zavedeny přidělové lístky téměř na všechno, na potraviny, látky, textil, mýdlo a obuv, atd. Kvůli ztížení navigace nepřátelských letadel bylo nařízeno mít po setmění zavřené okenice, takže na sídlištích byla tma. Ze stejného důvodu musela mít auta na světlometech navléknutou silnou černou látku jen s malým výřezem na malé osvětlení silnice před sebou. Ve školách se již v roce 1944 začal vyučovat německý jazyk. Za jakoukoliv odbojovou činnost bylo vězení, koncentrák a často smrt. Stačilo k tomu přechovávání lidí na útěku, anebo skrývat se před nasazením na práce do Říše, či poslouchat zahraniční rozhlas. Navíc bylo vyhlášeno stanné právo a vojáci mohli střílet bez vyzvání.¹⁹ Na Litovelsku bylo vyhlášeno 3. května 1945 navíc s pohrůzkou, že za každou usmrcenou německou osobu bude odvetou zastřeleno deset osob z místního obyvatelstva.²⁰

3.5 Odbojová činnost na Bouzovsku

Na protifašistickém odboji, který byl zprvopočátku neozbrojený, se podílelo české obyvatelstvo i na Bouzovsku. Týkal se převážně vydávání protiněmeckých tiskovin a letáků. Mezi nejznámější patří aféra s Josefem Fialou, činnosti skupiny studentů z litovelského gymnázia a skupina „Rikitan“ vzniklá v Moravičanech a operující až na Bouzovsku. Jejich činnost neměla přímý vztah k pozdějším událostem v Javoříčku, tudíž není nutné ji dále rozvádět.²¹ Původní skupiny vznikly zejména z osob pronásledovaných Němci. Ozbrojené oddíly byly organizovány z Londýna a Sovětského svazu. Určeny byly k narušování činnosti Němců.²²

V druhé polovině roku 1944 se začali v českých zemích objevovat partyzáni. Bunkry si kopali v lesích. Potraviny jim tajně dodávali odvážní místní obyvatelé. Tato pomoc byla nesmírně riskantní, za prozrazení podpory partyzánů a ozbrojený odboj byla

¹⁸ Ženožička, J. Archiv.

¹⁹ Pištělák, J. *Vzpomínání...* 1. vyd. Kladky: Obecní úřad Kladky, 1996, s. 9–22.

²⁰ Ženožička, J. Archiv. S. 75.

²¹ Bartoš, J. *Javoříčko (pravda a legendy)*. Olomouc: DANAL, 1995, s. 14–15.

²² Ženožička, J. Archiv.

poprava, často s celou rodinou. Nutno podotknout, že mezi partyzány byly i osoby pronásledované gestapem, bývalí českoslovenští důstojníci, uprchlí váleční zajatci apod. Mezi oblíbené „dostaveníčko“ bouzovských partyzánů patřil mimo jiné i Věžnický mlýn. Vyskytoval se mezi obcemi Kladky a Kozovem.²³ Zásadní je fakt, že do února 1945 v Javoříčku partyzáni nebyli a občané pouze někdy podpořili jídlem osoby utíkající před Němci.²⁴

3.6 *Jermark*

V souvislosti s mým tématem je nejdůležitější partyzánská skupina Jermark. Jedná se o výsadkovou sovětskou skupinu, která byla v počtu patnácti členů vysazena v noci 1. října 1944 u Račic na Vyškovsku. Později se přesunula na Prostějovsko a nakonec operovala v celé severní části Dražanské a Českomoravské vysočiny. V prosinci téhož roku se celý oddíl rozdělil na tři skupiny. Nás však zajímá ta část skupiny působící na Litovelsku. Jako velitel rozvědky byl nejdříve určen V. Kružilin, ovšem v dubnu 1945 byl zatčen. Jeho nástupcem byl jmenován Andrej Jegorovič Fursenko, dále tu byl Grigorij Semjonovič Litviško a ošetřovatelka Naděžda Vasiljevna Ivanovová. Jejich počet postupně neustále narůstal tím, jak se k nim přidávali další členové. Oddíl se skládal převážně z českých a sovětských partyzánů. Základnu měli ve Staré a Nové Rovni. Jejich hlavním úkolem bylo soustředování uprchlých, po kraji rozptýlených sovětských zajatců.²⁵ Další aktivita byla zaměřena na akce zásobovací, ozbrojovací a zákroky proti jednotlivým osobám. Dle některých názorů byl pro tuto skupinu typické také teror v rámci trestání a zavražďování českých kolaborantů a Němců. Většinou posilnění alkoholem, fyzicky trestali občany, například kvůli údajnému „mluvení“ o partyzánech. V noci z 8. na 9. března 1945 přepadli partyzáni v domě hájenky v Kadeříně hajného Bohumila Švece a po výslechu jej oběsili.²⁶ Vyslýchali ho, protože chtěli vědět o kolaboraci, o údajném přísluhovačství okupantům, a dle jejich slov zradě správné věci. Podle informací v použité literatuře Švec však nic nevěděl, byl nevinný, ale nebylo mu to nic platné.²⁷ Chování partyzánů bylo někdy vůči jiným občanům přezíravé, arogantní, někdy i nebezpečné. Chovali se neopatrně, často jim hrozilo nebezpečí prozrazení.²⁸ Mezi lidmi postupně narůstalo napětí a strach

²³ Pištělák, J. *Vzpomínání...* 1. vyd. Kladky: Obecní úřad Kladky, 1996, s. 30.

²⁴ Ženožička, J. Archiv.

²⁵ Bartoš, J. *Javoříčko (pravda a legendy)*. Olomouc: DANAL, 1995, s. 15–17.

²⁶ Ženožička, J. Archiv, s. 56.

²⁷ Cílek, R. Richter K., Veverka P. *Hlasy z hořících domů*. Praha: Nakladatelství XYZ, 2011, s. 301.

²⁸ Pištělák, J. *Vzpomínání...* 1. vyd. Kladky: Obecní úřad Kladky, 1996, s. 48–51

z partyzánů. Gestapo samozřejmě po partyzánech pátralo. Využívali k tomu své udavače, falešné partyzány i speciální protipartyzánské jednotky – „jagdkommando“.²⁹ Lidé z gestapa se převlékali za partyzány, aby oklamali veřejnost. Kupříkladu navštívili vybranou rodinu v přestrojení a požádali ji o úkryt. Místní obyvatelé jim uvěřili a pohostili je. Časem pak narazili na pravé partyzány. Následovalo zatýkání všech a transport do koncentračních táborů.³⁰

A jak se dostali partyzáni do Javoříčka? Poprvé přišli v polovině února 1945 pod záminkou prohlídky zdejších jeskyň. Ve skutečnosti hledali možnost nějaké skrýše. Jako první jim nabídnul skrýš ve svém domě Josef Zapletal, průvodce v jeskyních, a Václav Vlček. Jejich přítomnost v Javoříčku byla zřejmá, chovali se velice neopatrně. Pohybovali se po obci během dne a jednou navštívili nepovolenou taneční zábavu ve Střemeníčku.³¹

3.7 Zápletka příběhu

V roce 1939 se v Javoříčku začal stavět hotel. O jeho realizaci se zasloužil Adolf Pospíšil ze sousedního Veselíčka. Zareagoval tak na rozvíjející se turistický ruch, a proto si od budoucího podniku mnohé sliboval.³² Slavnostní otevření proběhlo v červnu 1941. V budově bylo zavedeno také kadeřnictví, měla jej na starosti Marie Vyroubalová z Olomouce. Z důvodu nepovolených tanečních zábav byl hotel v únoru 1942 uzavřen po osmi měsících fungování. Pospíšil byl i se svou ženou vězněn na gestapu v Olomouci. Byl přinucen prodat hotel nacistické organizaci SS, jež sídlila v té době na Bouzově. Z budovy se stalo skladiště. Pospíšil se poté odstěhoval do domku v Javoříčku a nezbylo mu nic jiného než se živit svozem mléka a odvozem dřeva vlastním nákladním autem.³³ Zajišťoval autodopravu nejen pro Němce sídlící na hradě, ale i pro partyzány.³⁴

Další pro nás důležitou záležitostí je, že v roce 1942 přišel do Bouzova jako lesník příslušník SS Othmar Victora. Nastěhoval se s rodinou na hájenku do Javoříčka. Byl pověřen funkcí správce hradu, kterou vykonával do poloviny února 1945.³⁵ Podle některých svědectví byl arogantním člověkem a aktivním nacistou. Oproti tomu jeho manželka Hilda Victorová byla považována za krásnou mladou ženu, která nacistické

²⁹ Bartoš, J. *Javoříčko (pravda a legendy)*. Olomouc: DANAL, 1995, s. 19–20.

³⁰ Pištělák, J. *Vzpomínání...* 1. vyd. Kladky: Obecní úřad Kladky, 1996, s. 23–24.

³¹ Bartoš, J. *Javoříčko (pravda a legendy)*. Olomouc: DANAL, 1995, s. 22–24.

³² Cílek, R. Richter K., Veverka P. *Hlasy z hořících domů*. Praha: Nakladatelství XYZ, 2011, s. 293

³³ Bartoš, J. *Javoříčko (pravda a legendy)*. Olomouc: DANAL, 1995, s. 11–14

³⁴ Ženožička, J. Archiv.

³⁵ Bartoš, J. *Javoříčko (pravda a legendy)*. Olomouc: DANAL, 1995, s. 14.

postoje nesdílela. Měli spolu dvě děti, dceru Hannelore, která byla starší, měla 4 roky a dvouletého syna Manfreda.³⁶ Dne 15. února roku 1945 Othmar Victora z Javoříčka odešel.³⁷ Podle některých názorů byl odvelen do Německa, konkrétně Durynska, do výcvikového prostoru zbraní SS³⁸, kam se však nedostavil a namísto toho odjel do Rakouska.³⁹ Zaměříme se spíše na osud Hildy Victorové, která zůstala na hájence sama s dětmi a služebnou Boženou Vyroubalovou. S obyvateli Javoříčka měla dobré vztahy, mluvila totiž dobře česky a několikrát zasahovala v jejich prospěch na gestapu v Olomouci.⁴⁰ Měla důvěrný vztah s Adolfem Pospíšilem. V polovině února, když už byl lesník Othmar Victora pryč, tak vtrhli opilí partyzáni na myslivnu a hledali jej. Chtěli ho zlikvidovat, získat zbraně a zásoby, ovšem o jeho odjezdu nebyli informováni. Naštěstí se situace vysvětlila a Hilda Victorová jim dokonce nabídla svoji pomoc. Hájenka se stala partyzánskou základnou. Situaci asi zkomplikovala žárlivost manželky Pospíšila, která se o jejich poměru dozvěděla, ale hlavně závist a nenávisť partyzány Naděždy Ivanovové vůči Hildě Victorové.⁴¹

3.7.1 Tragédie na hájence

Událost, ke které došlo v noci z 9. na 10. dubna 1945, je považována za jednu z příčin nacistické pomsty na Javoříčku.⁴² Dne 9. dubna večer měl Pospíšil smlouvenou akci s Václavem Dostálem v Litovli. Jeli s ním také partyzáni Fursenko a Hňoupek. Měli za úkol vyzvednout zbraně z německého skladiště. Akce se však nepovedla, protože je někdo vyradil, žádné zbraně tam již nebyly. Přivezli sebou jen dva Arménce, kteří údajně chtěli přejít k partyzánům, a Václava Dostála. Fursenko slíbil, že se do půlnoci vrátí do Javoříčka.⁴³ Něco je však zdrželo a nabrali zpoždění. Mezitím se Litviško s Ivanovovou dohodli, že se musí zbavit Victorové. Dostali se k nim pomluvy, že je hodlá vyradit gestapu. Oba se tudíž vypravili na hájenku a vyhrožovali Victorové, že nevrátí-li se velitel Fursenko z Litovle do půlnoci, jejich akce byla jistě vyražena a tím pádem ji zastřelí. Litviško byl podrážděný a opilý, choval se agresivně. Jak už jsem zmínila, Fursenko s výpravou měli zpoždění a vrátili se až hodinu po půlnoci. Litviško po půlnoci bez milosti zastřelil Victorovou a její dvě děti. Poté ve snaze zahladit stopy

³⁶ Cílek, R. Richter K., Veverka P. *Hlasy z hořících domů*. Praha: Nakladatelství XYZ, 2011, s. 296–297.

³⁷ Bartoš, J. *Javoříčko (pravda a legendy)*. Olomouc: DANAL, 1995, s. 22.

³⁸ Cílek, R. Richter K., Veverka P. *Hlasy z hořících domů*. Praha: Nakladatelství XYZ, 2011, s. 299.

³⁹ Výpověď František Finsterle, Bouzov – archiv Ženožička, J.

⁴⁰ Bartoš, J. *Javoříčko (pravda a legendy)*. Olomouc: DANAL, 1995, s. 23

⁴¹ Cílek, R. Richter K., Veverka P. *Hlasy z hořících domů*. Praha: Nakladatelství XYZ, 2011, s. 298–301.

⁴² Bartoš, J. *Javoříčko (pravda a legendy)*. Olomouc: DANAL, 1995, s. 25.

⁴³ Cílek, R. Richter K., Veverka P. *Hlasy z hořících domů*. Praha: Nakladatelství XYZ, 2011, s. 303–304.

zapálil hájenku.⁴⁴ Po příjezdu výpravy z Litovle byli Arménci společně s Dostálem předáni na starost Litviškovi, ten je začal obviňovat ze zrady a následně je také postřílel. Během tohoto dramatu přijížděli k myslivně hasiči z Veselíčka na koňském povoze s hasičskou stříkačkou. Na povoze jel starosta Veselíčka František Malínek, kterého Litviško zastřelil také. Poté partyzáni uprchli lesem do Kozova. Myslivnu se podařilo zachránit, shořela jen část interiéru a Litviško zůstal za svůj čin nepotrestán.⁴⁵ Na druhý den ráno 10. dubna 1945 přijel událost do Javoříčka vyšetřovat s několika příslušníky SS tehdejší velitel hradu SS Emil Büschs, který do funkce velitele nastoupil po Victorovi. Velice se rozzlobil a sliboval partyzánům pomstu, včetně hlášení až do Berlína. Partyzáni se již v následujícím období k trvalejšímu pobytu v Javoříčku neodvážili, přesto nadále navštěvovali rodinu Vlčkových. Také Adolf Pospíšil se vytratil z bydlíště a ukryval se u známých v okolí. Příslušné nacistické organizace si již byly jisti, že se na Bouzovsku rozvíjí rozsáhlá partyzánská činnost, kterou je potřeba pacifikovat. Po okolí se začaly pohybovat různé skupiny a jednotlivci, kteří pátrali po partyzánech. Před blížícími osvoboditeli se začal od dubna 1945 vyklízet a evakuovat bouzovský hrad. Je prokázáno, že od 3. do 4. května nebyl na hradě ani jeden německý příslušník z obsluhy hradu či příslušník SS, zůstal jen český personál. Správce hradu E. Büchs společně s ostatními nacisty a památkami z hradu odcestovali pravděpodobně do Alp.⁴⁶

3.7.2 Vypálení Javoříčka

Dne 4. května 1945 přijela na hrad Bouzov část protipartyzánského oddílu pro zvláštní použití poručíka SS Egon Lüdemanna. Oddíl podléhal velení Wenera Brandta, ten však nebyl přítomen. Zakotvili zde při své ústupové cestě. Z jakého důvodu přijeli, dodnes není zcela objasněno. Mezi členy komanda byli „vlasovci“ a Němci pocházející z bývalých Sudet a z Olomouce, ovládali proto výborně češtinu. Mezi „vlasovce“ řadíme občany Sovětského svazu, nejčastěji z Ukrajiny a Ruska, bojující za fašisty. Komando se skládalo asi z 80 osob. Jakmile se ubytovali, začali se věnovat hodování a pití alkoholu. Chovali se neukázněně a demolovali místnosti předhradí, kde byli ubytováni.⁴⁷ Část komanda, asi 20 osob, převážně „vlasovců“, se vydala večer na průzkum k Javoříčku. Dostali se do střetu s partyzány, kteří se právě přesouvali ze své

⁴⁴ Bartoš, J. *Javoříčko (pravda a legendy)*. Olomouc: DANAL, 1995, s. 26.

⁴⁵ Cílek, R. Richter K., Veverka P. *Hlasy z hořících domů*. Praha: Nakladatelství XYZ, 2011, s. 304–306.

⁴⁶ Ženožička, J. *Archiv*, s. 74–75.

⁴⁷ Ženožička, J. *Archiv*.

základy k Litovli. Po incidentu Andrej Fursenko své partyzány odvolal, vrátili se na základnu ve Staré a Nové Rovni. Tento střet je považován za poslední podnět k odvetě následujícího dne.⁴⁸

5. května 1945 po osmé hodině ráno táhlo ozbrojené komando lesní a polní cestou z hradu směrem na Javoříčko. Po cestě zavraždili několik kolemjdoucích mužů.⁴⁹ Nejdříve začali osadu obklíčovat velkým okruhem z lesa, od Březiny, Veselíčka a Střemeníčka. Domy byly zapalovány postupně od západní strany k východu pancéřovými pěstmi nebo fosforovými bombami. Ženy a děti zůstaly na živu, byly vojáky vyhnány směrem k Veselíčku k samotě zvané Klepáry a ke Střemeníčku.⁵⁰ Dvacet-tři budov bylo pobořeno a vypáleno. Zachována zůstala jen myslivna, škola, kaplička, jeden dům, jedna stodola a hotel, který byl jen částečně vypálen. Jako „válečnou kořist“ si Němci sebou brali dobytek. Celkem bylo zastřeleno 38 mužů, nejmladší měl 15 let a nejstarší 76 let. Některým mužům se podařilo utéct nebo schovat. Kupříkladu je známý případ Václava Vlčka, který se na dvoře zahrabal do hnoje a tím se zachránil. Také Jaroslav Dokoupil přežil. Toho jediného nechali žít z důvodu, aby každému řekl, že to nacisté udělali proto, že partyzáni zastřelili 20 německých vojáků. Ve 13 hodin odpoledne již bylo po všem. Nacisti táhli zpět na Bouzov, kde hodovali a přetahovali se o kořist a pili. V neděli 6. května večer nacisti z hradu odjeli.⁵¹ 7. května proběhl pohřeb obětí v Javoříčku. Byl vykopán společný hrob, ve kterém bylo pohřbeno 36 mužů. Řídící učitel Pecina byl se svým synem pochován v Laškově, ve svém rodišti. U hrobu byl vztyčen prostý vysoký dřevěný kříž.⁵²

23. září 1945 přijelo k javoříčským troskám 25 000 lidí z celé České republiky. Velitelé protipartyzánského komanda, Lüdemann a celá jeho skupina zmizeli a nikdy nebyli potrestáni. Potrestán byl pouze Willi Kunze, který měl jen malou rozhodovací moc v oddíle a bývalý lesník Othmar Victora, který se však vypálení neúčastnil. Proč partyzáni nepřišli Javoříčku na pomoc a zdali vůbec mohli zasáhnout, o tom se dodnes vedou dohady.⁵³ Vesnice se brzy začala znovu budovat. Z původních budov zůstal zachován jen jeden obytný dům, myslivna a škola. V roce 1951 byl nad společným hrobem postaven pomník, jeho autorem byl sochař Josef Tříška z Prostějova.⁵⁴

⁴⁸ Cílek, R. Richter K., Veverka P. *Hlasy z hořících domů*. Praha: Nakladatelství XYZ, 2011, s. 309.

⁴⁹ Cílek, R. Richter K., Veverka P. *Hlasy z hořících domů*. Praha: Nakladatelství XYZ, 2011, s. 310.

⁵⁰ Bartoš, J. *Javoříčko (pravda a legendy)*. Olomouc: DANAL, 1995. str. 39.

⁵¹ Cílek, R. Richter K., Veverka P. *Hlasy z hořících domů*. Praha: Nakladatelství XYZ, 2011, s. 312–314.

⁵² Bartoš, J. *Javoříčko (pravda a legendy)*. Olomouc: DANAL, 1995, s. 46.

⁵³ Cílek, R. Richter K., Veverka P. *Hlasy z hořících domů*. Praha: Nakladatelství XYZ, 2011, s. 314.

⁵⁴ Bartoš, J. *Javoříčko (pravda a legendy)*. Olomouc: DANAL, 1995, s. 46.

4. Metodologie výzkumu

Hlavním výzkumným problémem této práce je konstrukce paměti o události vypálení Javoříčka v daném časovém úseku. Tento časový úsek zahrnuje období od samotné události až po současnost. Formulace hlavní výzkumné otázky zní: Jak je konstruovaná paměť o události vypálení Javoříčka? Pro zodpovězení hlavní výzkumné otázky jsem zvolila kvalitativní výzkumnou strategii.

Jako výzkumnou metodu jsem zvolila orální historii. Tato metoda pojímá sdělení jednotlivce jakožto svébytnou poznávací hodnotu, za jejíž pomoci získáme subjektivní údaje. Zajímá se o „malé dějiny“ a „dějiny každodennosti“.⁵⁵

Bylo provedeno devět rozhovorů. Při vzorkování jsem se snažila vybrat generačně a ideově pestré narátory, aby byl vzorek dostatečně nasycen. Vzorek je vytvářen záměrně s ohledem na daný problém v průběhu sběru dat a její analýzy. Je stále rozšiřován a redefinován dokud nedojde k teoretické nasycenosti.⁵⁶ Součástí výzkumu je kromě rozhovorů také práce s vydanými brožurami a novinovými články. Tudíž se jedná o celkovou analýzu rozhovorů, novinových článků i brožur.

Ústní formou byl získán svobodný a poučený souhlas všech účastníků, to znamená, že „byli pravdivě seznámeni s povahou a veškerými možnými důsledky své účasti na výzkumu, a na základě toho se svobodně rozhodli pro účast ve výzkumu. Bylo jim také sděleno právo odstoupit bez udání důvodu,“⁵⁷ kterého však nikdo nevyužil. Všichni účastníci souhlasili s uvedením plných jmen ve zprávě.

Rozhovory byly vedeny formou životopisného vyprávění, které má za cíl objasnit určitý historický proces či etapu, limitovanou životem narátora, z jeho zorného úhlu, či přímo jeho osudové prožitky a stanoviska. Všechny rozhovory byly vedeny pouze při jednom setkání z důvodu časového omezení, přestože jsou v odborné literatuře doporučovány dvě setkání. Je důležité si uvědomit, že narátor své životní etapy hierarchizuje, něco zdůrazňuje a něco naopak potlačuje. Před započítím konání rozhovorů jsem se seznámila s historií sledovaného období daného regionu a byla jsem dostatečně seznámena se základními pracemi využívajícími metody orální historie. Při výběru narátorů jsem využila metody snowball a volila jsem je podle jejich dřívějšího veřejného postavení. Narátoři byli předem srozumitelně seznámeni s projektem i

⁵⁵ Vaněk, M. *Orální historie. Metodické a „technické“ postupy*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003, s. 5–8.

⁵⁶ Švaříček, R. Šedřová, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 73.

⁵⁷ Průcha, J. Švaříček, R. *Etický kodex české pedagogické vědy a výzkumu*. Pedagogická orientace. 2009. Roč. 19, č. 2, s. 100.

s okruhy témat.⁵⁸ Metoda snowball, nazývána taktéž metoda sněhové koule či nabalování, je založena na principu, že výzkumník má na počátku jednoho narátora, který jej odkáže na další.⁵⁹ Rozhovory byly polostrukturované, tzn. použití předem připraveného seznamu otázek, ale způsob a forma odpovědí na tyto otázky zůstala volná.⁶⁰

Po provedení rozhovorů byl vyhotoven písemný záznam o rozhovorech a jeho přepisy. Následně byla provedena analýza rozhovorů, tzn. rozčlenění celku rozhovorů na části či tematické úseky, které v nich byly obsaženy. Cílem analýzy je porovnat narátorovo sdělení se skutečnostmi. Následovala interpretace rozhovorů, tedy jejich výklad. Na základě analyzovaných výpovědí narátora byl vysvětlen smysl toho, co bylo sděleno v rozhovoru a smysl, který jeho sdělení odkrývá v kontextu celého projektu. Zjištěním osobností narátorů je možné vydedukovat mnohé o sděleních, která mi poskytli.⁶¹

Při sestavování plánu výzkumu jsem se nechala inspirovat případovou studií. Jedná se o empirický design, jehož „smyslem je podrobné zkoumání a porozumění jednomu nebo několika málu případů. Případ jako předmět výzkumu případové studie je integrovaný systém s vymezenými hranicemi. Termín integrovaný systém symbolizuje náhled badatele. Objekt výzkumu, případ, by měl být analyzován ve své komplexnosti, to znamená, že na každou zkoumaný aspekt je nahlíženo jako na součást celého případu. Rozkrýváním vztahů mezi těmito součástmi dochází k vysvětlování podstaty případu. Badatel usiluje o komplexní porozumění případu v jeho přirozeném prostředí. Cílem je interpretovat interakce mezi případem a okolím. Badatel využívá více informačních zdrojů a veškeré dostupné metody sběru dat.“⁶²

Rozhovory byly zpracovány technikou otevřeného kódování. Tato technika představuje operace, pomocí nichž jsou údaje rozebrány, konceptualizovány a složeny nových způsobem. Text je rozčleňován na jednotky, ke kterým jsou přiřazovány kódy. Kód je definován jako slovo nebo krátká fráze, která nějakým způsobem vystihuje

⁵⁸ Vaněk, M. *Orální historie. Metodické a „technické“ postupy*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003, s. 16–25.

⁵⁹ Olecká, I. Ivanová, K. *Metodologie vědecko-výzkumné činnosti*. Olomouc, 2010. [cit. 2013-02-26] Dostupné z <http://www.mvso.cz/Files/WEB/APSYS/41Metodologie_vedecko-vyzkumne_cinnosti.pdf>.

⁶⁰ *Vědecké metody ve společenských vědách*. [cit. 2013-02-26] Dostupné z <http://www.doctorandus.info/info/e_kapitoly/vedecke_metody.doc>. S. 35.

⁶¹ Vaněk, M. *Orální historie. Metodické a „technické“ postupy*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003, s. 26–47.

⁶² Švaříček, R. Šedřová, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 97–98.

určitý typ a odlišuje jej od ostatních.⁶³ Dalším krokem je hierarchizace kódů pod jednotlivé kategorie. Cílem je nalezení centrální kategorie, k níž jsou vztaženy všechny ostatní. Nová teorie je pak organizována kolem ní, tak aby tato kategorie byla vysvětlena.⁶⁴

5. Charakteristika narátorů

Dříve než začnu začleňovat získané informace z rozhovorů do práce, měla bych charakterizovat zpovídané narátory, jelikož jejich minulost ovlivňuje jejich názory. Ve svých rozhovorech zastávají různé postoje a kladou důraz na různé věci, což je ovlivněno dobou, ve které vyrůstali, typem rodin, z jakých pocházejí a dalšími faktory. Ráda bych ještě podotkla, co je nutné si uvědomit, že výpovědi narátorů nejsou fakta, ale jejich prožitky, pohledy a názory na události. Narátory dělím do dvou hlavních kategorií, na pamětníky, kteří si pamatují vypálení Javoříčka a ostatní mladší generace vyrůstající v minulém režimu.

Pan Jančí patří mezi pamětníky, v roce 1945 měl 26 let. Žije v sousední obci zvané Veselíčko. Dne 9. dubna 1945 se účastnil výjezdu hasičů k hořící hájence, události ze dne 5. května sledoval z bezpečné vzdálenosti, a když řádění nacistů utichlo, ujal se pohřbívání mrtvých. Vystudoval zemědělskou školu a celý život byl zaměstnán v JZD, z čehož částečně vyplývá i jeho členství v KSČ. Tvrdí, že do strany vstoupil pod tlakem, ovšem jiný narátor, jehož jméno z důvodu citlivosti nebudu uvádět, jej označil „zarytým komunistou“, který dokonce udával své spoluobčany. Do dnes je členem Svazu protifašistických bojovníků.

Paní Malínková patří k pozůstalým rodinám, v osudový den jí bylo 20 let. Při vypalování obce však v obci přítomna nebyla. Odjela totiž na kole do obce Palonín, když se od místních dozvěděla, že Javoříčko hoří, tak ujížděla rychle domů, avšak než přijela, již bylo po všem. Živila se jako pokladní v jeskyních a nikdy nebyla členkou KSČ ani Svazu bojovníků.

Paní Havlíčková tehdy měla 14 let a její rodina vlastnila hostinec na Březině, ve kterém se tehdy, kromě celého okolí, scházeli nacisté i partyzáni. Vypalování obce viděla z bezpečné vzdálenosti. Nebyla členem KSČ ani Svazu protifašistických bojovníků.

⁶³ *Tamtéž*, s. 211–222.

⁶⁴ Švaříček, R. Šed'ová, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 92–96.

Poslední pamětník pan Zapletal měl teprve 11 let. Otázkou zůstává, zdali v tak mladém věku vnímal věci kolem sebe opravdu tak, jak mi je popisoval. Jiný narátor jej nepovažuje za věrohodného, dokonce se na něj osočuje, že příběhy, které veřejně vypráví, sám neprožil, zná je jen z vyprávění a chce na sebe před veřejností pouze upozornit. Nicméně pan Zapletal sám sebe za pamětníka považuje. Je rodákem z Javoříčka. Dne 5. května 1945 byl vyhnán nacisty spolu se svou matkou a sourozenci na konec obce, směrem ke Střemeníčlku. Pracoval ve firmě MEZ Mohelnice, byl členem KSČ a Svazu protifašistických bojovníků.

Druhá skupina zpovídaných je tvořena narátory, kteří se narodili až po válce anebo byli příliš mladí na to, aby si událost mohli pamatovat. Nejstarší z nich, pan Juříčka se narodil v roce 1937. Je rodákem z obce Luká. V minulém režimu byl členem KSČ, dokonce zastával funkci předsedu MNV a v letech 1990-2002 působil jako starosta obce Luká. Ideologii, ve které žil, naprosto věřil a stále věří.

Pan Ženožička je narozen roku 1944 a pochází z obce Bouzova. Jeho názory považují za důležité, protože se celý život věnuje historii a protifašistickému odboji na Bouzovsku, tudíž má přehled. V KSČ nikdy nebyl.

Pan Kovář, narozen 1946, byl v minulém režimu tak trochu „politicky nepohodlný“, protože se nikdy nebál vyslovit svůj názor nahlas. Do KSČ vstoupil pod tlakem, ale po čase sám vystoupil. Živil se učitelstvím a v roce 1981 nastoupil jako ředitel na Základní školu v Luké. Získání takto vysokého pracovního místa bylo podmíněno členstvím ve straně. Z této funkce odstoupil v roce 1984, ale roku 1990 se jí znovu ujal a působil v ní až do penze. Dodnes žije v obci Luká.

Pan Zikmund se narodil v roce 1947 a žije celý život v Javoříčku. Byl aktivním komunistou a naprosto oddán režimu. Působil v KSČ i v Národním výboru z přesvědčení. Ovšem po nějakém čase jej to, v co věřil, zklamalo a ze strany vystoupil, čímž se stal nepřítelem režimu.

Zástupcem nejmladší generace je pan Vyhlídal, rodák z Javoříčka, narozen 1982. Zvolila jsem jej, protože je zakládajícím členem Sdružení nové Javoříčko.

6. Narace o Javoříčku

Na základě výzkumu se mi podařilo rozlišit čtyři různé verze příběhů o Javoříčku. Pro označení těchto verzí používám v práci pojem narace, který následně definuji. Pojem narace je ústřední pro narativní analýzu, která vyhledává vyprávění v rámci dialogu či textu. „Narace označuje popis či vyprávění, podává popis událostí, zkušeností, které mohou být pravdivé, nebo fiktivní. Vyprávění musí obsahovat prvek zápletky. Zápletka je v každém významu tohoto slova artikulace kostry vyprávění a lze ji definovat jako dynamický sekvenční element narativní literatury. Vytváří souvislosti či splétá z událostí příběh, až se z něj stává celistvý sled řady příhod či kostry vyprávění. Pokud se tento pojem přesvědčivým způsobem identifikuje, vysvětlí a ozřejmí argumenty, může sloužit jako prostředek analýzy. Zápletka dodává význam událostem, které jsou obsahem vyprávění, a také představuje červenou nit vyprávění. Označuje specifické elementy pro určité vyprávění, ale i vzorové prvky, které lze nalézt v dalších vyprávěních. Skládá se ze tří částí, kterými je začátek, prostředek a konec.“⁶⁵ Cílem této práce je srovnání dané zápletky s ostatními příběhy a hledání vzájemných kontrastů.

K vytvoření první narace došlo hned po skončení války v letech 1945-1948, zasloužili se o ni hlavně přeživší, a proto si ji dovoluji nazvat Verzi pamětníků. Komunisté se angažovali ve vytvoření další narace pro období 1948-1989, jedná se tudíž o Verzi komunistickou, která je silně ideologicky ovlivněna. Rozlišit můžeme také krátké období po Sametové revoluci, po roce 1989, nazývám jej Verzi postkomunistickou. Tato verze podle mého názoru nemá pevně stanoveny hranice, ale postupně prošla přeměnou v poslední verzi, která trvá do dnešních dnů.

Následující část bude koncipována tak, že narace pro výše jmenovaná období popíši. Využiji k tomu dobové brožury, novinové články a výpovědi narátorů. Mimo jiné mne budou také zajímat průběhy pietních akcí v tehdejších obdobích, jejich význam a úroveň údržby pietního areálu.

7. Verze pamětníků

V kolektivní paměti lidí se nejprve vytvořila narace, kterou označuji jako Verzi pamětníků. Vznikla po válce a její vláda trvala do nástupu komunistického režimu. Přestože později na její místo nastoupila jiná narace, tak se Pamětnická verze stále uchovávala v rodinné paměti mezi generacemi v rodinách pozůstalých. Pamětnická

⁶⁵ Sagvaag, H. *Interpretace významu prostřednictvím narativní analýzy*. Doktorská dizertace.

verze vycházela od samotných pamětníků, nebyla diktována státem, takže se v ní vyskytovalo více názorů.

7.1 Brožury a novinové články

Jako první se budu věnovat analýze vydaných brožur v tomto období. Brožury o Javoříčku vznikaly nejčastěji zpovídáním pozůstalých. Takže se jednalo o autentické výpovědi přeživších, které nemohly být nijak zkreslovány. Zajímavý je častý výskyt informace, že byl v obci viděn 5. května 1945 lesník Victora a také se vyskytuje tvrzení o některých lidech, kteří byli předem varováni a stihli proto před vypalováním a vražděním včas uprchnout. V knihách je vyzdvihován řídící pan učitel Josef Pecina jako „obětavý a nezištný rádce“, který prováděl odbojovou akci a i když byl potom udán na olomouckém gestapu, tak přesto nic neprozradil a zůstal pevný. Autoři v něm viděli svůj vzor, byl politicky proti nacistům a vlastenec. Velitel SS na Bouzově Brüx měl údajně vést výpravu proti Javoříčku. Proč došlo k tak drastickému zásahu je odůvodňováno tím, že Victorová udržovala tajné styky s SS, zatímco se na oko stavěla přátelskou vůči Čechům a partyzánům. Připomínána je velká národní pouť do Javoříčka, která se uskutečnila 23. září 1945.⁶⁶ Velice zarážející je uváděný postoj zodpovědné organizace, konkrétně četnického velitelství v Litovli k tomu, zdali vypálené obci pomoci. „Antonín Šváb, velitel stanice NB v Bouzově, nahlásil celý případ okresnímu četnickému velitelství v Litovli, nadporučík Julius Neutzner mu sdělil, že se jednalo o vojenskou akci, o kterou se nesmí četnictvo starat a zakázal v této záležitosti provádět jakékoliv vyšetřování.“⁶⁷ Ta samá reakce následovala na příslušných okresních úřadech. Jednoduše řečeno, nikdo s tím zprvu nechtěl mít nic společného. Jelikož se jedná o příliš krátké období po tragické události, tak autoři nedělají přílišné závěry, jedná se pouze o domněnky. Soudní procesy s Victorou či příslušníky komanda byly teprve v počátcích. Nikdo pořádně nevěděl, proč se to stalo.

Další zdroj informací mi poskytnuly místní olomoucké noviny *Stráž lidu*. Nutno mít na paměti, že se jedná o noviny levicově orientované. V den výročí události je připomínce Javoříčka věnována dostatek prostoru, někdy i celá strana. V úvodních slovech je připomínáno, že se jedná o jeden z nejhorších zločinů nacistů, který byl proveden v podvečer konce války. Vesnice byla úplně zničena esesmany, gestapáky a

⁶⁶ Michalov, K.B. *Zkáza Javoříčka*. 1. vyd., Olomouc, 1945, s. 11–47.

⁶⁷ Chlábek, J. *Památník Javoříčka*. Litovel: Společenská knihtiskárna v Lošticích, 1946. s. 19.

vlasovci. Přičemž je kladen důraz na totálnost zničení obce. Všechny budovy byly zničeny a všichni muži zastřeleni. Není to tak úplně pravda, protože několik budov, mezi které patří například hotel, hájenka, kaplička, škola, atd., zůstaly stát. A také nebyli zastřeleni všichni javoříčtí muži, jak víme, některým se podařilo ukrýt a pana Dokoupila dokonce nechali žít samotní Němci.

Články se zmiňují o budování nového krásnějšího Javoříčka. Znovuvybudování obce je národní povinností. Často se objevuje připomínání vítězného hrdinného sovětského lidu, který přinesl svobodu nejen Javoříčku, ale i celé ostatní Evropě. Událost má být výstrahou do budoucna, aby se už podobná tragédie nemohla opakovat a „toho můžeme dosáhnout jedině tehdy, když se nezpronevříme těm ideám, z nichž vyrostla naše obnovená svoboda, také nesmíme připustit, aby někdo rozbil naši národní jednotu a nedovolit a aby náš národ opustil bratrskou spolupráci se Sovětským svazem, který je zárukou naší svobody.“⁶⁸ Tímto prohlášením se narace dostává do jiné roviny, která souvisí s blížícím se nástupem komunistického režimu. Začíná jít o politickou propagaci.

Javoříčko bývá v článcích označováno jako moravské Lidice. Autor poukazuje na fakt, že v den, kdy celý národ bude oslavovat osvobození, budou si Javoříčtí připomínat smrt blízkých a prožité tragédie jim nikdy nevymizí z paměti.

Zdůrazňována je nelítostnost a bezcitnost všech Němců bez výjimky. V části článku, kde je popisován Otomar Victora se píše, jakou měl zuřivou povahu a byl celou vesnicí nenáviděn, což také není pravda. Autor podporuje stereotyp „zlých Němců“, konkrétně slovy „surovost je vlastnost všech lidí jeho druhu.“ Naopak dle názoru některých byl Victora oblíbený, dokonce se občanů zastával a chránil je. Co se týká události na hájence je zde pouze krátce zmíněno, že manželka Victory byla jednou z příčin tragédie. Vše však bude teprve osvětleno soudním vyšetřením. Píše, že Hilda Victorová byla odstraněna pravděpodobně proto, že byla v podezření, že zrazuje partyzány gestapu. Další mylnou informací je, že vyhlazovací akce proti Javoříčku byla vedena Brüxem a Victorou. Velice vtípnou vložkou byla část věnující se návštěvě Himmlera na hradě Bouzově. „Himmler přenocoval v knížecí komnatě, ale před půlnocí uprchl do podhradí, neboť prý se mu zjevila Bílá paní.“ Autor tím chtěl poukázat na to, že nacisté byli ve skutečnosti zbabělci a Himmlera spíše hryzalo svědomí, než že by skutečně na hradě strašilo.⁶⁹

⁶⁸ Jüngling, F. Památce mučedníků za naši svobodu. Stráž lidu, 1946, roč. 2, s. 5.

⁶⁹ Jüngling, F. Památce mučedníků za naši svobodu. Stráž lidu, 1946, roč. 2, s. 5.

V jiném později vydaném článku je připomínáno, že v roce 1947 Javoříčko neexistovalo. Po dřívější vesnici zbyly jen dopravní tabule, škola, hájenka, dřevěný kříž a jeho obyvatelé žijí ve vedlejších vesnicích. Ovšem proběhla již porada o budoucí výstavbě. Celkový náklad na výstavbu činí 51 miliónů Kčs a na darech bylo dosud vybráno 4 500 000 Kčs. Obec má být vybudována jako rekreační středisko. Dále autor zmiňuje proběhnuté pietní shromáždění, kterého se účastnilo přes 8 tisíc lidí. Mezi nejvýznamnější účastníky patřil náměstek předsedy vlády dr. Zenkl, místopředseda ZNV Šulc, poslanci, pozůstalí, hasičstvo, Sokol a ostatní hosté. Významný projev pronesl Dr. Zenkl, v němž zdůrazňoval, že dosud nejsou zjištěny podrobnosti našeho národního odboje, revoluce a tragédie Javoříčka, tyto temná místa musí být postupně odhaleny.⁷⁰

Shrnutí dostupných brožur a článků jest takové, že ve zkoumaném období ještě neuběhlo dost času, aby bylo možné dělat závěry ohledně tragédie v Javoříčku. Soudní procesy teprve probíhaly a plánovalo se obnovení obce. Vše bylo příliš nejisté. Nicméně je zřejmá snaha hledat viníka a zahrnout do ní všechny aspekty, proto je zmiňována událost na hájence i osoba Hildy Victorové. Obětem je projevoována úcta a dostatečný prostor v textech. Obzvláště noviny věnovaly pietě dostatek prostoru.

7.2 *Rozhovory*

Následující část je shrnutím vzpomínek narátorů na zkoumané období a jejich názory k tehdy propagované verzi minulosti.

Jedním z nejvíce zkreslovaných témat ve všech naracích jsou pohledy na partyzány a nacistické Němce. Pamětníci se setkali s těmito lidmi přímo. Jaké jsou jejich vzpomínky na partyzány? Celé okolí, i gestapo usídlené na Bouzově o jejich působení v okolí Javoříčka vědělo. Pro občany byli postrachem a báli se jich. Vyhrožovali lidem a ti jim následně museli poskytnout nocleh, jídlo a alkohol. Poukazují na to, že často byli pod vlivem alkoholu a kradli. Zbili několik rodin, jen proto, že se doslechli nějaké pomluvy na jejich účet. O jejich činnosti si myslí, že byla zbytečná, nevykonali nic, co by stálo za vlastenectví. Vyčítají jim, že nepřišli Javoříčským na pomoc. Jejich názory jsou jednoznačné a rozhodně si neberou servítky. A co je hlavní, své názory vztahují paušálně na všechny partyzánské hnutí.⁷¹ Následují vzpomínky narátorky na setkání s partyzány. „*No a pak jich přivedl jeden z Javoříčka,*

⁷⁰ Národní pout' v Javoříčku. Stráž lidu, 1947, roč. 3, s. 2.

⁷¹ Z výpovědi narátorky Milady Havlíčkové.

přivedl jich sem. A já tenkrát, tady jsme měli taková světničku a já jsem tam spala. A ono, když tech lidí nechodilo moc do hospody, tak sedávali tady v kuchyni. A já jsem jenom slyšela jak ten z toho Javoříčka říká: „Josefe přináď sem partyzáni. Dáš jim co budou chtít nebo tě vystřelíj tady!“ No a netrvalo to ani hodinu né a byli tady. Já jsem se takhle klepala. Pak už tady začali jako chodit častěš. Né pravidelně, ale častěš už. Já si tak aspoň myslím, když se v Javoříčku najedli, tak zas potřebovali něco na pití nějakó. Tak přišli sem nějaký ty cigarety. Věčně ožralí byli. Věčně ožralí. A ten jeden, ten Rus, to byl tak nesympatické člověk. A on jenom, když se na něco člověk podíval, z něho šel strach. Já vím tenkrát, když člověk řekl. No v kuchyni no musela jsem tady projít. Ale když jsem ho viděla, já jsem měla z něho taková hrůzu. Takové bel. No byli to vyžírky teda. Já jich vidím, to ještě kredenc nebyl ten, tak tam byla lavice, stůl, tam seděli na řádku. A takoví se cítili jako takoví důležití.“⁷² Dále bych chtěla citovat slova jiné narátorky, která zavzpomínala na dny bezprostředně po tragické události, jedná se o setkání pozůstalých s partyzány. Poukazuje na to, jak dokázali být bezcitní. „No a to ještě, to jsme seděle na příkopě, tam dule vic pod hrobem kósek a včel najedno přešle dvě Jugoslávci partyzáni. Já nevěděla, že só to partyzáni, ale ta pani Vlčkova co k nim chodila, ta je znala, protože te kluke měla taky u partyzánu. A tak jim říkala: „chlapci, copak jste nám to nechale udělat tade“, a on říkal „no to je válka“, ten jeden „někdo se obětovat musí“, tak nám odpověděl. No tož to bel plač hrozně, to nás tak jakse zabořelo.“⁷³

Ovšem ne všichni zpovídání měli s partyzány zlé zkušenosti. Někteří se s nimi setkali na jedné ze zakázaných tanečních zábav ve Střemeníčku, kde se bavili stejně jako ostatní. Považují je za normální lidi, ani nepoznali, že se jedná o partyzány. Jiné rodiny jim zase poskytovaly pomoc dobrovolně a považují se tím pádem za správné vlastence. Rozdělují občany na ty, kteří se chovali správně a pomáhali. Druhou skupinou jsou ti, kteří je naopak pomlouvali, nechovali se jako správní vlastenci, a proto jimi byli spravedlivě potrestáni. Ani v jejich způsobech vyřizování si účtů nevidí nic drastického. „Takže pomáhali Javorští občani, hlavně ti, o kterých se vědělo, že jsou to vlastenci a že só proti válce, že. Tak na který byla důvěra, spolehnutí, tak ti partyzáni tam dostávali podporu. Poněvadž partyzáni, to byla prakticky odbojová činnost' proti Němcum, že, kteří nás tady utlačovali a tyrali a zavírali do koncentráků. No a taky se stalo i v obci, že někteří lidi byli moc zvědaví a špicovali pod oknama, že a tak dále. Tak

⁷² Z výpovědi narátorky Milady Havlíčkové.

⁷³ Z výpovědi narátorky Anežky Malínkové.

s tema si to ti partyzáni taky vyříkali. No, že jim pohrozili, aby dostali strach a neprozradili je a nevykládali, co se v noci třeba ve vesnici děje.“⁷⁴ Tato malá skupinka narátorů se však celkovému hodnocení partyzánů vyhýbá. Tvrdí, že je nemohou hodnotit, když je neznali a až na popis několika setkání s nimi mi odmítali říct svůj názor.

Typickou věcí, na kterou pamětníci poukazují je absolutní nezájem státu a zodpovědných organizací o obec bezprostředně po jejím vypálení. Narátor vzpomíná na bezradnost pozůstalých v otázce, jak naložit s těly obětí, proto telefonovali na četnickou stanici do Litovle, kde je odbyli odpovědí, že do toho nemohou zasahovat. Občané si museli poradit sami. Nikdo s tím nechtěl nic mít, protože se po válce údajně každý bál. Postupem času se zájem státu o Javoříčské zlepšoval.⁷⁵

Po válce lidé nejdříve za vypálení obce vinili lesníka Victoru, chtěl tak pomstít smrt své ženy a dětí. Ovšem při soudním řízení v roce 1947 Victora prokázal, že tehdy v Javoříčku nebyl, tudíž nemohl akci proti němu naplánovat. Někteří se však stále domnívají, že jej ten den viděli na vlastní oči. U tohoto soudu byl případ Javoříčka uzavřen, jakým způsobem, to je do dneška trnem v oku mnoha pozůstalým rodinám. Už v této době byli partyzáni hájeni, ovšem většina lidí jim však stále dávala vinu. V následující ukázce je možné si všimnout, jak moc narátor se slovy předsedy senátu nesoouhlasil. *„Tak ten předseda senátu řekl, že uzavírá to líčení Javoříčko a teď poslouchajte dobře, co řekl. Je to v dobovém tisku. „Nesmí být špiněna partyzánská čest!“ A tím Javoříčko bylo uzavřeno. Nesměla být špiněna partyzánská čest. A od té chvíle nikdo nesměl říct nic, co by špinělo partyzánskou čest. A partyzánská čest překrývala nebo zakrývala právě to všechno, co se tady dělo. V rodinách, třeba máme sousedy, už tam z nich nikdo nežije a ti, co jsou, jsou mladí. Tam vtrhli partyzáni, domlátili starého pana Vlčka, jeho děti byly schované pod lavicí, jenom kvůli tomu, že jim nechtěl dát zelí. A tak dále a tak dále. Toho jsou desítky případů.*“⁷⁶ Takže již od samého počátku byla tendence krýt partyzány, ale jak si poradit s pozůstalými, kteří je znali osobně a věděli, jací skutečně jsou? Historik upozorňuje na výsledky, které se konaly s partyzány po válce. Na mysli má konkrétně ty se členy skupiny Jermark. Vymýšleli si některé provedené akce, aby se jejich činnost zdála větší. Svoji vinu na

⁷⁴ Z výpovědi narátora Jiřího Zapletala.

⁷⁵ Z výpovědi narátora Jana Jančeho.

⁷⁶ Z výpovědi narátora Vladimíra Zikmunda.

vypálení obce nikdy neuznali. Údajně i po válce vyhrožovali pozůstalým, aby nevyprávěli proti nim.⁷⁷

Shody ve výpovědích můžeme nalézt také v otázce pietních akcí těsně po válce. Byly ve velkém rozsahu a navštěvovalo je mnoho lidí. Návštěvníci jezdili spontánně, to znamená bez nějakého donucení. Přijeli, protože chtěli pomoci pozůstalým a podpořit je. Nesly se více v pouťovém duchu, bylo zde občerstvení, nějaké krámky a hrála hudba. Navíc byly doprovázeny obřadem mše svaté za přítomnosti duchovního. Po vystavění nového Javoříčka už akce v takovém rozsahu nebyly.⁷⁸

8. Komunistická verze

Další vytvořenou narácí je Komunistická verze, která byla lidem pod tlakem vštěpována vládnoucí stranou. Oproti předchozí verzi je evidentní snaha udržovat v lidech stereotypy o „krutých Němcích“, „hrdinných partyzánech“ a „Rusích jako osvoboditelích národa“. Verze se snaží zamlčet událost na hájence z dubna roku 1945. Narátoři, kteří sympatizují s minulým režimem do dnešních dní, se tuto verzi snaží hájit.

8.1 Brožury a novinové články

Na následujících řádcích se budu věnovat brožurám z let 1965 a 1985. Obě jsou silně ideologicky ovlivněny. Je evidentní, že jejich hlavním účelem je spíše oslava Sovětského svazu a sovětských partyzánů než připomínka tragické události v Javoříčku. Přestože byly obě vydány v minulém režimu je mezi nimi možné nalézt rozdílnosti.

Už krátký úvod první z brožur chvalozpěvem na vítěznou Rudou armádu a Sovětský svaz. Autor oslavuje odvážný český lid plně zapojený v domácím odboji proti nenáviděným okupantům, který byl věrným a nepostradatelným pomocníkem partyzánů. Dále jsou vypsány záslužné činnosti partyzánské skupiny Jermark a všechny jejich úspěšné akce. O vykořisťování, bití českých občanů, pití alkoholu a loupení, což byly činnosti, které nejvíce tuto skupinu charakterizovaly, nepadlo v brožuře ani slovo. Jsou zde napadáni hlavně nacisté a vlasovci. O vlasovcích píše jako o lstivých a zákeřných zrádcovských oddílech generála Vlasova. A Němci nejsou nazváni jinak než „fašističtí vrahové“. Zdůrazňována je jejich nelítostnost, bezcitnost a nelidskost. Jsou připodobňováni divokým zvířatům. Doslova jsou popisováni jako „zvlčilá nacistická smečka, která řádí jako lité šelmy a jako barbaři, běžící vztekale a divoce od domku

⁷⁷ Z výpovědi narátora Jiřího Ženožičky.

⁷⁸ Z výpovědí narátorů Jana Juříčky a Jaroslava Kováře.

k domku ...⁷⁹ Velice dramaticky je popsán okamžik, kdy táhnou na Javoříčko. O události na hájence, ke které došlo v noci z 9. na 10. dubna 1945 je překvapivě také krátká zmínka. Uvádí se, že na smluvenou akci s Václavem Dostálem v Litovli, měla odjet i Victorová. Jejím úkolem bylo tlumočení, údajně se k tomu sama nabídla. Podle mého názoru se jedná o mylnou informaci, jelikož jsem v žádné jiné literatuře na tento fakt nenarazila. Nakonec do Litovle odjeli jen Fursenko, Hňoupek a Pospíšil. Dojeli do Nasobůrek, kde jim Václav Dostál oznámil, že akce byla prozrazena. Fursenko nastraženou léčku ihned prohlédl. S Dostálem byli odvezeni do Javoříčka i dva přítomní vlasovci a tam jako zrádci zneškodněni.⁸⁰ Co se týče zastřelení Victorové a jejich dětí, tak je tento čin ospravedlněn takto: „Účast na záludně připravované léčce na partyzány v Javoříčku byla mylně přisouzena též manželce lesního správce Viktorý, která s partyzánským hnutím sympatizovala. V souvislosti se zločinnou nástrahou a zradou fašistů i ona se dvěma dětmi ztratila život.“⁸¹ Podle autora došlo k vypálení obce z důvodu, že nacisté nemohli snést, že partyzáni zabránili jejich akci, a proto se ve vzteku rozhodli vypálit Javoříčko.⁸² O následující události se žádná jiná literatura také nezmiňuje. Dne 5. května 1945 se partyzáni oddílu Jermark zastavili u Václava Vlčka v Javoříčku. Občerstvili se a „odešli směrem na západ do lesů za splněním dalších bojových úkolů“. Bezprostředně za nimi přivedl starší Vlčkův syn další skupinu 12 partyzánů. Poté postupovali za předchozí skupinou plnit rozkazy náčelníka oddílu „Jermark“ Gluchareva. Mezi Měrotínem a Mladčí měli za úkol přepadnout nacistickou kolonu. O střetu s Němci v lesích, ke kterému skutečně došlo, nepadlo ani slovo. Další psanou nelogickou věcí je, že nacisté táhli z Bouzova na Javoříčko už od třetí hodiny ranní a obklíčkovali je až do deváté hodiny.⁸³ V později vydaných brožurách se uvádí, že vyšli po osmé hodině ráno.⁸⁴ Javoříčtí občané byli osudného dne přesvědčeni, že jde jen o pouhou prohlídku obce kvůli partyzánům. A údajně je „utěšovalo vědomí, že partyzáni již byli na kilometry vzdáleni z prohledávaných lesů i okolních prostorů.“⁸⁵ Ve skutečnosti občané netušili, kde se partyzáni v té době vyskytují a jistě by uvítali podporu při vypalování a drancování jejich domovů. Dále je popisována odvaha, sebevědomí a statečnost obyvatel, kteří doslova „cítili sílu blížící se vítězné a slavné

⁷⁹ Hořínek, V. *Javoříčko „Moravské Lidice“*. Olomouc, 1965, s. 21.

⁸⁰ Hořínek, V. *Javoříčko „Moravské Lidice“*. Olomouc, 1965, s. 14.

⁸¹ *Tamtéž*, s. 14.

⁸² *Tamtéž*, s. 7–20.

⁸³ *Tamtéž*, s. 19.

⁸⁴ Cílek, R. Richter K., Veverka P. *Hlasy z hořících domů*. Praha: Nakladatelství XYZ, 2011, s. 310.

⁸⁵ Hořínek, V. *Javoříčko „Moravské Lidice“*. Olomouc, 1965, s. 21.

Rudé armády“⁸⁶ Nechybí také omluva nepřítomnosti partyzánů oddílu Jermark, odůvodnění proč nemohli přijít na pomoc. Operovali totiž v prostoru Kladek a Staré Rovně. Byli příliš daleko, o vypálení nevěděli a nemohli občany bránit. O tragédii se dozvěděli až po 16. hodině od Josefa Dostála ze Staré Rovně, který se vracel na kole z Bouzova.⁸⁷

V druhé brožuře se autor více než javoříčské události věnuje aktuální zahraniční politické situaci a napadá Spojené státy americké. „Žádnému poctivému vlastenci nemůže být lhostejné, že bezprostředně v našem sousedství, v západním Německu se pod vlivem reakčních imperialistických sil Západu, především USA, mimořádně výbojně proti naší vlasti, proti socialistickému Polsku, Německé demokratické republice a celému společenství socialistických států zvedají neonacistické síly.“⁸⁸ Nabádá čtenáře, aby nikdy nezapomněli na to, co našemu národu provedli nacisté. Všechny zásluhy za osvobození přisuzuje Sovětské armádě, o zásluhách Spojených států se nezmiňuje. Neustále se objevuje vychvalování Rudé armády a připomínka jejich osvobození našich zemí. Také vytýká nesprávnou politiku Velké Británie a Francie, které za války ustupovaly Hitlerovi. Taktéž se autorovi nezamlouvá nesprávná politika našich vlád, která hledala oporu a pomoc u imperialistických mocností. Dále odsuzuje londýnský odboj, kterému velel Edvard Beneš. Vytýká mu zahraniční orientaci na imperialistické velmoci, které nás zradily. Oproti tomu moskevský odboj propagoval nepřetržitý aktivní boj vedený doma a orientoval se na Sovětský svaz, který nám jako jediný chtěl pomoci. Následuje podrobné popsání činnosti partyzánských skupin a odboje v okrese Olomouc. Skupině Jermark, jejich členům, akcím a cestě, která je dovedla až do Javoříčka, je věnováno hodně prostoru.⁸⁹ V brožuře se objevuje také informace, o které jsem doposud neslyšela a pochybuji o její pravdivosti. Údajně, aby partyzáni uchránili české obyvatele před pronásledováním gestapem a jinými orgány, dovolovali, aby vynucené zásobování, odebrání zbraní, potravinových lístků či peněz hlásili četnickým stanicím a často sami jim dávali potvrzení s razítkem útvaru a podpisem. Také je ospravedlňováno tvrdé a nemilosrdné trestání těch, o kterých byli partyzáni přesvědčeni, že zradili národ a slouží okupantům. Podobně jako v předchozí brožuře se autor nehezky vyjadřuje o zrádných vlasovcích. Poté následuje rozvleklé popisování obce. Je vykresleno přímo pohádkově, jako nádherný a malebný český kout.

⁸⁶ *Tamtéž*, s. 21.

⁸⁷ Hořínek, V. *Javoříčko „Moravské Lidice“*. Olomouc, 1965, s. 26–27.

⁸⁸ Lón, F. *Javoříčko varuje*. Olomouc, 1985, s. 3.

⁸⁹ *Tamtéž*, s. 4–16.

Do tohoto vyprávění je nepochopitelně včleněno KSČ a připomínka její orientace na národně osvobozenecý boj za války. Dále se zaobírá občanem obce Pecinou, na kterého doslova pĕje chvalozpĕvy. Zapojil se totiž do odboje v rámci organizace Obrana národa, jeho rodina podporovala partyzány skupiny Jermark-Fursenko a ukrývala zranĕného sovĕtského vojáka. Zjištĕní, že Javoříčko bylo vypáleno komandem Egona Lüdemanna je zde popsáno způsobem, jakoby se o tom do té doby vĕbec nevdĕĕlo. Uznává, že dĕvodem krutĕho zásahu proti Javoříčku mohlo být zabití Victorové a jejich dĕtí. Partyzáni ji zastřelili za její domnělou zradu na ĕlenech Fursenkovy skupiny. Ovšem byl to tragický omyl, protože Victorová podporovala partyzány. Fursenko sám tento ĕin odsoudil. To jest vĕše, co je o tragĕdii na hájence napsáno. Na rozdíl od předchozí brožury se zde autor zmiňuje o stĕtu Němců s partyzány dne 4.5. 1945. Uznává, že tato událost mohla být rozhodující pohnutkou pro Lüdemanna. Stejnĕ jako v dřívĕjší brožuře se vyskytuje chybný údaj, že 5. kvĕtna po třetí hodinĕ ranní odešli ĕlenové Lüdemannova komanda z hradu a až před devátou hodinou začali obkličovat Javoříčko. Autor připomíná, že „náš lidovĕ demokratický stát nezapomněl a vybudoval nové krásné Javoříčko pro pozůstalĕ“.⁹⁰ Na závĕr autor opĕt slovnĕ útoĕí na Spojenĕ státy. Považuje je za nejvíce imperialistický stát a obviňuje je z plánování vyvolání 3. svĕtové jadernĕ války proti SSSR. Vyzývá, aby se všichni lidé snažili zabránit válce a zajistit tak budoucím generacím št’astnější život, než který zažila naše generace.⁹¹

Všechny novinové ĕlánky ze sledovanĕho období jsou pomĕrnĕ krátkĕ. O partyzánech se zmiňují jen některĕ a pouze krátce. Událost na hájence není zmiňována ani v jednom, jakoby se nestala. Vĕtšinou mají spíše charakter pozvánky na budoucí pietní shromáždĕní nebo naopak hodnotí již probĕhnutou akci. Do výĕtu účastníků na pietním shromáždĕní náleží vždý delegace OV KSČ, delegace Sovĕtské armády a ONV, dále zástupci Národní fronty, funkcionáři a ĕestní hostĕ. Vzpomínáno je na recitační projevy žáků ZDŠ Bouzov, skládání pionýrských slibů žáků ZDŠ z Olomouce a na Štafetu osvobození, kterou několik let pořádali ĕlenové SSM Univerzity Palackĕho. Obci bylo také předáno nejvyšší vyznamenání svazu UV CSPB (Āeský svaz protifašistických bojovníků) pro zasloužilĕ bojovníky proti fašismu I. stupně.⁹² Vzpomínce Javoříčka je vĕnováno minimum prostoru. Situace obce je zneužita k slovním útokům na imperialistické mocnosti. Ālánky varují před imperialistickými

⁹⁰ Lón, F. *Javoříčko varuje*. Olomouc, 1985, s. 30.

⁹¹ *Tamtĕž*, s. 17–34.

⁹² Mírová manifestace v Javoříčku. *Stráž lidu*, 1975, roĕ. 55, ĕ. 51, s. 3.

silami, které plánují jadernou válku proti socialistickému společenství. I před Němci, kteří chtějí odplatu, a proto je nutné být na pozoru.⁹³ Dokonce imperialisty považují za odpovědné za to, že došlo k tragédii v Javoříčku a vyjadřují se nepochopitelně ke Korejské válce, kterou mají též na svědomí. Srovnávají metody imperialistů a nacistů a považují je za stejné. Všichni vypalují obce, vraždí a mučí nevinné. Spíše než vzpomínce na Javoříčko se články věnují pracujícímu lidu, který buduje socialismus v naší zemi.⁹⁴ Neustále jsou připomínány zásluhy Rudé armády na záchraně podrobených národů. Jenom lid, ve smyslu linie KSČ měl odvahu postavit se nacistům.⁹⁵

8.2 Rozhovory

Výpovědi narátorů se shodovaly v tom, že v minulém režimu docházelo ke zkreslování minulosti. Ovšem pravda zůstávala v paměti pozůstalých a předávala se z generace na generaci. Tito lidé, kteří byli zasvěceni a znali pravdu, byli nuceni mlčet. Nebylo vhodné veřejně mluvit o tom, že sovětští partyzáni byli opilci a vrahové, ani že je podporovala Němka, navíc manželka příslušníka SS. Bylo to popisováno tak, že partyzáni byli ti hodní a Němci špatní, nic mezi tím neexistovalo. Pravda se tedy uchovávala v rodinném kruhu, jakmile někdo řekl něco veřejně, tak potom nesl následky. Většinou byli občané předvoláni na Národní výbor. Následující ukázka rozhovoru dosvědčuje, jak byla pamětnice postižena za to, že vyslovila svůj názor veřejně. „*Tak ta maminka té Vybiralové, ona právě take bela tak rozčilená vždecky na ně, na te partyzáne. Ta říkala, tade jezdil nějaké Hňópek a on bel take takové vedóci partyzánů. No a ona tade na něho tenkrát něco navekládala a on si ju nechal předvolat na Národní vybor. On tam jezdil jako šofér autobusem. Linkovým. A on si ju tam nechal zavolat. No a tak ona tam šla a říkala: „No tak mě tade třeba zastřelte, ale já to neodvolám. To je pravda, co jsem řekla.“ Tak co na něho řekla, já nevim, ale ona tam řekla „třeba mě zastřelte, toto je pravda.“*“⁹⁶ Konkrétně o partyzánech se lidé báli mluvit otevřeně, protože byli režimem hájeni. Několikrát se v rozhovorech vyskytuje, že lidé měli strach mluvit. Oslavovaly se jejich úspěchy v poškozování nacistů a hrdinná odbojová činnost. Pro občany bylo velice traumatizující, že nesměli říct pravdu, samozřejmě jim to vadilo. Jeden z narátorů to vykreslil výstižně. „*Když člověka, vy jste*

⁹³ Javoříčko varující. Stráž lidu, 1985, roč. 65, č. 52, s. 1.

⁹⁴ Hlas bojovníků za mír mocně zazní v neděli 6. května v Javoříčku. Stráž lidu, 1951, roč. 7, č. 18, s. 10.

⁹⁵ Lón, F. K 35. výročí tragédie Javoříčka. Stráž lidu, 1980, roč. 60, č. 53, s. 2.

⁹⁶ Z výpovědi narátorky Anežky Malínkové.

*to nezažila, žijete v nové době, ale když člověka přidusí až opravdu tam někam, kde už nemůže pomalu dýchat to vám je hrozný. Poznal jsem to už v době hluboké totality, když třeba moje stařenka, která tady ztratila manžela a ztratila tady synovce, za Svaz protifašistických bojovníků letěla do Berlína na nějaký sympozium těhletěch vypálených obcí. A oni už tenkrát v době hluboké totality jí říkali, co tam musí říkat. Ona nesměla říct, to co viděla. Ona nesměla říct, co tady zažila. Ona nesměla říct, že partyzáni tady žádní nebyli, že to byli bandité, kteří zkrátka a dobře tady terorizovali celý okolí a kradli prasata a lidům ukradli bečku zelí ze sklepa a pak tady u některých, kteří si dneska hrají na odbojáře, se vařily kotle masa a papalo se. To se říct nesmělo. Nesměla se říct pravda. A do té doby, takzvaně ti partyzánští hrdinové, stáli vždycky v první řadě u památníku. Ženský na prsách, teď to řeknu doslova sprostě, ženský měly na prsách, na kterým se to nosilo, na pravém nebo na levém nadru. To bylo tak svěšený, že to měly pomalu až po zem, protože tam měly čtyry kila metálů. A všichni ti bandité, to byl třeba takovej ten jejich místní velitel Hňoupek a tak dále, se tam prsili s těma kvantama metálů. Já jsem ty pravdy věděl, ale my jsme je nesměli říct. My jsme je opravdu nesměli říct, ani v malém.*⁹⁷

Narátoři upozorňují na rok 1967–1968, kdy došlo k určitému uvolnění. Členové pozůstalých rodin měli radost z toho, že konečně budou moci otevřeně mluvit. Důležitou událostí bylo proběhnutí ideového semináře v Luké v sále. Na této konferenci byl vznesen dotaz, zdali by nemohla být řečena skutečná pravda o vypálení Javoříčka, ale byl zamítnut. Na dotaz bylo odpovězeno, že ideová politická jednota musí být zachovávána, a proto na tento dotaz nebude odpovězeno a nikdo jej také nesmí vyslovit.⁹⁸

8.2.1 Pietní slavnosti

Pietní slavnosti organizoval Svaz protifašistických bojovníků společně s Národním výborem, ale všechno bylo pod záštitou Okresního výboru Komunistické strany, bez jejího vědomí se nic nesmělo udělat. Účast na těchto akcích byla povinná pro místní základní školu v Luké, ředitele velkých podniků, zaměstnance JZD Bouzov, zaměstnance MNV Litovel, pracovníky okresních výborů a Národní výbor KSČ. Jedním z názorů, který ospravedlňuje povinnou účast je, že by tam jinak nepřišel nikdo. Co se týče účasti žáků, tak děti akce vnímaly jinak než dospělí, chápaly je spíše jako

⁹⁷ Z výpovědi narátora Vladimíra Zikmunda.

⁹⁸ Z výpovědi narátora Jaroslava Kováře.

zajímavou atrakci. Neměly žádné politické přesvědčení a jejich učitelé se jim vždy snažili vysvětlit, že se jedná hlavně o uctění vzpomínky a to ostatní pro ně není důležité. Javoříčské události jim byly popisovány podobnou formou, jak bylo uvedeno v dostupné literatuře. Jak už víme, v literatuře chybělo popsání události na hájence anebo bylo zmíněno pouze okrajově a hájení byli partyzáni.⁹⁹

Je zajímavé, že v názorech na úroveň pietních akcí v minulém režimu se nám mezi narátory vyskytuje hned několik různých postojů. Jeden postoj je posuzuje na vyšší úroveň, než jsou v dnešní době. Nebyly tolik pompézní jako dnes, a proto si udržovaly určitou úroveň. Pietní areál byl zvelebován a udržován. Druhý postoj tvrdí, že byly akce úplně stejné, jako jsou v dnešní době. V obou případech jde o politické přesvědčování občanů, nikoliv o pietu. Třetí proud si stěžuje, že akce byly odbyté za pouhých dvacet minut a neměly žádnou úroveň.

Ovšem všichni narátoři se shodují, že pietní akce byly zneužity ve prospěch vlády a strany. Sloužili hlavně k propagaci režimu. Projevy byly žhavé, plamenné a byly v nich chváleny úspěchy komunismu. Občané si přáli hlavně pietu, vzpomínku, ale to jim nebylo dovoleno. V následující ukázce je jasně vidět, jak malou nedůležitou roli měli občané. „A v tehdejší době mě strašně jako mrzelo a pobouřilo, když ideový tajemník OVKSČ, nějaký pan doktor Hrušák ten den nařídil, jak oni přijeli, tak nařídil, že všechny věnce, které jsou u toho pomníku položený od občanů Javoříčka, vojáci museli posbírat, schovat je za kiosek, který byl po levé straně u toho památníku, takzvaný starý kiosek. A vojáci tam přinesli třicet věnců úplně stejných z rudých karafiátů. A to mě jako strašně vadilo, že to už bylo naprosto jasně vidět, že je to politická demonstrativní akce, která má něco symbolizovat. Těm občanům, těm obětem ty věnce odnesli.“¹⁰⁰ Jiný narátor se k této akci z roku 1985, která je popisována v ukázce také vyjadřuje, ale pro něj na ní bylo významné něco jiného. Pochvaluje si ji jako tehdejší spoluorganizátor, že byla největší ze všech dob.¹⁰¹

Javoříčko bylo upřednostňováno před ostatními obcemi, mělo významné postavení. Jeden z narátorů vzpomíná, jak pokaždé 5. května přijela do obce pojízdná prodejna Jednoty a přivezla občanům banány, mandarinky a různé další potraviny, což

⁹⁹ Z výpovědi narátora Jaroslava Kováře.

¹⁰⁰ Z výpovědi narátora Jaroslava Kováře.

¹⁰¹ Z výpovědi narátora Jana Juříčky.

v jiných obcích nebylo. Dále pak zavzpomínal, jak využil tohoto privilegovaného postavení a vydobyl pro obec stavbu vodovodu.¹⁰²

8.2.2 Muzeum

Názory na tehdejší muzeum se mezi narátory také liší. Jedna skupina tvrdí, že pietní expozice v muzeu byla hodně ovlivněna státní ideologií. Pamatují si vystavenou červenou hvězdu, červené koberce a uniformy partyzánů. Jeden z narátorů měl na starosti shánění exponátů do tohoto muzea. Od pozůstalých vybral věci, které patřily obětem, ale nakonec byly tyto exponáty schovány v malé vitrině a zakryty plakáty, na kterých byli vyobrazeni partyzáni. Co bylo zajímavé, že návštěva tohoto muzea byla dána do celonárodního výukového programu. To znamená, že každá škola, která jela navštívit jeskyně či hrad Bouzov, musela jít i tam. Neprojevují žádnou lítost nad tím, že bylo po revoluci zavřeno a považují ho za velké zklamání. Nešlo v něm totiž o projevení piety, jak si přáli občané, ale opět o propagaci režimu.¹⁰³

Jiní jej považovali za hodnotné muzeum osvobození a připomínky události vypálení. Dodneška nechápu, proč bylo zavřené a chybí jim v Javoříčku. Žádnou ideologicky zaměřenou expozici nepřipouštějí. Následující ukázka se věnuje tématu zrušení muzea. *„Hned po té takzvané Sametové revoluci někteří lidi, já nevím z jakého důvodu, ale snažili se to všechno rozbit, co bylo vybudovány, tak znehodnotit a rozbit. Taky se to zlikvidovalo všechno. A teď udajně se to bude pracně shánět po archivech a znova v té škole obnovovat.“*¹⁰⁴

8.2.3 Výstavba nového Javoříčka

Po válce získalo vypálené Javoříčko přes 22 miliónů korun na obnovu obce od Spojených národů UNRRA¹⁰⁵. Tento projekt mezinárodní humanitní a rozvojové pomoci byl dotovaný z velké části USA, Kanadou a Anglií. Jejich cílem bylo zabránit hladu a epidemiím po druhé světové válce, proto dodával hlavně jídlo, konzervy, cigarety, kávu, čokoládu, šatstvo, boty, apod. Komunisté se je snažili kritizovat a jejich pomoc bojkotovat. Jejich finanční pomoc na výstavbu nové obce se nikdy nevyužila, protože tyto peníze zmizely kdoví kam. Někteří se domnívají, že se o ně vzájemně podělili komunisté a jelikož hrozilo, že budou muset dotaci vracet, vymysleli si, že byly

¹⁰² Z výpovědi narátora Vladimíra Zikmunda.

¹⁰³ Z výpovědí narátorů Vladimíra Zikmunda a Martina Vyhřídala.

¹⁰⁴ Z výpovědi narátora Jiřího Zapletala.

¹⁰⁵ UNRRA je zkratkou pro United Nations Relief and Rehabilitation Administration.

peníze prostavěny v památníku. Na veřejnosti se nesmělo mluvit o tom, že je pomník za americké peníze, přesto to v povědomí lidí bylo známo.¹⁰⁶

Vraťme se ke vzpomínkám narátorů. V roce 1947 se začaly zbytky vyhořelého Javoříčka bourat. Pamětnice poukazuje na to, že její rodina si chtěla sama opravit původní, vyhořelý dům, ale nebylo jim to povoleno. Na pietní slavnosti byly plány nové obce honosně vystavovány. Narátoři si stěžují, že výstavba byla špatně organizována. Chyběl dostatek pracovníků, a proto byli vyzváni pozůstalí, aby na svých domech pracovali také. Někteří byli nuceni vzdát se zaměstnání. Navíc projevují nesmyslnost toho, že byly zbourány i budovy zachovalé. Celá obec byla srovnána se zemí, aby vznikla nová. Snažili se zveličít utrpení občanů, tím že vše zbourali. Bylo to spíše gesto, které mělo v lidech vyvolávat ještě větší nenávist vůči nacistům. V roce 1950 se pozůstalé rodiny stěhovaly do nově vybudovaného Javoříčka, ovšem domy ještě nebyly dostavěné. Nových domů bylo postaveno jenom deset a lidem řečeno, že na více nejsou peníze. Někteří tvrdí, že jich je takový počet, protože pouze tolik rodin se chtělo vrátit. Vyjadřují názor, že domy nejsou postavené poctivě. Byly vybrány obrovské částky peněz, které zmizely, nikdo neví kde. Nevěří, že byly investovány do pomníku, jak jim bylo řečeno. Podle jiných si někteří pozůstalí a zedníci zaměstnaní na stavbě postavili své domy jinde. Jeden z narátorů tvrdí, že k ekonomickým únikům docházelo, protože výstavbu mělo na starost ČSM (Československý svaz mládeže), to znamená, že například stavbyvedoucí dělali zedníci těsně po vyučení, čemuž potom odpovídá špatná kvalita domů a tito lidé potom kradli peníze na stavbu svých vlastních domů. Javoříčko mělo být několikanásobně větší než je teď a peníze na stavbu byly, jenomže se rozkradli. Nejvíce peněz věnovala celosvětová sbírka UNRRA a stát. Také okolní obce pořádaly sbírky, protože soucítily s občany.¹⁰⁷

Jeden z narátorů se rozhořčil nad pozůstalými, kteří se původně do obce nechtěli vrátit a namísto toho, jako náhradu, dostali domy po odsunutých Němcích v Olomouci. Dnes si neoprávněně stěžují, že také nedostali nový dům v Javoříčku. Jiný zase poukazuje, že tito lidé a jejich potomci jsou dnes velice dobře finančně zajištěni, jelikož získali obrovské pozemky, o které mělo později zájem město Olomouc, jelikož na nich chtělo vystavět sídliště, obchodní domy a dálnice, proto majitele bohatě vyplatili.¹⁰⁸

¹⁰⁶ Helcl, R. Na začátku bylo pár fotek, na konci film o Javoříčku. Dnes. Kraj olomoucký. Příloha, 27. září 2010, s. B1.

¹⁰⁷ Z výpovědi narátorů Anežky Malínkové, paní Havlíčkové, Vladimíra Zikmunda a Martina Vyhřídala.

¹⁰⁸ Z výpovědi narátorů Jiřha Ženožičky a Vladimíra Zikmunda.

8.2.4 Sousoší

6. května 1951 byl odhalen památník v Javoříčku. Je oslavou partyzánů, dělníků a pracujících žen. Jedná se o sousoší šesti postav v nadživotní velikosti z hořického pískovce. Vytvořil jej sochař Jan Tříška a architekt Miroslav Putna. Podle slov dobového historika vyjadřuje myšlenku: „Z krve mučedníků vyrůstá nový život a jejich následovníci jdou vpřed, k socialismu. Sovětský hrdina sklání prapor na počest mrtvých a javoříčská žena jej zdobí lipovou ratolestí, vyjadřující tak vděčnost našich národů Sovětskému svazu. Pod záštitou praporu kráčejí smělym krokem mladý muž a dívka s kladivem a srpem vpřed k novému, stále krásnějšímu životu. Na druhé straně stará javoříčská žena vypráví pionýru o tragédii, která se 5. května 1945 v Javoříčku udála.“¹⁰⁹

Co se sousoší týče, většina lidí je jím dnes iritována, považuje ho za přežitek z minulé doby a uvítali by, kdyby bylo z areálu odstraněno. Ovšem mnozí zpovídání si nemyslí, že by tam nemělo být. Podle nich je pozůstatkem doby, která se žila a je její připomínkou.¹¹⁰

9. Postkomunistická verze

Další zrekonstruovanou narací je Postkomunistická verze, která je typická tím, že došlo k jistému uvolnění a znovu se začalo polemizovat nad dříve zatajovanými záležitostmi.

Velice zajímavým poznatkem je, že v novinách *Stráž lidu* z let 1989, 1990, 1991 a 1992 se o výročí vypálení Javoříčka nepíše ani slovem. Autoři se spíše věnují blízcím se svobodným volbám, zemědělstvím a snahou o očistu padlé strany.

Narátoři v rozhovorech poukazují na to, že po pádu režimu se začal příběh o Javoříčku probírat znova. Vypovídají, že se stále ještě nevyprávěla pravda, ale již se mohlo mluvit otevřeně a veřejně. Důležité je, že se začalo mluvit o události na hájence, což do té doby bylo tabu. Pravda se začala pomalu dostávat najevo. V následující ukázce narátor vypráví o roku 1989, kdy podle jeho názoru nastává změna. Týká se projevu řečeném na pietním shromáždění. „*Přednášející, který tam měl hlavní projev z politických vězňů, kovaným slovem tam vyprávěl, jak to probíhalo a té manifestace se občas zúčastňovali i studenti a profesori z pedagogické fakulty z Olomouce. Tělocvikáři, většinou z Olomouce šli pěšky do toho Javoříčka, pak nazpět a ten dotyčný, který mě*

¹⁰⁹ Lón, F. *Javoříčko varuje*. Olomouc, 1985, s. 30.

¹¹⁰ Z výpovědi narátorů Martina Vyhlídala a Vladimíra Zikmunda.

předtím učil v tělesné výchově, se té manifestace také zúčastnil. A teď veřejně, což mě jako zaskočilo, veřejně z pléna oponoval tomu řečníkovi. A já jsem si v tu chvíli říkal, toto snad ani není možné. Ten přelom, ta změna, protože většinou lidé hlavu dolů, že jo a mysleli si své, ale nikdo to neřekl nahlas. A on teda z toho pléna mu oponoval, toho řečníka totálně teda smetl a on musel tu svoji řeč skončit. A na parkovišti se setkali znovu a tam se tedy pěkně dohádali ještě jednou. A to byl vlastně obrovský přelom a od toho roku osmdesát-devět potom už každý ten řečník tam jistým způsobem vkládal i to trošičku jemně řečeno o té pravdě.“¹¹¹

Ovšem stále ještě se vyskytovaly tlaky, které snažily vyslovení pravdy zabránit. Narátor ve svých vzpomínkách na rok 1990 zmiňuje, že se tenkrát zeptal redaktorky novin Olomouckého dne, zdali by neměla zájem provést rozhovory s javoříčskými pamětníky. Nadšeně souhlasila. Ve vydání článku jí zabránil olomoucký historik pan František Lón, který byl považován za „deformátora historie“, protože byl nucen v minulém režimu psát verzi podporovanou vládnoucí stranou.¹¹²

Úroveň pietních akcí upadala a počet návštěvníků prudce klesal. Tento úpadek někteří přisuzují tomu, že se Svaz protifašistických bojovníků vzdal organizace a předal jej do rukou obce. Také místní muzeum nechtěl nikdo spravovat, a proto bylo zavřeno. Bohužel důvody, proč nikdo muzeum nechtěl převzít, mi nebyly sděleny. Některým narátorům skromnější rozsah akcí vyhovoval. Vyjadřují názor, že není potřeba dělat nějaké pompézní velké oslavy, ale úplně stačí položit u hrobu jeden věnec za všechny a uctít vzpomínku obětem. Z minulého období se uchovali některé zvyky, například je často zmiňována v rozhovorech družba z Bardějova. Bardějov je obec ze Slovenska, která se pravidelně se účastnila pietních akcí v Javoříčku. Tento zvyk jim vydržel ještě několik let po revoluci.¹¹³

10. Současná verze

Poslední narací je Současná verze, která kompletně odsuzuje partyzánskou činnost. Všichni narátoři žijí v době, kdy tato narace vládne a třebaže s ní nesympatizují, i přesto jsou vystaveni jejímu tlaku. Domnívám se, že právě z tohoto důvodu se mi někteří narátoři nechtěli svěřit úplně a ve svých výpovědích byli opatrnější. Například paní Malínková se snažila vyhýbat hodnocení partyzánů a odmítla

¹¹¹ Z výpovědi narátora Jaroslava Kováře.

¹¹² Z výpovědi narátora Vladimíra Zikmunda.

¹¹³ Z výpovědi narátorů Martina Vyhlídala, paní Havlíčkové a Jana Juříčky.

mi říct svůj názor na ně. Je docela možné, že měla strach z toho, že bych její názor odsoudila.

10.1 Brožury a novinové články

V současných novinových člancích je příběh události popsán kompletně, je v něm zahrnuta vždy i hájovna, ale autoři také zmiňují, že se mezi lidmi stále tradují skutečnosti na hranici legend. Nicméně připouští do svých článků výpovědi pamětníků, což v minulém režimu možné nebylo. Partyzánské hnutí je odsuzováno. Vytýkáno je mu hlavně, že neposkytlo Javoříčským pomoc osudný den.

V současné době jsou popisovány tři varianty, proč bylo Javoříčko vypáleno. Jedná se o pouhé úvahy, které již není možné potvrdit. Jako první se uvádí pomsta za zastřelení Hildy Victorové a jejích dětí. Nicméně existují důkazy, že Victora byl v tehdejší době někde v Tyrolsku a proč by nacisté něco takového udělali jen kvůli manželce vojenského zběha? Druhou verzí je pomsta za partyzánskou likvidaci dvaceti nacistů u Věžnického mlýna počátkem května 1945. O tomto faktu se mluví méně. Ovšem Věžnice je od Javoříčka dost vzdálená, a proto je tato verze nepravděpodobná. Třetí verzí je odplata Lüdemannova komanda za to, že partyzáni 4. května v noci překvapili skupinu dvaceti členů komanda, které původně přijelo na Bouzov prověřovat okolí. Esesmani se následující den intenzivně po partyzánech vyptávali, a proto můžeme tuto verzi připouštět.¹¹⁴

10.2 Rozhovory

10.2.1 Partyzáni

Jaký je současný názor na partyzány mladších generací, kteří se s nimi nikdy nesetkali? Tato skupina narátorů je zná z vyprávění svých prarodičů a rodičů a zároveň jim byl vnucován pohled komunistickou stranou. Historik pan Ženožička to vidí jasně. Rozlišuje mezi českými a sovětskými partyzány. Skupina Jermark působící v Javoříčku se skládala hlavně z Rusů, a to byl ten problém. Byli to alkoholici, chovali se příliš neopatrně a dělali věci, které by partyzáni dělat neměli. Oproti tomu skupina Rikitan se skládala převážně z českých občanů a je zajímavé, že takové problémy neměla. Zároveň Jermarku vyčítá, že nedělali nic užitečného, nic co by bylo ku prospěchu. U ostatních narátorů se také objevuje dvojí dělení partyzánů na ty dobré a zlé. Existovali dobří partyzáni bojující za naši vlast, ale odnož skupiny Jermark působící v Javoříčku byla

¹¹⁴ Javoříčko. Lukovský zpravodaj. 2010, s. 1-3.

výjimkou. Není jim znám žádný bojový úspěch, který by poškodil německou stranu. Ti opravdoví partyzáni, kteří si zaslouží projevít úctu, za ty jsou považováni slovenští, potom partyzáni z části Vsetínska, Beskyd a Jugoslávie. Jako důkaz příkládám ukázkou: „*Tady nebyla žádná, jak se mluví o tom skupina Jermark, to není pravda. Skupina Jermark byla podstatně jižněji a ta byla Jevíčko a tam ta strana a ti opravdu bojovali, sabotovali a tak dále. Tady se udělala skupina kolem dvou opilců, válečných zběhů a to byl Furzenko a Kružilin. Furzenko a Kružilin to byli vojenští zběhové, kteří se dostali tady a kolem sebe sdružili takové ty dobrodruhy. A vy jste dospělá, já vám to klidně řeknu, děvčátka osmnáctiletá, která byla nadšená z partyzánů a dělaly jim matračky. To byla celá ta sranda, to byla partyzánská činnost. Opít se, najíst se, pomilovat se s mladejma holkama, toto byla banda takzvaných partyzánů v Javoříčku.*“¹¹⁵ Další z narátorů si o tomto hnutí také podle jeho slov nemyslí nic pěkného. Taktéž rozlišuje dva typy. Ti, kteří se přidali k partyzánům na sklonku války, se nechovali správně. Jediné co je zajímalo, bylo kde se dobře najíst a opít. Podle jeho slov, kdyby 5. května 1945 párkrát vystřelili, tak by nacisty v Javoříčku vystrašili a oni by utekli. Jejich činnost považuje za zbytečnou, k ukončení války nepomohla. Naopak za skutečně bojující partyzány považuje ty jugoslávské. Je možné vidět tendenci rozlišovat partyzány do dvou skupin. Ano, skutečně existovali hrdinové bojující za naši svobodu, ale skupina v Javoříčku byla výjimkou.¹¹⁶

U konce války se přidávalo k partyzánům mnohem více lidí. Podle narátorů je k tomu vedla vidina mnoha výhod a slávy po válce. Členství u partyzánů nebyl žádný projev vlastenectví, nechtěli bojovat za náš národ, ale jen kvůli ziskným důvodům. Dostali vyšší důchody a byli stavěni na stejnou úroveň jako třeba přeživší lidé z koncentračních táborů. Tato ukáзка je toho důkazem: „*Když v závěru války vznikaly ty pomyslné povědomé nějaké partyzánské skupiny. A můj otec, který byl na léčení dlouhodobém v Pasekách, tam byl s jedním partyzánem v uvozovkách ze Vsetínska. A ten se mu přiznal přímo, „končila válka, skočil jsem do sklepů, prostřelil jsem si ruku a řekl jsem, že jsem byl u partyzánů a tam mě zranili a já mám toto zranění.*“¹¹⁷ Takzvaní partyzáni měli všechna privilegia a pozůstalé ženy neměly nic, to narátorům vadí.

¹¹⁵ Z výpovědi narátora Vladimíra Zikmunda.

¹¹⁶ Z výpovědi narátorů Jana Juříčky a Jaroslava Kováře.

¹¹⁷ Z výpovědi narátora Jaroslava Kováře.

V jedné věci se všichni dotazovaní shodují, a to v názoru na rakouskou rodinu Victorových. Vyčleňují tuto rodinu z všeobecně převažujících stereotypů o „zlých nacistech“.

Popisují je jako hodné, normální obyvatele obce, kteří často občanům pomohli. Paní Victorová mluvila česky a byla mezi obyvateli oblíbená. Dokonce hostila partyzány a napomáhala jim v činnosti. Odsuzují partyzány za jejich krutý čin vykonaný na této rodině. Jeden z narátorů poukazuje, že do dneška někteří lidé chodí na její hrob do Olomouce a zapalují jí svíčku.¹¹⁸

10.2.2 Vina a pravda

Skutečný viník se do dnešních dob nenašel, jedná se jen o směsici různých názorů. Narátoři dnes dávají vinu za vypálení obce partyzánům kvůli jejich činům způsobeným na hájence. Prý daly podmět nacistům, aby se takto pomstili. Jinou verzi je, že se komando při ústupu mstilo na vesnicích, kde byla známá partyzánská přítomnost.¹¹⁹

Také je často partyzánům vytýkáno, že měli dne 5. května 1945 zasáhnout proti nacistům a pokusit se pomoci Javoříčským, ale jiní jejich stagnaci naopak hájí. Němci byli v početní převaze a proti nim by nic nezmohli. Odsuzují je hlavně za jejich chování vůči občanům, kteří jim pomáhali. Na mysli mají vyhrožování a bití obyvatel obce.¹²⁰

Pravda je podle narátorů řečena až posledních pár let a je také součástí projevů při pietních akcích. Uznávají, že se stále vyskytují různé spekulace a nepotvrzené informace. Někteří narátoři mi doporučovali za nejpravdivější zpracování příběhu ve filmovém dokumentu Javoříčko z roku 2010. Jiní si naopak myslí, že dosud nebyla napsána solidní práce o tom, jak to v obci ve skutečnosti probíhalo. Jeden z narátorů poukazuje, že od vypálení Javoříčka uběhla už příliš dlouhá doba, a proto nic nového již objevit nelze. Jedná se o směsici názorů a jen se čeká, kde je ta průsečnice mezi nimi. Jiný zpovídaný je přesvědčen o poznání pravdy v posledních letech, ale za nejdůležitější považuje, že se může říkat. Novodobí historici dokázali příběh o Javoříčku složit jako mozaiku do posledních detailů.¹²¹

¹¹⁸ Z výpovědi narátorů Jančího, Malínkové, Havlíčkové, Zapletala, Vyhlídala a Zikmunda.

¹¹⁹ Z výpovědi narátorů Jaroslava Kováře, Jiřího Ženožičky, Anežky Malínkové, Martina Vyhlídala, Jana Juříčky.

¹²⁰ Z výpovědi narátorů Jiřího Ženožičky, Milady Havlíčkové, Jana Juříčky.

¹²¹ Z výpovědi narátorů Jaroslava Kováře, Milady Havlíčkové, Martina Vyhlídala, Vladimíra Zikmunda.

10.2.3 Svaz protifašistických bojovníků

Jedním z témat rozhovorů byla organizace Svaz protifašistických bojovníků, která se angažovala hlavně v minulém režimu, ovšem existuje do dnešních dob. Jen pro připomenutí, členem této organizace jsou narátoři pan Jančí a pan Zapletal. Zajímá mne hlavně názor narátorů na tuto organizaci. Nejdříve však pro přehled nějaké informace o ní. Po pádu režimu se tato organizace přejmenovala na Svaz bojovníků za svobodu a charakterizuje se dnes jako „dobrovolné, nestraničné a nezávislé občanské sdružení, které sdružuje účastníky národního boje za osvobození ve druhé světové válce, jakož i jejich rodinné příslušníky a pozůstalé po nich počínaje 15. rokem jejich věku.“¹²² Jeho posláním je udržovat rozvoj republiky v duchu humanitních tradic zakladatelů státu a lidských práv. Také posilovat národní hrdost na základě principu rovnosti občanů, uchovávat dějiny národního boje a seznamovat s nimi mladší generace, prostřednictvím vydávání publikací. Uplatňují práva a oprávněné nároky členů v oblasti sociální, zdravotní a občanskoprávní. Dalším úkolem je zdůrazňování jednoty domácího a zahraničního odboje, posilování vlasteneckého uvědomění národního společenství, ale hlavně vystupovat proti snahám podryvajícím naši státnost a proti zkreslujícímu výkladu našich dějin.¹²³

Narátoři definují Svaz protifašistických bojovníků jako organizaci, v níž jsou organizováni lidé a jejich potomci, kteří byli za německé okupace nějakým způsobem postiženi. Členství se týkalo lidí, kteří byli vězněni nebo perzekuováni a v Javoříčku byli členy pozůstalí. Získali jisté výhody, jako finanční odškodnění, vyšší penzi, veřejnou dopravu zdarma a speciální přednostní lékařskou péči. V minulém režimu měl Svaz na starost organizaci pietních akcí za účelem zviditelnění se. Do dnešních dnů tato organizace existuje, ale její činnost upadá.¹²⁴

Jedna část narátorů je přesvědčena o smyslu existence této organizace a oprávnění členů vlastnit všechny výhody. Tito lidé si prožili své a zaslouží si proto nějaké odškodnění. Organizace vznikla spontánně po válce a věřili jí všichni, kteří prožili třeba Javoříčko. Jejím cílem bylo bojovat proti fašismu, ale komunistická strana ji zneužila ke svému prospěchu, jako ostatně všechno.¹²⁵

Druhá část dotazovaných organizaci odsuzuje a považuje za zbytečnou. Nevidí žádné zásluhy členů ani důvody, proč by měli ekonomicky profitovat. Hlavně

¹²² Český svaz bojovníků za svobodu. [cit. 2013-02-11] Dostupné z <<http://www.zasvobodu.cz/o-nas/>>.

¹²³ Český svaz bojovníků za svobodu. [cit. 2013-02-11] Dostupné z <<http://www.zasvobodu.cz/o-nas/>>.

¹²⁴ Z výpovědi narátora Jiřího Ženožičky.

¹²⁵ Z výpovědi narátorů Jiřího Ženožičky a Vladimíra Zikmunda.

organizaci vyčítají, že se v ní domáhají výhod lidé, kteří si je nezaslouží. „*Takže znám i občanky, anebo občanku, která je ještě na světě, která byla u Protifašistických bojovníků. Ale nechci to v žádném případě zlehčovat, je to dáma, která možná se prošla krajinou kolem Javoříčka a toť vše. A ten dotyčný, který byl uvězněn, který byl pracovně nasazen, prožil nálety, jo, měl hlad, koncentrák, tak ten nikdy se nehlásil k tomu, že někde byl. A my jsme to věděli, ti Lukovští občané to věděli, všichni to věděli, že. Ale mu bylo tak trošku hanba se k tomu přihlásit a cítil se právě z důvodu, že ti křiklouni nikde nebyli, jenom se prošli kolem Javoříčka, tak se to domáhali a on se bál toho, že řeknou „a vidíš to, kdesi cosi on tam byl a jak řve a chce peníze“ a tak dál. Je to otázka morálky toho člověka.*“¹²⁶

10.2.4 Občanské sdružení nové Javoříčko

V roce 2004 vzniklo Občanské sdružení Javoříčko, které po několika letech zaniklo a jeho nástupnickou organizací je Občanské sdružení nové Javoříčko, jehož hlavní iniciátoři i náplň zůstává stejná. Občanské sdružení Javoříčko vzniklo jako reakce na snižování peněžních prostředků ve veřejných obecních rozpočtech a jejím záměrem bylo pomáhat obci Luká s péčí o pietní místo a rozvoj obce. Stát se podle nich chová velice skoupě a nerad investuje peníze do zvelebování obce. Jeho cílem je zvýšit atraktivitu obce a vybudovat v něm informační a oddechové centrum.¹²⁷ Nové sdružení dnes sebe samo charakterizuje těmito slovy: „Občanské sdružení Javoříčko (OSJ) bylo založeno v r. 2004. Jeho zakládajícími členy jsou převážně potomci pozůstalých obětí javoříčské tragédie. OSJ jako nestátní nezisková organizace vznikla s cílem, aby pietní místo v Javoříčku nebylo nikdy zapomenuto. Dle finančních prostředků bude také OSJ pečovat o vzhled a rozvoj obce.“¹²⁸

Jaký je názor narátorů na sdružení? Důvody proč bylo sdružení založeno, jsou pro jeho hlavního iniciátora zřejmé. Vykresluje je na situaci, které si v obci všimnul. Návštěvníci v dnešní době jezdí do Javoříčka hlavně kvůli jeskyním, nikoliv kvůli pietní vzpomínce. Každý z turistů kolem pomníku prochází a ani netuší, co představuje sousoší, které tam stojí. Naopak jsou nad ním pohoršeni, protože pochází z minulého režimu. Na hrobu sedávají, svačí a vůbec netuší, že by neměli. Nedostatečnou informovanost veřejnosti chce sdružení změnit, a proto vydalo nové brožury a postavilo

¹²⁶ Z výpovědi narátora Jaroslava Kováře.

¹²⁷ Javoříčko. Lukovský zpravodaj. 2010, s. 3.

¹²⁸ Vyhlídal, M. *Javoříčko – pietní místo, turistické centrum*. 1. vyd. Občanské sdružení Javoříčko, 2005, s. 25.

informační tabuli do areálu. Jejím cílem je seznámit turisty s minulými událostmi v Javoříčku a také chtějí oživit kulturní život. Dalšími projekty byla rekonstrukce staré školy, v které je obnoven kiosky. Budoucími plány je zřízení kinosálu a obnovení muzea. Sdružení je finančně podporováno Olomouckým krajem, některými podniky na Litovelsku (pivovar Litovel, chata Jeskyňka) a evropskými dotacemi. Podle slov zakladatele jsou z organizace občané nadšení a rádi, že se o areál konečně někdo stará.¹²⁹

Část narátorů se založením sdružení souhlasí a jsou přesvědčeni o jeho dobrém záměru pro obec. Budoucnost obce je zajištěna v dobrých rukou. Jiní o existenci tohoto sdružení téměř neví, protože se již o činnosti v obci zvláště nezajímají. Někteří mu zase vytýkají, že nedostatečně informuje občany o svých projektech. Samotný iniciátor sdružení tvrdí, že veřejnost je dostatečně informována a mimo jiné se odvolával na internetové stránky sdružení. Proto jsem tyto stránky www.javoricko.com navštívila a ráda bych k nim uvedla malou poznámku. Přestože mají působivý design, tak nejsou pravidelně aktualizovány (poslední aktualita je z 16.8.2012) a dočtete se v nich jen strohé informace o projektech či samotném sdružení.¹³⁰

Skupinka ostatních zpovídaných je existencí této společnosti rozčarovaná a používají poněkud ostřejší výrazy. Označili by tuto organizaci jako „módní doplněk“. Vysvětlují tím, že v současné době běží jakási móda těchto společností, které k ničemu nejsou. Za Javoříčko již odpovídá jedna instituce, obec Luká, proto je naprosto zbytečné řadit je do dalších jiných organizací, jako je Sdružení nové Javoříčko či Iniciativa pro podporu vypálených obcí. Navíc vyjadřují pochybnosti nad jejich čistými úmysly. Domnívají se, že se může jednat o fiktivní společnost, jejímž záměrem je odčerpávání peněz pro své osobní účely. Abych použila slova narátora, tak údajně do společnosti tečou velké peníze, které mizí kdoví kam. Co se týče jejich dosavadních aktivit, nepovažují je za významné, podle jejich slov jen vyměnili starý kiosky za nový, ale návštěvníkům nepřinesli nic pozitivního. O nové pískové úpravě areálu si myslí, že je mnohem horší než ta předchozí. Jeden z narátorů uznává, že zachování kiosku byl dobrý nápad, jelikož mají místní i turisté místo, kde se mohou občerstvit.¹³¹

¹²⁹ Z výpovědi narátora Martina Vyhlídala.

¹³⁰ Z výpovědi narátorů Martina Vyhlídala a Jiřího Zapletala.

¹³¹ Z výpovědi narátorů Jaroslava Kováře, Vladimíra Zikmunda.

10.2.5 Pietní slavnosti

Javoříčko je dnes členem Iniciativy pro podporu vypálených obcí, tato organizace se podílí na organizaci pietních akcí a zároveň spolupracuje se Sdružením nové Javoříčko. Jedna část narátorů se domnívá, že členství v této organizaci obci prospívá, protože tímto způsobem dává o sobě vědět. Jiní to považují za zbytečnost.¹³² Všichni zpovídání navštěvují pietní akce pravidelně, tedy až na jednoho, který je jejich úrovní zklamán.

Narátoři ve výpovědích často vzpomínají na politika Miroslava Vlčka, jako na vlivnou osobu z politických řad, která se v posledních letech ujala organizace pietních shromáždění a různých projektů. Tento muž pochází z Konice, plní funkci Předsedu poslanecké sněmovny ČR a několik jeho příbuzných se stalo oběťmi Javoříčské tragédie. Dokázal sehnat dost financí, aby mohly být akce pořádány na úrovni a zrekonstruoval pietní areál. Občané mu přikládají zásluhu za zvýšení úrovně akcí a jsou mu vděční.¹³³

V současnosti bývá celý obřad mnohonásobně delší, začali se ho účastnit politikové, hraje zde vojenská hudba, probíhají čestné salvy za přítomnosti čestné stráže. I množství položených věnců je mnohem vyšší než v období po revoluci. Někteří zpovídání si pochvalují zvýšenou úroveň akcí v posledních letech. Jsou důstojné a dobře organizované. Jiní naopak vytýkají přílišnou pompéznost, které podle jejich názoru není potřeba.¹³⁴

Názory narátorů na úroveň pietních akcí se různí. Někteří zpovídání mezi oslavami dnes a v minulém režimu nevidí výrazný rozdíl. Jediným rozdílem je, že je pořádá jiná organizace než dříve. Pro některé jsou velikým zklamáním proto, že jejich záměrem je politická kampaň konkrétně stran Sociální demokracie a KSČ. Pieta Javoříčka se z nich vytrácí. Vinu za to dávají právě Miroslavu Vlčkovi, který akce zneužil k tomu, aby získal voliče. Součástí akce je také pohoštění, ale jen pro tyto vlivné osoby, kterým se chtějí místní funkcionáři zavděčit, aby prosadili nějaké finanční dotace a obec z toho profitovala. Dle názoru narátora jsou pietní akce politicky zneužívány stejným způsobem, jako tomu bylo v minulém režimu. Účelem akcí by mělo být uctění piety obětem. Mimo to zmiňuje také špatnou zvučící techniku, kvůli které jsou nedostatečně slyšet projevy referujících. Podotýká, že v minulém režimu bylo alespoň

¹³² Z výpovědi narátorů Jaroslava Kováře a Martina Vyhlídal.

¹³³ Z výpovědi narátorů Milady Havlíčkové, Jiřího Zapletala, Martina Vyhlídal, Jiřího Ženožičky, Vladimíra Zikmunda.

¹³⁴ Z výpovědi narátorů Martina Vyhlídal, Jiřího Zapletala.

přijatelné ozvučení. Jakým zklamáním jsou akce pro narátora, vyjádřil následujícími slovy: „*Kdyby ti, kteří v tom hrobě jsou, povstali a slyšeli, k čemu ta pietní vzpomínka slouží, byli by strašně zklamaní a možná by použili i tvrdší, samozřejmě, výrazy.*“¹³⁵ Také zmiňuje, že téma, které by bylo prospěšnější řešit v projevech je mladá generace současnosti a budoucnosti. Současné projevy veřejnost nezajímají. Vytýká akcím, že přestože to má být pietní vzpomínka, tak je zajímavé, že nikdy není možné najít jednu jedinou hořící svíci. Navrhuje jako řešení odlehčený, pouťový charakter akcí s nějakým kulturním programem a občerstvením, aby se tam lidé mohli chvíli zdržet, společensky se pobavit a přitom uctít památku. Akcím chybí něco, co by účastníky oslovilo.¹³⁶

Další z narátorů také zastává názor, že jsou akce stejné jako v minulém režimu. Vyjadřuje, že pokaždé před 5. květnem se v obci udělá „Potěmkinova vesnice“, to znamená snaha vylepšit ji více než tomu ve skutečnosti je, falešně přikrášlit skutečnost. Vyseče se trávník, upraví se záhony, apod. V následující ukázce vysvětluje, proč je Javoříčko zneužíváno pro propagaci politických stran. „*Běžte se tam podívat dneska po 5. květnu. Velvyslanectví, to Národní shromáždění, parlament, tamta strana, tamta strana, 50 věnců! Přesně to samý, jak v totalitě. Přesně to samý, doslova přesně to samý, protože Javoříčko má jméno, že. Tady na té Moravě, protože se tady stala ta strašná hrůza, tak proto o Javoříčku každé ví. Tak oni si tam strašně rádi každé dají věnec. A čím dražší tím lepší, čím širší stuha tím lepší a je to horší jak za těch komunistů.*“¹³⁷

Chci ještě zmínit, že mnoho narátorů se pohoršuje nad tím, v jak zanedbaném stavu je areál. Vinu dávají obci, která nese za toto odpovědnost. Důvodem proč se místního starosta obci nevěnuje, je podle nich malá voličská základna.¹³⁸

10.2.6 Hrobodomy

Dalším tématem v rozhovorech byly nově vyhloubené takzvané „hrobodomy“. Jedná se o vyznačení tří půdorysů vypálených domů umístěných v pietním areálu. Vyznačeny byly pomocí betonu a vápencové drti. Údaje o umístění domů se podařilo získat díky leteckým snímkům, které byly pořízeny armádou Československé republiky

¹³⁵ Z výpovědi narátora Jaroslava Kováře.

¹³⁶ Z výpovědi narátora Jaroslava Kováře.

¹³⁷ Z výpovědi narátora Vladimíra Zikmunda.

¹³⁸ Z výpovědi narátorů Martina Vyhlídala, Anežky Malínkové a Jiřího Zapletala.

ve třicátých a čtyřicátých letech, geodetickým přístrojům a původním katastrálním mapám. Součástí toho bude naučná stezka pro návštěvníky.¹³⁹

Někteří je považují za dobrý nápad, který se provedl po vzoru Lidic, ale jiným se nelíbí. Kroutí hlavami nad nesmyslností tohoto projektu a navíc podotýkají, že jsou základy vyměřeny špatně. Podle nich obec nemá dostatek financí, aby je udržovala, takže za několik let stejně zarostou trávou a křovím.¹⁴⁰

11. Shrnutí

Výsledkem mé bakalářské práce je rekonstrukce čtyř narací o vypálení obce Javoříčka. Na základě rozhovorů s pamětníky a analýzy textů jsem identifikovala Verzi pamětníků, Komunistickou verzi, Postkomunistickou verzi a Současnou verzi. Pro každou z narací jsou typické odlišné vlastnosti a kategorie, kterými se vymezuje oproti ostatním. Níže stručně shrnu zjištěné poznatky o uvedených naracích.

Jelikož Verze pamětníků vznikala bezprostředně po tragické události, nikdo si netroufnul nikomu dávat jednoznačnou vinu, protože se vše teprve vyšetřovalo. Mnoho lidí se domnívalo, že má vše na svědomí lesník Victora, některými lidmi byl dokonce 5. května 1945 v obci viděn. Mnoho lidí také vinilo partyzány, které se už v té době podle výpovědí narátorů stát snažil hájit. Zůstává otázkou, zdali tuto verzi můžeme považovat za nejpravdivější. Dochovaly se výpovědi očitých svědků, které nemohly být nijak zkreslovány, ale přesto je zřejmá tendence příchozí vládnoucí strany pozměňovat si některé údaje ve svůj prospěch. Jeden z narátorů poznamenává, že i po válce měli lidé strach z toho, co přijde. Lidé s pozůstalými soucítili, protože všechno měli ještě v živé paměti a podporovali je, proto také pietní oslavy byly v úplně jiném duchu než v pozdějších letech. Mnohem více šlo o uctění vzpomínky obětem a lidé akce navštěvovali spontánně bez jakéhokoliv donucení.

Oficiální komunistickou verzi diktovanou státem nalezneme v tehdejší literatuře a novinách. Nejvýraznější je v ní tendence jasně řadit nacistické Němce na stranu zla a partyzány na stranu dobra. Proto je z této verze úplně vypouštěna problematická událost ze dne 9. dubna 1945 v javoříčské hájence. Prostřednictvím javoříčské tragédie autoři textů sklouzávají k problémům tehdejší politiky, kritice imperialistických mocností a chvalo zpěvu na KSČ. Situace Javoříčka je autory zneužita k propagandě vládnoucího

¹³⁹ CTO. Tragédii v Javoříčku připomenou hrobodomy. 2012. [cit. 2013-02-11] Dostupné z <<http://www.ceskatelivize.cz/zpravodajstvi-ostava/zpravy/182926-tragedii-v-javoricku-pripomenou-hrobodomy/?mobileRedirect=off>>.

¹⁴⁰ Z výpovědi narátorů Martina Vyhlídala a Vladimíra Zikmunda.

režimu. Verze pamětníků se stále předávala z generace na generaci dál v rodinných kruzích, přestože nesměla být vyslovena nahlas. Názory mnou oslovených narátorů se různí podle toho zda s režimem do dnešních dnů sympatizují či ne. Bývalí členové KSČ se domnívají, že úroveň pietních akcí byla dříve mnohem vyšší než dnes. Také podle nich tehdy fungující muzeum podporovalo uctivě pietu Javoříčka. Všichni narátoři poukazují na ztrátu ohromných částek peněz, které byly vybrány na výstavbu nového Javoříčka a uznávají, že konané pietní slavnosti byly zneužívány k propagaci režimu. Rodina Victorových je všemi narátory vyčleňována ze stereotypů o „zlých nacistech“, které byly podporovány v minulém režimu.

V novinách *Stráž lidu* z let 1989, 1990, 1991 a 1992 autoři o Javoříčku nepíší. Postkomunistická verze do sebe zase zahrnuje událost na hájence z roku 1945 a připouští, že ne všichni partyzáni byli hrdinové a všichni Němci vrahové. Došlo k jistému názorovému uvolnění, to znamená, že se začaly spory ohledně vypálení obce znovu veřejně rozebírat. Pietní akce byly v té době ve znamení úpadku.

V současné oficiální verzi je partyzánské hnutí nekompromisně odsouzeno, a proto mezi mými narátory nastává zajímavý rozpor. Zajímá mne hlavně jejich dnešní názor na tehdejší partyzány. Narátoři se dělí do dvou odlišných názorových táborů. Někteří je bez debat odsuzují celoplošně a považují jejich hnutí za zbytečné. Jiní ale mají tendenci rozlišovat mezi zlými a dobrými partyzány. Snaží se vyčlenit oddíl Jermark z partyzánů, aby nebyli pošpiněni ostatní partyzáni. Tyto názory jsou podmíněny jejich sympatiemi k minulému režimu. Narátoři, kteří si myslí, že partyzánské hnutí bylo dobré, jsou nuceni mluvit jinak. Domnívám se, že se v současné době vyskytuje tlak k tomu, aby byli partyzáni kritizováni.

Organizace Svaz protifašistických bojovníků a Sdružení nové Javoříčko vyvolávají v narátorech také různé názory. Podle některých jsou zbytečností, které moc užítku nepřinesly a nepřinesou. Členové si podle některých obdržovaná privilegia nezaslouží. Původní dobrý záměr této organizace byl zneužit komunistickým režimem. Jiní si myslí, že příslušníci této organizace, kteří jakkoliv trpěli za okupace, mají oprávněný nárok na odškodnění. Sdružení nové Javoříčko si pochvaloval jeden z narátorů, ovšem domnívám se, že je jeho názor podmíněn tím, že je v příbuzenském vztahu se zakladatelem organizace. Část narátorů se o její existenci nezajímala a ostatní pochybují nad legální činností tohoto sdružení.

Co se týče současných pietních slavností, tak narátoři, kteří nějakým způsobem stále sympatizují s komunistickým režimem, s nimi pochopitelně nejsou spokojeni.

Ostatní mají tendence současnou úroveň akcí chválit, ale mnohem zajímavější je názor narátorů, kteří považují akce v minulém režimu za stejné, jako jsou ty dnešní. Stejně jako dříve jde pouze o propagaci vládnoucí strany, nikoliv o uctění piety obětem. Názor těchto narátorů, kteří sice v minulosti byli členy KSČ, ale s režimem nesympatizují, je takový, že Javoříčská tragédie je stále zneužívaným symbolem. Současná verze narace o Javoříčku se sice jeví jako neobjektivnější, ale ve skutečnosti je stejně jako v minulém režimu zneužita vládnoucí ideologií.

12. Závěr:

Na základě mého výzkumu se mi podařilo identifikovat několik narácí, které se zformovaly v průběhu let. Za pomoci analýzy provedených rozhovorů, brožur a novinových článků jsem rozlišila čtyři různé narace, které jsem nazvala Verzi pamětníků, Komunistickou verzi, Postkomunistickou a Současnou. Stručné shrnutí jednotlivých narácí je uvedeno výše. Odlišné narace se vytvářely díky změnám ve státní ideologii, kdy vláda podporovala tu či onu verzi. Snažila jsem se najít zajímavé narátory, kteří by co nejlépe zastoupili uvedené verze. Práce byla postavena na základě kvalitativního výzkumu, který byl veden metodou orální historie. Plán výzkumu byl inspirován designem případové studie a rozhovory byly zpracovány technikou otevřeného kódování. Kódovací tabulka je zařazena do příloh.

Důležitým krokem mé práce bylo vybrat co nejvhodnější narátory tak, aby jejich postoje souhlasily s danými naracemi, což se mi podařilo. Jedná se o zástupce tří generací. Tematické kategorie, ke kterým se narátoři nejčastěji vyjadřovali, odpovídají jejich politickému přesvědčení a společenskému postavení v minulosti. Začněme paní Havlíčkovou, která mi podala otevřenou výpověď, ve které kompletně odsoudila partyzánské hnutí. Zdůrazňovala, že její rodina musela za války nedobrovolně poskytovat partyzánům pomoc a že se jednalo o lidi špatného charakteru. Jedná se o názory typické pro Verzi pamětníků. Musím také poznamenat, že Pamětnická verze se prostřednictvím rodinné paměti předává v rodinách pozůstalých po generace až do současnosti. Zástupce nejmladší generace pan Vyhlídal sám sebe ve výpovědi charakterizoval jako potomka rodiny pozůstalých.

Musíme mít na paměti, že v současnosti vládne poslední narace, takže jsou jejímu vlivu vystaveni všichni narátoři. Při vedení rozhovorů jsem pozorovala, že ke mně nebyli všichni narátoři upřímní. Například paní Malínková se vyhýbala hodnocení

partyzánského hnutí možná z toho důvodu, že by její názor nesouhlasil se současnou veřejně prosazovanou verzí.

Pan Jančí, pan Zapletal a pan Juříčka jsou typickými zástupci Komunistické verze. Podle jejich názorů občané poskytovali partyzánům pomoc dobrovolně a ti, kteří ji neposkytovali, tak nebyli správnými vlastenci. Oddíl Jermark vyčleňují z partyzánského hnutí, aby tak neposkvřili pověst ostatních partyzánů. Pochvalují si svůj nadprůměrný život v minulém režimu a tehdejší úroveň pietních slavností. Přičemž u pana Jančího je vidět tendence hodnotit některé záležitosti pod tlakem Současné verze. Zajímavými narátory jsou pan Kovář a pan Zikmund, kteří odsuzují jak Verzi komunistickou, tak tu Současnou. Přesto oba uznávají existenci dobrých partyzánů, z kterých vyčleňují členy Jermarku. Pan Ženožička se jako historik snaží na vše dívat objektivně. Nakonec zástupce nejmladší generace, pan Vyhlídal, prosazuje pravdivost Současné verze.

Seznam použitých zdrojů a literatury

Literatura

- J. Applebyová, L. Huntová, Jambová, M.. *Jak říkat pravdu o dějinách*. 1. vyd., Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2002. 273 s. ISBN 80-7325-003-9.
- Bartoš, J. *Javoříčko (pravda a legendy)*. Olomouc: DANAL, 1995. 60 s. ISBN 80-901485-8-1 (brož).
- Cílek, R. Richter K., Veverka P. *Hlasy z hořících domů*. Praha: Nakladatelství XYZ, 2011. 334 s. ISBN 978-80-7388-518-2.
- Dülmen, R. *Kultura a každodenní život v raném novověku. II, Vesnice a město*. 1. vyd. Praha: Argo, 2006. 358 s. ISBN 80-7203-812-5.
- Halbwachs, M. *Kolektivní paměť*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. 289 s. ISBN 978-80-7419-016-2.
- Hořínek, V. *Javoříčko „Moravské Lidice“*. Olomouc, 1965. 31 s. (brož.)
- Chlábek, J. *Památník Javoříčka*. Litovel: Společenská knihtiskárna v Lošticích, 1946. 106 s. (brož.)
- Lón, F. *Javoříčko varuje*. Olomouc, 1985. (brož.)
- Michalov, K.B. *Zkáza Javoříčka*. 1. vyd., Olomouc, 1945. 48 s. (brož.)
- Pišťelák, J. *Vzpomínání....* 1. vyd. Kladky: Obecní úřad Kladky, 1996. 65 s. (brož.)
- Sagvaag, H. *Interpretace významu prostřednictvím narativní analýzy*. Doktorská dizertace.
- Stradling, R. *Multiperspektivita ve vyučování dějepisu. Příručka pro učitele*. Rada Evropy, 2006.
- Švaříček, R. Šed'ová, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 384 s. ISBN 978-80-7367-313-0.
- Vaněk, M. *Orální historie. Metodické a „technické“ postupy*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003. 78 s. ISBN 80-244-0718-3 (brož.).
- Vyhlídal, M. *Javoříčko – pietní místo, turistické centrum*. 1. vyd. Občanské sdružení Javoříčko, 2005. 28 s. ISBN 80-239-4813-X (brož.).
- Welzer H., Mollerová S., Tschuggnallová. *„Můj děda nebyl nácek“*. Argo, 2010. 207 s. ISBN 978-80-257-0228-4.
- Ženožička, J. Archiv.

Periodika

- Helcl, R. Na začátku bylo pár fotek, na konci film o Javoříčku. Dnes. Kraj olomoucký. Příloha, 27. září 2010, s. B1.
- Hlas bojovníků za mír mocně zazní v neděli 6. května v Javoříčku. Stráž lidu, 1951, roč. 7, č. 18, s. 10.
- Javoříčko. Lukovský zpravodaj. 2010, s. 1-3.
- Javoříčko varující. Stráž lidu, 1985, roč. 65, č. 52, s. 1.
- Jüngling, F. Památce mučedníků za naši svobodu. Stráž lidu, 1946, roč. 2, s. 5.
- Lón, F. K 35. výročí tragédie Javoříčka. Stráž lidu, 1980, roč. 60, č. 53, s. 2.
- Mírová manifestace v Javoříčku. Stráž lidu, 1975, roč. 55, č. 51, s. 3.
- Národní pouť v Javoříčku. Stráž lidu, 1947, roč. 3, s. 2.
- Průcha, J. Švaříček, R. Etický kodex české pedagogické vědy a výzkumu. Pedagogická orientace. 2009. Roč. 19, č. 2, s. 100.

Internetové zdroje

- CTO. Tragédii v Javoříčku připomenou hrobodomy. 2012. [cit. 2013-02-11] Dostupné z <<http://www.ceskatelevize.cz/zpravodajstvi-ostrava/zpravy/182926-tragedii-v-javoricku-pripomenou-hrobodomy/?mobileRedirect=off>>.
- Český svaz bojovníků za svobodu. [cit. 2013-02-11] Dostupné z <<http://www.zasvobodu.cz/o-nas/>>.
- Historie obce Luká a přidružených obcí. [cit. 2013-02-18] Dostupné z <<http://www.obec-luka.cz/content/historieobcelukaapridruzenychobci>>.
- Internetový katalog Vědecké knihovny v Olomouci. Dostupné z <http://aleph.vkol.cz/F/CVT65EULHR8MS2V54KV8899B7C7LXDKK4RN7Q5NY9CR9FGGN5T-16807?func=full-set-set&set_number=005914&set_entry=000008&format=999>.
- Olecká, I. Ivanová, K. Metodologie vědecko-výzkumné činnosti. Olomouc, 2010. [cit. 2013-02-26] Dostupné z <http://www.mvso.cz/Files/WEB/APSYS/41Metodologie_vedecko-vyzkumne_cinnosti.pdf>.
- Vědecké metody ve společenských vědách. [cit. 2013-02-26] Dostupné z <http://www.doctorandus.info/info/e_kapitoly/vedecke_metody.doc>. S. 35.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Kódovací tabulka

Příloha č. 2: Přepis rozhovoru s Miladou Havlíčkovou

Příloha č. 3: Přepis rozhovoru s Vladimírem Zikmundem

Příloha č. 4: Fotografie budovy hájenky z roku 1945

Příloha č. 5: Fotografie pohledu na masový hrob se zbytky stavení z roku 1945

Příloha č. 6: Fotografie pohledu na vypálenou spodní část obce z roku 1945

Příloha č. 7: Fotografie Šlosarova vypáleného stavení z roku 1945

Příloha č. 8: Fotografie společného hrobu ze dne 24.4.2012

Příloha č. 9: Fotografie z pietní slavnosti konané dne 24.4.2012

Příloha č. 1: **Kódovací tabulka**

<i>Období</i>	<i>Kategorie</i>	<i>Obecnější kódy</i>	<i>Kódy</i>	<i>četnost</i>	
Válka	Poskytování pomoci	partyzánům	dobrovolné	Z140-Z147, Z152-Z153, Ju39-Ju40, V177-V178	
			nedobrovolné	J99-J100, H145-H146, H152-H154, Z43, Z76-Z77, J23, H9-H11, H68-H69, H145-H148, H12, H58, Ju191-Ju193	
		Němcům	nutnost	J156-J159, K90-K92	
		občanům		M17-M20, H111-H115, M289-M290, M294-M295	
		Hledaným a zběhům		J6, Z166-Z167	
	Odstup od partyzánů	Odmítání poskytnutí pomoci	partyzánům	J164, M4-M5	
		Snaha nespolečovat se s partyzány		M5-M7	
	Dobré vztahy s partyzány	Členství v partyzánech	vyhýbání hodnocení partyzánů		M202-M203
			Kvůli pozdějším výhodám		Z147-Z148,
	Strach	Nutnost omezit se	Kvůli vlastenectví		Ž58-Ž60, K168-K170, Zi163-Zi166
			Z partyzánů		Z81-Z82, Z168-Z170
			Z Němců		J24, M131, H9, H67, H70-H72, H145
			Z dalšího vypalování		M117-M119
	Vlastnosti partyzánů	Němec normální člověk	Z války		H26-H27, H175-H176, K92-K97
			Byli zlí	bezcitnost	J155-J156, J165-J167
				násilnost	M31-M33, M286-M288, H119-H122
				rabování	M85-M88, Ž89-Ž96, Ž168-Ž171
				vyhrožování	M133-M136, H60-H61, H161, H165-H167
				alkoholismus	M204-M205, H149-H150, Ž54-Ž55
				namyšlenost	H7-H8, H66, H108-H110, H169-H170, Ž76-Ž80
	Zapírali své činy a smyšlené akce	H70, H73			
Němec normální člověk	Pomáhá		namyšlenost	H207-H209	
		Oblíbený		Ž135-Ž138, Ž21-Ž30	
		lidský		J44, J51, J104-J105, M169, H81-H83, Z73-Z75, V178-V182, Zi190-Zi191	
				Z72-Z73, Zi186	
				Z92, H88	

	Doživotní trauma			J148-J150, H155-H156, V141-V144	
1945 – 1948	neposkytnutí pomoci	od zodpovědné organizace		J61-J62, M40, M240-M241, Z122-Z124	
		Od státu		J62-J73, J75-76, J76-J77, M241-M244	
	Pietní slavnosti	Měly úroveň	Velký rozsah		Ju55-Ju57
			spontánnost		Ju58-Ju59, K32-K33
			Pouťový charakter		K5-K7
	vina	Přisuzována partyzánům	všeobecná		Ž72-Ž73, Z168
údržba areálu	Kvalitní			M96-M98	
Komunismus	Úroveň života	nadprůměrná spokojenost		J138-J140	
				M273-M274, M281-M282	
	Stereotyp	„Zlí Němci“			H80, Z305-Z324, Z82
		„Krutost Němců“			Z6-Z11
		„Rusové osvoboditelé“			Z129
		Udržování stereotypů			K87-K89
	Odškodnění	Nedostatečná náhrada			M26-M28, H131-H132
		Dostatečné odškodnění			Z30-Z34, Zi6-Zi9
	Ideologické zneužití	zveličení utrpení občanů			H54-H55, V257-V265
		zamítnutí přání pozůstalých			M36-M37, M39
		Oslavování partyzánů			J93, J155, M 261, H33, Ju202-Ju203, Ž69-Ž72,
	výstavba	Špatná organizace	Nedostatek pracovníků		M61-M62, M63-M67, H135-H137
		Veřejná propagace			M52-M53
		lítost nad zbouráním zachovalého			Z136-Z137, Ju167-Ju168
	Nedostatek financí	Rozkradení peněz			H128-H130, H133, H141-H142, V265-V267, Zi170-Zi176
Rozkradení jen části				Ž248-Ž250	
Období rozkvětu				Z173-Z174	
Privilegované				Zi199-Zi201, Zi286-	

	postavení obce			Zi287, Zi295-Zi297
	muzeum	Propagace ideologie		V254-V256, Zi306-Zi311
		Čistý záměr		Z179-Z182, Ž198-Ž201
		Lítost nad zavřením		Ju93
		Expozice nezaujala		K334-K336
	Pomoc	od státu		Z35
		od Ameriky		M46, H186-H189, Z35-Z36
		Od lidu		H138-H140
	pravda	skutečná verze v povědomí lidí		J94, V151-V153, V157-V158, K57-K58, K89-K92, Zi78-Zi81
		Strach říct pravdu		M186-M192, M193-M199, M262-264, H30-H31, H192-H194, H206-H207
		nepravdivá ideologická verze		J94-J96, J152-J154, V155-V157, K54-K55, Zi179-Zi180
		Nedocházelo ke zkreslování údajů		Ž1-Ž9, Ž127-Ž134
		Zkreslování významu		Ž9-Ž10
		Nesmělo se mluvit		Zi54-Zi61, Zi81-Zi82, Zi139-Zi143, Zi156-Zi160
		Pietní slavnosti	Účel propagace režimu	
	Důležitost odkazu budoucím generacím			Z177-Z178
	Na úrovni			J113-J114
	Málo slavnostní			Ž113-Ž115
	Občané chtěli pietu			K19-K21
	Režim vyčleňuje pozůstalé			K35-K42, Zi300-Zi309
	Nezájem režimu o pietu			K87-K89
	povinná účast	Ospravedlnění		K117-K123
		odsouzení		Ju61-Ju62, K26-K30, K115-K117, V101-V103, K34-K35
	Údržba areálu	kvalitní		Z204-Z207, Z216, Ju74-Ju81
		nedostatečná		-
	Obhajoba partyzánů režimem	Nemožnost dávat vinu paušálně		Ž115-Ž124
Po revoluční období – po roce 1989	pravda	snaha hledat		M265-M266, M268-M269
		Výskyt nepravdivých verzí		H194-H196
		uvolnění		V156-V157, K84-K86, Zi78
	Pietní slavnosti	Úpadek úrovně		H199-H200, Z182-

				Z184, Ju68, V162-V163	
Současnost	Partyzánská činnost	zbytečnost		Ju176-Ju178, Ju179-Ju185, Ju187-Ju188, K179-K181, Ž108-Ž109	
		odsouzení činnosti		J101, J87-J88, H171	
		Důležitost		Z81-Z82	
		Nezasloužená privilegia		Zi163-Zi166	
	vina	partyzánů	všeobecně		H33-H34, J98-J99
			Jermark		M222-223, M214-M215, Ju116-Ju118, Ju194-Ju195, V173-V178, Ž11-Ž13, Ž60-Ž62
			nepomohli		H171-H172, Ju172-Ju174
			Nemohli pomoci		Ž48-Ž51
			chyba je vinit		Z168-Z172
		německá		H179-H180, Z100-Z102	
	vymezení	Vlastenci oproti ostatním občanům	vlastenci pomáhali		Z79-Z81
		Ruští a čeští partyzáni			Ž33-Ž38
		Dobří partyzáni oproti špatným			Z168-Z170, Ju169-Ju170, Ju175-Ju176, Ž42-Ž48, Ž97-Ž102, K167-K179, K181-K186, Zi110-Zi119
	Informovanost veřejnosti	Nezájem o současné dění			H213, Ju162
		neinformovanost			Z238-Z242, Z264-Z267
		Dostatečná informovanost			V193, V206-V210
		Zájem o minulost	médií		J84, J150-J151, M266, M270-M271
			veřejnosti		J82, J84-J85
		Neznalost návštěvníků			V4-V18
		Nezájem turistů			V5-V7, Zi266-Zi269
	Důležitost odkazu budoucím generacím				Z193-Z194, Z296, K269-K272
	pravda	až poslední roky			H31-H32, H196-H197, H205, V132-V135, V165-V169, V183-V185, Zi62-Zi65
		Uvědomění vícero verzí			Z103-Z112
		Vše jsou domněnky			Ju113-Ju121, V185-V188
		Více nelze zjistit			Ju198-Ju200
		Kolují mylné informace			Ž215-Ž226, Ž236-Ž239, Ž226-Ž236
		Udržována mezi generacemi			V135-V140, K199-K203

	pieta	vlivná osoba udržuje		H200-H203, Z186-Z190, Z232-Z233, Z247-Z248, V77-V78, Ž125-Ž127, Zi264-Zi266
		Vlivná osoba zneužívá		K127-K130
		Snaha udržovat		V18-V26, V80-V82, V118-V120
	Pietní slavnosti	Na úrovni		H203, V86-V89, V96-V98, V104-V105, V111-V112, V164
		Stejně jako v minulém režimu		Zi193-Zi225, Zi223-Zi225, Z227-Z230
		Zbytečně pompézní		Z233-Z236, Zi219-Zi224
		Jsou zklamáním		K257-K260, K281-K290, K284-K285
		oživení		V120-V121, V124-V126, V218-V221
		Chybí pieta		K114, K146-K149, K278-K280, K263-K267, K280
		účel	Politická propagace	K112-K114, K127-K130, K260-K261, K281, K203-K208, K291-K293
Údržba areálu	Rozhořčení nad zanedbáváním		Z207 – Z210, Z220-Z222, K316-K317, K318-K329	
		Vina obce	V244-V245, V249-V251, V247-V249	
	Snaha udržovat		V44-V48, V251-V253	
Současná doba	zklamáním		Z284-Z293	
Občanská sdružení	Svaz protifašistických bojovníků	Zaslouží si výhody		Ž208-Ž214
		zbytečnost		K215, K236-K238
			Nezasloužená privilegia	K214-K215, K227-230, K220-K227, K230-K235
	zklamání		Zi45-Zi53	
	Nové Javoříčko	Dobry záměr		V222-V223
			Zastavilo úpadek	V198-V200, V214-V215
		zbytečnost		K295-K303, K330-K333
			Pochybné praktiky	K297, Zi257, Zi328-Zi332
	Iniciativa pro podporu vypálených obcí	Pomáhá obci		V53-V55, V71-V73
		zbytečnost		K295-K301

Příloha č. 2: Přepis rozhovoru s Miladou Havlíčkovou

Jméno: Milada Havlíčková
Bydliště: Březina
Rok narození: 1931
Datum konání rozhovoru: 13. října 2012
Délka rozhovoru: 54:43

Narátorka mi byla doporučena od historika pana Jiřího Ženožičky. Rozhovor se odehrával u ní doma v kuchyni. Probíhal v poklidu, bez žádných rušivých vlivů. Narátorka byla otevřená, upřímná a přátelská. Dobré předporozumění tomu, co jsem od ní požadovala.

T: Tak můžete začít třeba tím, kdy jste se narodila a kde.

N: Narodila jsem se tady na Březině.

T: A v kterém roce?

N: V jedna-třicátým. No a bydlela jsem tady do dvaceti roku. Pak jsem se vdala a třicet roků jsem bydlela v Olomóci. A po těch 30 letech naši zavřeli hospodu, a tak jsme se přestěhovali sem. A zas už dva-a-třicet roku su tady. Takže já jsem těch 30 roků byla v Olomóci. Ale když teda to Javoříčko pálili, tak to jsem byla tady, ja. V pěta-čtyřycátým já jsem měla 14 roků, když to pálili, že.

T: Tak něco si pamatujete, že?

N: Tak určitě, že něco si pamatuju. Pamatuju si aji jak byli ti partyzáni. Jak tady chodili, že. To jako, kdo to nezažil, tak to jako těžko pochopí. Protože oni přišli a jako v hospodě byli lidi a oni jako dost tak jako vyhrožovali, že. Že kdyby se někdo vzdálil nebo něco, tak jako, že všady je to obsazený a toto. Tak lidi se báli zkrátka. A když přišli, no tak hlavně. Tady ani jídlo né, ale v hospodě cigarety, pití. A v Javoříčku třeba tam zas hodně, tam se zabíjely prasata. A domu si přivezli prase a zabíjeli si prasata. Museli jim to lidi pomáhat vařit a tam se najedli. Ale tady zas chodili pro cigarety a pro to. A aby tady třeba aji přespali. Jenomže něhorší bylo to, že tady byl telefon. V Javoříčku nebyl a ve Veseléčku a tady. A tady chodili Němci si telefonovat, jak byl ten Victora v Javoříčku na té hájence. A tam byli ještě dvě taková praktikanti nebo jak bych to řekla. A tak oni chodili tady telefonovat na Bózov, že si vždycky si něco vyřizovat na hrad. A třeba tam navrchu byli partyzáni a dule byli. Takže pro toho otce to bylo někdy nebezpečný no. A když pálili to Javoříčko. První jsme uviděli, tam byla chata, šak ona je tam pořád, tam v tym rohu. První začala hořet tam. A já si myslim, že hodně lidí o tem vědělo, že se něco v tym Javoříčku bude dít. Já jako to nevim, ale to myslim si že, protože nekeři lidi se schovali v tech barikád. No a pak už to postupovalo jako jedno po druhym, ty baráky jako. No a už jsme slyšeli střelbu, tak už jsme všecko jako nechali, protože já jsem měla bratra a on byl mladší, ten měl tři roky myslim. No tak nejak. No tři roky, dva. Protože v tři-a-čtyřycátým měl tak dva roky, no. A otec říká pré „se seberte a běžte pryč“, protože už se střílelo a už to aji v té kapliče bylo slyšet ty rany jak toto. No tak a já ještě říkám, tatínkovi říkám „proč nezamkneš“. A on říká „no na co bych zamykal“, protože už jako viděl, co se tam děje v tym Javoříčku. A jako tak jsme šli až tam za dědinu, tam jsme si sedli a dívali se do Javoříčka a už jsme tady na vršku viděli, jak ti Němci jako a střílelo se. No tak jsme tam byli schovaní za dědinou až to jako přešlo. Kdyby bévali měli víc času, tak určitě šli aji dál. Věřim temu, že by bévali pokračovali dál. No a jako potom ti partyzáni tod' byli tak jako ze dva dni před tym, než to Javoříčko vypálili a pak se nějak vypařili, protože člověk má jenom nějakó domněnku. Já to nemožu tvrdit, že jich někdo na to upozornil.

T: I ty partyzány?

N: I partyzány, protože oni se jednoduše vypařili. Neví se proč, protože ... jak bych řekla, no napřed' lidi se báli mluvit pravdu až teďka teprve poslední dobu se to trošku. Říkám já jsem loni nebyla v Javoříčku, ale předloni říkám, poprvé, co slyším, jak to vlastně v tom Javoříčku bylo. Tak partydivě. Vždycky se to básnilo všelijak. Jenom se chválili partyzáni, ja. Toto co všechno udělali. Ale nebyt partyzánu, tak možná ještě k temu nedošlo, že to Javoříčko vypálili. Já jesli vás zajímá, já mám nějaký fotky z toho Javoříčka.

T: Můžete mi něco ukázat.

(narátorka odchází pro fotografie)

T: A to je nějaká ta slavnost obrovská? *(ukazuje na fotografii)*

N: To bylo za rok po tym, v tem šesta-čtyřicátym roku byla obrovská slavnost v tym Javoříčku. Šak to ještě přindem na to. Tam bylo spóstu lidí, šak to je vidět tech věncu. To bylo všecko takovy krojovany ještě. Různý ty spolky tam byly. To só myslim ti skauti, junáci, hasiči a všelijaky ti. No to bylo plný Javoříčko lidí. To só Sokoli.

T: Takže tam byly i takové ty spolky, jo?

N: Všecky spolky, co začaly po té válce existovat. Tak jako to byla ten první rok taková velká ta oslava.

(komentuje další fotografie)

N: A to nepřijeli autama, to všecko na kolech. Anebo na žebříňáku, že. Vůz jako plný. Možná, že to tady taky bude, no. Takhle na tech fotkách to si ani nedovedete představit, co to bylo národa. Tam se nebylo kde pohnót. A říkám, to bylo z dálky aji lidi přijeli. Nevadí vám to teda, že vám to ukazuju?

T: Nevadí. Právě mě to zajímá. A to tam byly taky nějaký projevy různý?

N: No byly, ale já abych pravdu řekla, já si to tak nepamatuju ty projevy. To opravdu ne. Za první je to dlóho a člověk z toho tenkrát neměl takové nějaké. A naši prodávali tam ve škole nějaký občerstvení a to. A já jsem tam byla s něma, takže jsem jim tam musela něco. Takže já jsem ani v tym jako nebyla. To když se poznají takový holky, který tam byly.

(ukazuje a popisuje další fotografie)

Já teda abych pravdu řekla ani nevím, kdo tam měl ten projev. Ono totiž, moje sestřenice Vyhlídalová z Javoříčka, co só ti Vyhlídalovi kluci, tak ta věděla hodně. Ale taky už je 13 roků po smrti.

(prohlíží si fotografii z pietní oslavy roku 1946) Špatný vzpomínky, ale je to památka no. Tady divíte se kolik to bylo kol. Protože tenkrát auto to měl málokdo po té válce. To je pravda. No a to ještě než to zbórali, to je škola ještě a tady kaplička.

T: Ta vypadá celkem zachovalá

N: No byla, já nevím proč ju zbórali. Ted'ka by bévali chtěli vědět, asi se mě taky na to někdo ptal, kde asi ta kaplička stála. No říkám, asi člověk nějakó tu svó představu má, jenomže nedovede říct přesně, protože podle té školy, jak tady ta silnice vede, že. Ona ta silnic tady zustala, že. Ale těžko by člověk řekl, kde v kterým přesně tym místě to je.

A co jinak. No tak ti partyzáni říkám. Hlavně se přišli vyspat.

T: Chodili k vám často?

N: No oni totiž se objevili tady až nekdy po Novym roku, tak snad' v tym unoru, březnu. Dříve nee. Dříve třeba člověk o nich slychával, ale nechodili tady. Až potom, pak vlastně ještě když oběsili toho hajnyho v tym Kadeříně, tak to ještě tady nechodili. Až potom, já taky přesně to nedovedu to datum říct, byli ve Střemeníčku. V hospodě. A oni tam ti mladi chodili tančit, se nesmělo tancovat, že. A vždycky tam nekde chodili tančit. A oni tam přišli ti partyzáni. No a pak jich přivedl jeden z Javoříčka, přivedl jich sem. A já tenkrát, tady jsme měli takový světničku a já jsem tam spala. A ono, když tech lidí nechodilo moc do hospody, tak sedávali tady v kuchyni. A já jsem jenom slyšela jak ten z toho Javoříčka říká: „Josefe přindá sem partyzáni. Dáš jim co budó chtět nebo tě vystřelijó tady!“ No a netrvalo to ani hodinu né a byli tady. Já jsem se takhle klepala. Pak už tady začali jako chodit častěš. Né pravidelně, ale častěš už. Já si tak aspoň myslim, když se v Javoříčku najedli, tak zas potřebovali něco na pití nějakó. Tak přišli sem nějaký ty cigarety.

T: A taky se píše, že hodně pili.

N: Věčně ožralí byli. Věčně ožralí. A ten jeden, ten Rus, to byl tak nesympatické člověk. A on jenom, když se na něco člověk podíval, z něho šel strach. Já vím tenkrát, když člověk řekl. No v kuchyni no musela jsem tady projít. Ale když jsem ho viděla, já jsem měla z něho takový hrůzu. Takové bel.

T: To byl ten, který potom na hájence zastřelil Victorovou?

N: No. Já jsem říkala při zdravým rozumě by toto. Musel být opilý jak to. No právě, já nevím ten pan Ženožička *(historik, zabývající se vypálením Javoříčka a československém odboji)* zas má úplně jiný

zprávy. Napřed se vykládalo, že ta Pospíšilová, že je tam poslala, ale vůbec to není pravda. To zas pan Ženožička zjistil, že to není pravda. Já nevím a co ještě teda? Moc jsem vám toho neřekla.

T: A s těmi Němci, kteří sídlili na Bouzově, jste se někdy setkala?

N: No tak to né. Z toho Javoříčka, ten Victora, jak říkám, ten sem chodil telefonovat. On teda, ta jeho paní. My jsme měli i obchod, tak sem chodila nakupovat. Oni měli dvě děti, ti mluvili teda, ta holka mluvila česky, ta jako německy nemluvila. A ta Victorová, ta jako taky, ta se snažila mluvit česky. Ale Victora né, ten. Já nevím, jak bych řekla, oni říkali, že byl jako takové zlé. Ale ve skutečnosti asi to tak nebylo zase. On hodně lidem pomohl, třeba když jeli do Německa nebo něco, tak nějak zaměstnal a toto. A ta Victorová byla já meslim dobrá ženská. Protože ti partyzáni tam aji chodili a ona jim vařila a vychystávala. Pak se jí tak odměnili. Tak ty děcka říkám, dyť ještě ten kredenc tady, když vždycky přišly, tak vždycky za ty šuplíky toto. A úplně česky jako se domluvila. Takže proti nim jako. Protože ten Victora byl takové uzavřený. Někdo se bojí jako aji mluvit, protože to pořádně nevyřekne nebo co. Ale já nevím jako proč, jako ten teda česky nemluvil. I když se tam přišlo do toho Javoříčka někdo, třeba dřevo chtěl v lese nebo něco, tak všechno vyřizovala ona. Protože ona se s tema lidma domluvila. Říkám, ona byla taková normální ženská, tak bych řekla. A on česky neuměl. Buď jako neměl zájem anebo se mu špatně, jak třeba člověk se měl učit nějakou cizí řeč, tak třebas by aji rozuměl, ale mluvit je toto, no. Ale on teda jako, přišel, pušku si postavil támhle do kóta a telefonoval. A jako úplně normálně, žádné nějaké ten.

T: A on pak odjel údajně někam do Rakouska.

N: No on byl odvolaný.

T: Někde jsem dokonce četla, že tady byl přítom vypálení.

N: Nebyl. Já tomu nevěřím. Protože tase pan Ženožička mě to toď četl, že má nějaké ten kontakt aji v tym Rakósku a v tu dobu, že on nekde byl v tym Rakósku. On totiž měl nastópit jako na vojnu. A on místo toho jestli nekde jako se schoval nebo. Taky to nemožu říct přesně, ale myslím si, že se nekde. A pak jako ho hledali. No a asi ho nenašli. Až potom on si přijel vlastně sem pro ten popel té manželky a tech dětí. A z Javoříčka jeden ten ho tam uviděl, tak ho udal, že tak ho jako vyšetřovali v Olomouci. Jenomže mu nic nedokázali. Oni lidi říkali, že ho poznali, jenomže v tym chaosu. Já myslím, že těžko jako. Ti vojáci só podobné jeden na druhýho. A oni tady chodili aji Němci. Z toho Bózova nějaké Brázda. To by taky takové. No já jsem se to až od pana Ženožičku dověděla, že to byl takové udavač.

T: A byl to Němec?

N: Hóbec, byl to Čech. A přišel sem, ani česky si pivo neobjednal! A od toho pana Ženožičku jsem se dověděla potom, že to byl takové podrazák. Já nevím, on všechno si jako nekde pozjišťoval a toto. Já totiž jsem mu taky řekla, jak ten Brázda na člověka pusobil. A to vím: „Bír. Bír. Pivo!“ *(řečeno přehnaně protivným hlasem)* Říkám Česky nepromluvil a nakonec byl to takové nějaké udavač. A to jako jich toď chodilo víc z toho Bózova. Jméno já vám neřeknu, kdo to byl. Říkám tak otec věděl hodně. Jenomže já nevím no, umřel, měl tolik let. Nikdá jsme tak jako takové debatu nevedli. Aji je to škoda. Za ním chodilo spóstu lidí.

T: Ještě navíc, jak jste měli tu hospodu, tak se tu scházela spousta lidí, že?

N: No. Ale říkám, když ti partyzáni přišli, to stáli u dveří, aby sem žádné nešel. Nikdo nesměl z hospody ven. Všeci museli zůstat. Až oni odešli, tak teprv za určitou dobu mohli lidi odejít. Takže to nebyla žádná legrace, no.

T: A po vypálení šla rodina paní Malínkové bydlet k vám?

N: No, první přišla teta. Ta sestra, Zapletalová. Když vypálili Javoříčko, jako když to dohořívalo, tak říkám, na ten pohled nezapomenu dodneška. Šla, ta Věrka byla malá, v kočárku ju vezla ta Máňa ta Vyhlíďalka. A krávu si vedli a přišli sem. No, tak jako zůstali tady, pět roků tady bydleli. A potom, paní Malénková byla rozená Dostálova. Dostálovi jako, napřed, jestli byli ve Hvozdečku, nevím nebo kde, ale pak se přestěhovali taky sem. Tak do toho padesátýho roku asi tak bydleli tady. Navrchu jako tam jsou pokoje. Tak každé měl jeden pokoj.

T: A jakým způsobem jste zvládali tři rodiny v jednom domě? Museli jste se asi hodně omezovat.

N: No, řeknu to tak. Děda byl takové člověk, které by béval žádnymu jako neublížil nebo něco. A viděl, co se stalo. Já jsem měla nevlastní maminku a ta už byla trochu jako, tak ji to asi trochu vadilo. Ale smířila se s tím. Nemožu říct, že by. A oni hodně ustópili. Oni byli takoví z toho všeckyho, tak hodně ustópili. Tak říkám, zemáky se daly do sklepa, všeci dohromady. Měly prasata každá, měly krávu. Tak to bylo ve chlívě tam, že. A tak nějak žili jak jedna rodina. Když se šlo do sklepa pro zemáky, brali si, když kdo potřeboval. Já myslím, no neměli to lehký to je jasný. Tady navrchu, tady nad nama je velké pokoj. Tak to měla teta, protože ona měla čtyry děti, že. A tak to měli oni. A tam vedle měli ti Dostálovi a to byl malé pokojíček. Když člověk si vzpomene, jak chudáci tam museli být. Do dneška na to musím vzpomínat. Ale zas byli tady, měli tady pole, tak nevím no.

T: Tak ještě mi můžete povědět něco o výstavbě nového Javoříčka, jestli o tom něco víte.

N: Napřed se to bóralo, to se jako brigádně. Že to byli dobrovolníci, kteří to jako bórali. A pak jako to zadali nějakymu stavitelovi. No a stavěly se ty nový baráky. Ono na to Javoříčko se vybralo spóstu peněz. Jenomže ty peníze tak nějak zmizly, že žádné potom nakonec nevěděl kde a jak. A málem by bévali jim nestačili peníze ani na to dostavění toho Javoříčka. Protože někeři lidi si peníze vzali a postavili si jinde. A já bych to řekla tak, postavili si barák podle svých představ a pořádný baráky. Jeden na Bózově Štefan a nějaké Mrňka v Olomóci. To só baráky opravdu poctivě postaveny. Tady ty baráky, říkala mě ta paní Malénková, že dávali nová okna a to je všecko tak jako dělany né pořádně. A já nevím, spóstu peněz asi zmizlo nekde, jak to bévá, že. Kdo měl k temu přístup, tak toto. Tak říkám, brigádně se to stavělo, myslim aji, tak byli tam zedníci určitě, ale hodně takových těch pomocníků. No a myslim v tym padesátym roku potom se tam stěhovali. No chodili tam na brigádu aji teta a ta paní máma Dostálova. Tak tam chodili pomáhat. Aji paní Malénková, protože ona měla už kolem dvaceti let, že. Tak aji pomáhali tam.

T: A kde se ty peníze na to vybraly? Od státu?

N: No to byly sbírky. Škoda, že ten otec není, on měl noviny schovaný tam od keho ty peníze všecko byly, jenomže. No on to tak rád, no rád, lidi to od něho vypůjčili, pak to nevrátili. Takže se to poztrácelo. Tam byly obrovský částky peněz. Pak ještě, tam jsem čtla v těch novinách, že jako z té UNRY, že se dostaly nějaký peníze. A že to prostavěli v tym pomníku. A podle mě to pravda není, že ten pomník stavěli až, peníze byly bůhví kde. A k temu vám jako nic jinýho nemožu říct, že asi si to tak nepamatuju, že. Protože za první jsem takovy děvčisko byla, dneska ty děvčata ve čtrnácti už só dospělý, téhdá člověk bel děcko ještě. A říkám, třeba v noci zaklepal nekdo na dveře a ten děda šel otevřít, že měl strach, aby třebas se násilím sem nedostali. A tak přišli. Nerožihat, nestentovat, jenom chtěli, nésu si jistá napit a cigarety chtěli. A tak po tmě jim to děda dal a v klidu odešli. Tak to byli nějakí ti zběhlíci, nějakí takoví neškodní. Že jako, byla to banda pak partyzáni, tak to mužů říct. Ty takový vyžírky a dolívky.

T: Oni nosili taky německé uniformy, že?

N: Co kde pokradli. Tam vehradli četnickó stanicu, tak šli v četnické uniformě. Anebo v této uniformě. Co kde nakradli, tak toto. Já ještě, sestřenice tady byla za války, jako aby nemusela jet do Německa, tak otec ju tady jako zaměstnal. Tak ona s něma bela jedna partyzána aji, nějaká Naděžda se jmenovala. Tak ta pořád chudák, ona byla taky starší o pět roků než já. Tak boty jim čistila, přišli zabláceni. Tak boty jim čistila. Ještě té Naděždě ještě podprsenky tady prala. Měli kamna, tak vím, že to měli schovaný, aby to žádné neviděl. Taky chudera.

(téma rozhovoru se změnilo, narátorka mluvila o pamětnici paní Malínkové)

N: No bylo to takovy hrozny. Na to člověk nezapomene, protože to člověk pořád vidí, jak ty plameny šlehalý a na to teda člověk nezapomene. Teda neměla jsem moc let, že, ale to nevyemizí z paměti.

T: Takže si myslíte, že za vypálení můžou partyzáni? Že kvůli nim bylo vypáleno?

N: Můj názor je. Oni říkají, že partyzáni někdy postřelili aji Němce, tak ono jedno k druhymu asi. Rozumíte, že už potom se to svezlo nějak.

T: Ta událost na hájence, co se stala, že.

N: Tu Victorku zastřelili, že. Napřed se opili a otentovali a zastřelil ju a dvě děcka. Pane bože ten chlapeček jestli měl ze dva roky. Deť toto neudělá přece trochu rozumné člověk. Na to že se tam chodili

najest, ona je hostila. Předtym pověsili toho Švece v Kadeřině. Zase říkám, taky člověk to z doslechu má, že nekde jako špehoval ty partyzány nebo neco. Ale on chodil hodně tady ten Švec, já si ho pamatuju jako maly děcko, on vždycky mě vykládal ledasco. Ale on byl takové pravé lesník. On hájil ten les, jak mohl. Tak on nachodil hodně asi po tym lese a to asi partyzánům nevyhovovalo, že.

T: No tak oni tam byli schovaní partyzáni, že.

N: No, no. A nevim, co jako na něho někdo říkal, že jako, že je špehoval ty partyzány nebo to. No a taky drastickým způsobem tam všechno rozmlátili, roztentovali. Pak nakonec ho oběsijó. No dělali zvěrstvo. Protože nebyť toho, že zastřelili tu Victorová nakonec, když tady z Veselíčka tam jeli hasit, tak toho, co jel na té stříkačce, on dělal starostu, tak nakonec toho zastřelili. A ještě někdo tam s nim byl a ti se schovali, ti utekli. No říkám, s tema partyzánama se zažilo hodně takových nepříjemných chviliek, protože tady byli lidi v hospodě a oni jako, že se tady jako míchali, vyhrožovali. No a byli to darebáci. Nic tady neudělali pro to. Proč když jako třeba se, dyť oni daleko myslim nebyli, dyť viděli, že se to stahuje k temu Javoříčku. Proč aspoň nevystřelili nebo nějak. Proč nepřišli na pomoc. Když člověk to, jak říká, že ten pan Dokópil, toho nechale. A jak on říkal, že ten pan řídící, co tam dělal řídícího, Pecina, tak mu před očima zastřelili toho syna. A pak ho on prosil za toho syna, že, aby ho nechali a oni ho zastřelili a potom zastřelili toho řídícího. No a nebyť toho, že už ustupovali ti Němci, že ustupovali. Tak já myslim, že oni by ještě bévali řádili vic. Proto říkám v Javoříčku, na hradě popíjeli a pak šli na to Javoříčko. No vlastně potom oni ti, však otec tam taky byl, ti snášeli tam na jedno místo do toho hotelo tam. A to už Němci ustupovali. Oni měli takový, já nevim, takový ty vozy, víte ještě ty dřevěný takový. A když přijeli do toho, tak všeci zase se lekli, kdo to je. Tak a že to strašně odsuzovali, co tam ti Němci udělali. No a taky když to vypálili to Javoříčko, tak tam bylo auto, to bylo Hradecká, tam se dělala „cikorka“, takže to ještě napsaný jako ta „cikorka“. A jak když o té jedné hodině do nich střelí, taky vypadli jako pryč už. A ty baráky dohořvali. A ta teta ještě něco si zachránila, a když to přivezli sem, peřiny a nějaky věci. Tak oni to postříkali něčim, nějakó hořlavinó. To smrdělo, my jsme to nemohli vyvětrat jak dlóho. Aby to hořelo jako, tak to něčim. A právě tam ta kuchyň té tetě jako prohořela a měli tam takový, jak když na sváteční oblečení místnost a shořelo všecko. Pak z té UNRY chodilo všelijaky oblečení, že, všelijaký konzervy a toto. Tak se to jako potom rozdávalo těm lidim, nějaky peníze, že se jim daly. To zas nemožu tak jako potvrdit. Jenom, že to oblečení a tak všelijaky takovy. Ledasco se tam asi, stoly, skříně a takový. Máme taky ještě jeden stůl, co teta dostala takové dlóhé. A tak jsme ho měli v hospodě, protože ona ho nemohla nikde použít, že tak zůstal tady.

T: Ještě jednu otázku mám, vy už jste to teda naznačila, ale jak to bylo za minulého režimu, jak mluvili o těch partyzánech?

N: Jako už v tymto režimu?

T: Ne, v minulém, za komunistů.

N: No, tak se chránili partyzáni. Proti partyzánům nesměl nikdo nic říct. To říkám, že ten otec řekl, né snad proti partyzánům, ale řekl pravdu. Jak to bylo. No, ale s tym, od té doby říkal, žádné mu nic neřekl. Chodili za ním a říkal: „Nic neřeknu!“ Protože to taky bylo, že by vás zavřeli. No a až po tym převratě, tak ještě to nebylo ono. Ještě se to plácalo všelijak. Dycky když jsem ten projev tam slyšela v Javoříčku, tak říkám to není pravda. No až teďka poslední ty leta se to tak tři, čtyři, tak teprve, předloni, říkám, poprvé slyším opravdu, jak to asi belo.

T: No a ty oslavy, ta připomínka, která se vždycky koná na jaře, to probíhalo dřív nějak odlišně za toho minulého režimu? Třeba, že to víc slavili nebo jezdilo víc lidí.

N: No, já nevim. Když bylo takový to výročí, třebas těch padesát roků, tak to bylo takový jako víc slavnostnější. Ale jeden čas, nevim přesně v které dobu, tak jako kdyby to upadalo. Že tam bylo málo lidí až teďka se to zase trošku. Ten Vlček ten co dělal toho, vite které, ten co byl ve vládě, tak on jako z rodiny mu tam zastřelili taky čtyři ty bratrance, já nevim, bratra. Z rodiny. Tak on jaksi na to Javoříčko dost tak držel nad ním ruku. A zásluhó jeho se to tak aji teďka spravilo. A nějaky peníze asi se dostaly na to, takže to bylo asi zásluhó jeho, že se to trošku pozvedlo. Protože aji ten Olomócké, ten Tesař říkal, že tam chodijó teďka. A tak loni jsem nebyla, protože jsem byla nějaká nemocná, jinak jsem chodila každé rok. Říkám, teďka už jako to odpovídá jako trochu pravdě. Ono je to fakt, že za ty léta, to bylo jedné řekl tamto, pak po druhy to řekl tak a vlastně pravdu. Báli se lidi za těch komunistu. Je to fakt, že se báli, protože na ty partyzány se nesmělo nic říct. No byli to vyžírky teda. Já jich vidím, to ještě kredenc nebyl

ten, tak tam byla lavice, stůl, tam seděli na řádku. A takoví se cítili jako takoví důležití. Ale až teď jsem se vlastně dozvěděla, že tam k tem partyzánům šli lidi, kteří nechťeli dělat nebo víte takoví jenom, aby se nějak skryli. To je těžký no. No říkám, moc jsem vám toho neřekla, ale nevím to tak. Však z toho si vyberte co to.

T: A teď jak funguje v Javoříčku to sdružení Nové Javoříčko, tak o tom něco víte?

N: Tak o tym nevím už nic.

T: Tam to má ten pan Vyhlídal.

N: No, no. To jako už jde mimo mě, protože člověk už má leta, už jaksí ho to nějak nezajímá.

Příloha č. 3: Přepis rozhovoru s Vladimírem Zikmundem

Jméno: Vladimír Zikmund

Bydliště: Javoříčko

Datum narození: 13.9.1947

Datum konání rozhovoru: 24. ledna 2013

Délka rozhovoru: 01:05:38

Typ na narátora jsem získala od bývalé úřednice paní Strupkové, která v minulém režimu působila na Obecním úřadě v Luké. Prozradila mi, že narátor byl členem Národního výboru a aktivní komunista. Rozhovor se konal v domě narátora, v kuchyni. Byl ochotný a otevřený. Ovšem působil na mě jako podivín.

T: Tak začněte tím, že mi řeknete datum narození.

N: 13.9. 1947. A jenom taková drobnost, jsem první poválečné dítě v Javoříčku. A nenarodil jsem se v Javoříčku, protože v té době vlastně Javoříčko nebylo.

T: A vy tedy pocházíte odtud, žijete tady celý život?

N: No. A zase takovej malý detail. Javoříčko bylo vypáleno 5. května 1945. A Javoříčko do května 1950 neexistovalo, protože bylo vypálené, rozbourané a stavělo se nové. A první lidé se sem dostali v roce 1950. A mezi nima byla i moje rodina a já jako tříletý kluk. Takže moje rodina byla jedna z těch pozůstalých, kterým se vystavěl tady ten dům. My ten dům vlastně máme z té celosvětové sbírky UNRA. Protože každý, kdo tady někoho ztratil, kemu rozbili dům, tak ta UNRA vystavěla tenhle ten dům a bylo jich deset. Jenom deset lidí se chtělo vrátit z těch všech, kteří tady měli rodinu.

T: A ti ostatní?

N: A ti ostatní rači si vzali domy v Olomouci na Póvlu, ve Slavoníně v Nemilanech, protože to byly opuštěné domy po Němcích, tak oni si vzali ty domy. Jenom tihle ti se sem chtěli vrátit. A jenom takovej drobný detail, to nahrávat můžeme, z toho si vyberete, co chcete. Ti lidé většinou nebo ti pozůstalí a další rodiny potomci jsou v té Olomouci všeci v obrovských balících a jestlipak víte proč? Protože tam se stavěly sídliště, Kaufland, dálnice a tak dále. A oni zkrátka a dobře, ty pozemky to všechno bylo jejich a vzhledem k tomu, že se to stavělo na jejich pozemcích, tak dostali obrovské majetky.

T: A vy jste vlastně byl v tom Národním výboru, že jo?

N: Byl.

T: Tak o tom mi taky můžete něco říct, třeba, v kterých letech.

N: Byl jsem tam od roku 1986 od voleb do roku, vlastně čtyři roky bylo volební období, do roku devadesát.

T: No a jak jste se k tomu dostal vůbec? K tomu, že jste byl členem Národního výboru. Já nemám představu, jak to fungovalo dřív.

N: Přesně stejně jako dnes. V tom se nic nezměnilo. Zkrátka a dobře, jak bych to řekl. Tenkrát byly strany vlastně dvě. Byly strany takzvané Národní fronty. A v té Národní frontě byly jenom dvě strany a to byla komunistická a lidová. Žádný jiný strany neexistovaly. Takže někdo zkrátka a dobře, buď z občanů, nebo někdo se zmínil, tak se navrhl občan, ten by to pro nás mohl dělat a byl daný na volební lístek. No a dřív byla akorát jedna taková věc a to je ta zvláštnost právě tehdejší doby, že kdo dá ten volební lístek k volbám, ten byl zvolen. To jinak neexistovalo. Dneska je tam víc volebních stran, třeba my jsme měli v poslední době tři, čtyři. Dvě občanská sdružení a lidovce, že. Tak z těch si každé vybral, kdo koho chtěl. Tenkrát se volili ti, kteří byli navrženi, tak ti byli zvoleni. To je ten velký rozdíl tehdejší a dnešní doby.

T: No a musel jste být třeba ve straně?

N: Určitě. To byl základ. To je aji dneska, tomu se říká loajalita vůči státní správě. Tenkrát byla komunistická, dneska je jiná, takže zas je někdo loajální vůči někomu jinému.

T: A podílel jste se nějak na organizaci tady těch pietních akcí?

N: No, tak tenkrát se, abych vám pravdu řekl, na tom podíleli všichni občané. Možná od kluků a holek, kterým bylo od dvanácti roků a vejš a měli už svůj rozum, tak se podíleli všichni. Tak nějak s nadšením, protože to bylo naše Javoříčko. A pokud se jedná jako z podílení se, tak samozřejmě vždycky ve předu byl ten Národní výbor. Ti to museli organizovat.

T: Jo, takže Národní výbor to jako organizoval tak, že tam zajišťoval hudbu a tak.

N: Ne-e, to nezajišťoval Národní výbor. To zajišťoval okres anebo to zajišťovala organizace a ta se jmenovala, jmenuje do dneška, ale dneska upadla v nelibost, protože se nějak nedobře postavila k některým věcem, myslím si ale, že to byla pravda. To byl Svaz protifašistických bojovníků. Tenkrát tyhle ty pietní akce tady zajišťoval Svaz protifašistických bojovníků a všichni ostatní, ať už to byl Národní výbor a ostatní takové ty složky tehdejší té Národní fronty, jak se říkalo. Samozřejmě dělali všechno, co si naplánovali. No ale samozřejmě, že to bylo všechno pod záštitou Okresního výboru Komunistické strany Československa, to jinak tenkrát nešlo. Tenkrát se nic jiného dělat nesmělo. Je vám to jasné.

T: Je mi to jasné. No a o tom Svazu protifašistických bojovníků něco víte nebo co si o něm myslíte?

N: No, myslím si o něm úplně něco jiného, než jsem si myslel kdysi. A myslím si, protože jeho následnickou organizací je Svaz bojovníků za svobodu, tak o těch mám taky svoje myšlenky. No, a pokud jde o ten Svaz protifašistických bojovníků, tak to byla organizace, která vznikla po válce. A byla to organizace, která byla spontánní a které věřili všichni ti, kteří prožili třeba Javoříčko. Ať už to byla, jak se říká u nás, moja stařenka, ať už to byla maminka, ať to byli všichni ti, kteří tyhle ty hrůzy zažili, tak chtěli bojovat proti fašismu. A tak si myslím, že tenkrát Svaz protifašistických bojovníků měl svoje poslání a měl svoje cíle. Jenomže víte, zkrátka a dobře, moře věcí si všechno tenkrát komunistická strana tak nějak jako dělala ke svému prospěchu, tak byl zneužit aji ten Svaz protifašistických bojovníků. Poznal jsem to už v době hluboké totality, když třeba moje stařenka, která tady ztratila manžela a ztratila tady synovce, za Svaz protifašistických bojovníků letěla do Berlína na nějaký sympozium těhleletých vypálených obcí. A oni už tenkrát v době hluboké totality jí říkali, co tam musí říkat. Ona nesměla říct, to co viděla. Ona nesměla říct, co tady zažila. Ona nesměla říct, že partyzáni tady žádní nebyli, že to byli bandité, kteří zkrátka a dobře tady terorizovali celý okolí a kradli prasata a lidům ukradli bečku zelí ze sklepa a pak tady u některých, kteří si dneska hrají na odbojáře, se vařily kotle masa a papalo se. To se říct nesmělo. Ale vy už to dneska určitě taky víte, že Javoříčko nebylo vypáleno kvůli tomu, co se kdysi vyprávělo. Je to úplně jinak. Protože dneska novodobí historici, kterým já strašně fandím a stýkám se s nima, hlavně jeden z filozofické fakulty z Olomouce. Zkrátka a dobře, dokázali tu historii jak mozaiku poskládat, jak to všechno šlo pěkně za sebou a dneska už se ví konečně pravda. A co je nejdůležitější, že se ta pravda může aji říkat. A to se nesmělo. Ježíšikriste to se nesmělo.

T: I tady, když probíhaly ty slavnosti, to se taky nesmělo říkat?

N: Né, to v žádném případě. No a tenkrát v té době, co já pamatuju od klukovských let vlastně až do doby takových těch trošičku už změn v roce 1968, kdy vlastně Dubček tady toto se snažil uvolnit. Jak tomu bylo zabráněno, to víte samozřejmě, invazí sovětských vojsk. Když se toto uvolňovalo, my jsme za to tenkrát byli hrozně šťastní, že konečně bude trošičku pravda. Nesměla se říct pravda. A do té doby, takzvané ti partyzánští hrdinové, stáli vždycky v první řadě u památníku. Ženský na prsách, teď to řeknu doslova sprostě, ženský měly na prsách, na kterým se to nosilo, na pravém nebo na levém nadru. To bylo tak svěšený, že to měly pomalu až po zem, protože tam měly čtyry kila metálů. A všichni ti bandité, to byl třeba takovej ten jejich místní velitel Hňoupek a tak dále, se tam prsili s těma kvantama metálů. Už v roce 1968 se to dost utlumilo. A lidi byli nadšení, ale v roce 1969 po invazi už tenkrát je zvláštní, že si nedovolili už se tam tak moc ukazovat. A vydrželo jim to naštěstí až do toho roku osmdesát-devět, devadesát, kdy vlastně se ta pravda začala dostávat najevo. A řeknu vám jednu věc, patřím mezi ty občany, protože mám maminku, které tenkrát bylo tři-a-dvacet let, sestře byly tři leta, když se to stalo. Stařenka, která už zemřela, která o tom vyprávěla den od denně, protože to zažila. Já jsem ty pravdy věděl, ale my jsme je nesměli říct. My jsme je opravdu nesměli říct, ani v malém.

T: A pochopitelně vám to asi vadilo, že?

N: No, ani nehovořte jak. Když člověka, vy jste to nezažila, žijete v nové době, ale když člověka přidusí až opravdu tam někam, kde už nemůže pomalu dýchat to vám je hrozný. A řeknu vám to klidně narovinu, takhle, v pionýru, ve Svazu žen a v Komunistické straně ze začátku jsem byl z přesvědčení, protože jsem byl k tomu tak vychováván, protože jsem tomu věřil. A potom až jsem si vzal tuhle tu manželku, až jsme začali víc přemýšlet a tak dále, tak nás víc jako šprajcovalo a dusilo. A ono to ví strašně málo moc lidí, my jsme v určité době s manželkou po vystoupení tady jednoho komunistického pohlavára právě tady při pietní vzpomínce, se až tak našťvali, že jsme požádali o ukončení členství ve straně. Nebylo to v roce osmdesát-devět až zkrátka a dobře všichni překabáťovali nebo množství překabáťovalo. No a víte, co se v té době stalo? Z vážených komunistů se stali dva nepřátelé socialismu. A to jsem byl já a manželka. Začali nám tady jezdit, vyhrožovat, že nám dorůstá dcera, že se nemusí ani vyučit, že máme barák od státu, že o něj můžeme přijít a tak dále a tak dále. Ale vrátíme se k těm pietním vzpomínkám, ne? To bylo jenom pro váš obraz tady toto.

T: Tak jo, ještě jsem se chtěla zeptat, o čem se teda nesmělo mluvit v té minulé době? Třeba o těch událostech na hájence, to se nějak tutlalo.

N: V té době no, povím vám to od začátku a hned to pochopíte. V roce 1947, kdyby jste šla a já jsem myslím do toho šel, do dobového tisku a tak dále, tak v roce 1947, tak nějak na přelomu čtyřicet-sepm no, se konal v Olomouci soud s panem Victorou. Víte, kdo to byl? A jestlipak víte, jak ten soud skončil?

T: On tenkrát prokázal, že v tom Rakousku tenkrát byl a že nebyl tady.

N: Přesně tak.

T: Ale zavřeli ho myslím.

N: Ne on byl ve vyšetřovací vazbě. Byl určitou dobu. Byl osvobozen a jestlipak víte, co tenkrát předseda toho senátu řekl? Slyšela jste to? Třeba vám to už řekl někdo přede mnou. Tak ten předseda senátu řekl, že uzavírá to líčení Javoříčko a teď poslouchejte dobře, co řekl. Je to v dobovém tisku. „Nesmí být špiněna partyzánská čest!“ A tím Javoříčko bylo uzavřeno. Nesměla být špiněna partyzánská čest. A od té chvíle nikdo nesměl říct nic, co by špinělo partyzánskou čest. A partyzánská čest překrývala nebo zakrývala právě to všechno, co se tady dělo. V rodinách, třeba máme sousedy, už tam z nich nikdo nežije a ti, co jsou, jsou mladí. Tam vtrhli partyzáni, domlátili starého pana Vlčka, jeho děti byly schovaný pod lavicí, jenom kvůli tomu, že jim nechtěl dát zelí. A tak dále a tak dále. Toho jsou desítky případů.

T: Na to jsem se chtěla taky zeptat, jaký máte vůbec názor na ty partyzány.

N: Na ty partyzány? No já vám ho řeknu úplně na pravou pusou. Tak ti partyzáni takhle, byli partyzáni, kteří opravdu stáli o to, aby byla osvobozena naše krásná česká vlast. A byli partyzáni, kteří toho zneužili. A mezi ně patřila tady ta banda. Tady nebyla žádná, jak se mluví o tom skupina Jermark, to není pravda. Skupina Jermark byla podstatně jižněji a ta byla Jevíčko a tam ta strana a ti opravdu bojovali, sabotovali a tak dále. Tady se udělala skupina kolem dvou opilců, válečných zběhů a to byl Furzenko a Kružilin. Furzenko a Kružilin to byli vojenští zběhové, kteří se dostali tady a kolem sebe sdružili takové ty

dobrodruhy. A vy jste dospělá, já vám to klidně řeknu, děvčátka osmnáctiletá, která byla nadšená z partyzánů a dělaly jim madračky. To byla celá ta sranda, to byla partyzánská činnost. Opít se, najíst se, pomilovat se s mladejma holkama, toto byla banda takzvaných partyzánů v Javoříčku. A mluvím to a říkám to tak suverénně proto, protože mě to říkala moje stařenka a protože její manžel Adolf Brosinger, který tady byl taky zastřelený toto viděl na vlastní oči. Ho taky navštívili doma a taky ho chtěli zabít. Naštěstí nebyl doma, protože dostal echo od kamarádů, „chystají se k tobě večer“. Oni totiž chlastávali v tom javoříčském hotelu a tam se rozhodovalo, kam půjdou. A z toho hotelu se taky rozhodlo, že půjdou dole do hájenky. Takže žádná partyzánská činnost, banda hnusnejch banditů, kteří se honosili tím, že tady dva z hlídky německých, to byli řadoví vojáci, kteří tady šli, oni dva odpráskli a třetí utekl. Tak to bylo teda hodně velké semeno tady pro Javoříčko, protože je stříleli, vždyť ti kluci šli tady jenom jako službu. Nic jiného, to nebyli žádní fašisti. To byli řadoví vojáčkové v hodnosti, já nevím, tam té nejnižší. A řekli, „půjdete do Javoříčka a zpátky“, šli do Javoříčka a zpátky a partyzáni dva z nich zastřelili. To byli hrdinové, že?

T: Takže si myslíte, že tady ti partyzáni nesou vinu za to, že potom byla ta obec vypálená?

N: Přesně tak, protože to byla partyzánská msta. Jak oni už tady dneska dávají takové ty i historické doklady, že do hájenky měli přijít a od nějakých dalších partyzánů z Litovle přinést zbraně a tak dále. Na základě toho, že byla zastřelená paní Victorová a doslova umláceni její dvě děti, dneska se mluví, že byly zastřeleny. Dneska ta pravda asi byla trochu jinak, na polovině. Paní Victorová byla zastřelena a umučena kvůli tomu, že měla milence vedoucího hotelu v Javoříčku pana Pospíšila. A jeho manželka je poslala, ať ji zlikvidují a donesou jí její náušnice. Pravda je jedna, když paní Victorovou našli, tak měla vytržené uši a ty náušnice byly pryč. Strašně moc lidí si myslí, že to byla loupežná vražda. V žádném případě, to bylo posláno a to věděla aji služebná, která je dávno po smrti. Věděli to další místní lidé, kteří jsou dávno po smrti. A vždycky, když jsme se to snažili otevřít, jsme vždycky narazili. Vždycky, my mladí, nebo mladí, mě už je dneska šesta-šedesát letos. Vždycky, když jsme to chtěli otevřít, vždycky jsme narazili. A víte, kdy jsem narazil naposledy? Když jsem to chtěl otevřít v roce 1990, těsně po Sametové revoluci, tak jsem zaangažoval redaktorku tenkrát ze začínajícího Olomouckého dne, nevím, jestli se to tak jmenovalo nebo ne. Ona se okamžitě celá žhavá nakontaktovala a já jsem ji obvezl po všech těch svědcích tehdejších, kteří už dneska nežijí. A víte, co ona mě řekla? Když jsem jí řekl, proč nepokračuje, ona mě řekla, „pane Zikmund, nezlobte se, ale já jsem narazila na historiky, kteří jsou jiného názoru.“ A já teďka řeknu jméno toho historika, který byl jiného názoru. A přede mnou mu tehdejší ředitel Krajského vlastivědného muzea doktor Váňa, tady tomu historikovi, kterej se jmenoval Jón, tak mu v roce 1990 řekl. Vy děláte filozofickou? Tak ten Jón byl tam ocud'. Tak on mu řekl, řekl mu křestním jménem, já si ho nepamatuju: „Víš, co ty jsi?“, protože už bylo trochu upito, „ty jsi deformátor historie! Protože ty jsi udělal všechno podle toho, jak ti to nalinkovala Komunistická strana.“ Oni se tam těžce dohádali. A víte, co je zajímavé? Že najednou všechny ty brožurky už nejsou ve stylu Jóna, ale už jsou ve stylu toho vašeho novodobého historika. Já si na něho zrovna teďka nevzpomínám, ale určitě ho znáte, moc příjemný pán, to je historik, kterej se teď věnuje Javoříčku. A ještě vám řeknu jednu věc, v té poválečné době se strašně moc angažoval jeden historik a on se jmenoval Hořínek. A ten Hořínek se tomu věnoval a chtěl věnovat podle toho jak mu to, jak mu to ty pozůstalé ženy, ti chlapi, co se zachránili a tak dále, jak mu to vyprávěli. Samozřejmě, že ho udusili. A pak vystoupil na povrch pan docent Jón. A znovu opakuju, deformátor historie. A ptejte se dál.

T: A myslíte si, že teď v současné době je už ta pravda venku a že ten příběh, co se vypráví o tom Javoříčku teďka, že už je konečně podle pravdy a objektivní?

N: Já jsem o tom přesvědčen. Ten váš historik, na jeho jméno si nevzpomenu, to je opravdu člověk, které nešel jenom do vyprávění toho, co kdo vypráví. Jo ještě takhle, tady byly dvě linie, protože byla linie pozůstalých, ti chtěli pravdu a byla linie partyzánská. A oni aby byli slavní, dostali odborářské důchody, všechny privilegia, jak oni dostávali každý rok lázně, Mariánské, Karlovy a tak dále, tohle to oni měli, né ty pozůstalé ženy, které to prožily. Ty to neměly. To měli ti velcí takzvaní partyzáni.

(do místnosti vchází vnučka narátora a rozhovor na okamžik přerušuje)

N: Takže tenhle ten novodobý historik mě připadá, že šel od těch nejmenších detailů až po ty nejhlubší. A ještě další věc je, čímž mě potěšil. Před dvěma lety mi tady po té pietní vzpomínce, protože já na ty pietní vzpomínky chodím, jak tenkrát, tak na ně chodím dneska, protože jsem občan místní, že. A jenom jsem chtěl říct, že on řekl, no v Lidicích se objevilo něco, že při tom budování těch novodobých Lidic došlo k nějakým ekonomickým únikům. Víte, co mám na mysli. No a to samo se stalo v Javoříčku. V Javoříčku tady byli takzvaní nadšenci ČSM, Československý svaz mládeže. Tam třeba zedník, kterej byl těsně po vyučení, tady dělal stavbyvedoucího. Podle toho taky ty baráky jako vypadaly. Jenomže si nezapomněl

postavit svůj domeček. Další stavbyvedoucí si taky postavil svůj domeček někde tam na Bohuslavicku. A on řekl, půjdeme do té historie i po tom, jaký vlastně byly ty náklady a kde ten materiál mohl zmiznout a tak podobně. A tím mě udělal strašnou radost, protože věřím tomu, že třeba tady už nebudu, ale tak jak moje stařenka nedožila toho, že se řekla pravda, kterou ona říkala o Javoříčku. Já mluvím za svou rodinu. Jak ona vždycky říkala, „Ladíčku, to je tak strašný, to je tak prohaný“, páč se toho nedožila, já jo. A třeba moje dcera se dožije toho, že se řekne, „ano, tady ten stavbyvedoucí si postavil dražší barák, než máte tady vy pozůstalí a tady ten stavbyvedoucí taky.“ Takže ono tady těch otevřených otázek je ještě hodně. Ale pokud vy říkáte o té pravdě, až na takový drobnosti, který vždycky ta historie nějak přemele, si myslím, že já teda jsem se dožil, jak jsem vám říkal to první poválečné dítě tady narozené. Jsem se dožil toho, v co kdysi věřila ta moje stařenka, moje maminka.

T: Ještě jsem si tak vzpomněla, co ta vaše maminka říkala o paní Victorové? Protože se říká i píše, že to byla celkem hodná ženská, že pomáhala tady javoříčským občanům.

N: Přesně. Hlavně stařenka. Paní Victorovou tady měli strašně rádi, ale né jenom ju aji ho. On tady od té doby byl hajným a on nebyl Němec, on byl Rakušák. Ale on byl odvelený na frontu. A on pokud mohl ze své funkce hajnýho, to tenkrát bylo cosi, že. Tady pan farář nebyl, nebyl kostel, ale pan řídící a pak byl pan hajný. Jak dopadl hajný, to víte taky, ale lidi ho tady měli rádi, a proto jim strašně vadilo, co s ním ten provedl. Paní Victorová tady pomáhala lidem a jsou i tací, kteří dokážou někdy do té Olomouce na ten její hrob zajít a zapálit svíčku, protože ona je v Olomouci na hřbitově.

T: A ještě mi můžete říct, jak teda probíhaly ty akce v minulém režimu. Jako třeba, kdo se jich účastnil, jestli ta účast byla povinná. Ty projevy třeba, co se tam řešilo v těch projevech.

N: Předešlu vám jednu věc, ty minulé akce byly přesně stejné do detailu jako dneska. Vždycky se tady před 5. květnem udělá Potěmkinova vesnice. Říká vám to něco? Vám mladé? Zkrátka a dobře, v Rusku, když přijel někam Potěmkin, tak vesnice musela být vyšperkovaná. Ploty se udělaly jenom z té strany, kde on projížděl a tak dále, no a to se tady dělá do dneška. Takže a pokud jde o projevy. No tak zkrátka a dobře, tenkrát to bylo samozřejmě projevy žhavé, plamenné a chválily se úspěchy komunismu, akorát se tam neřvalo „Ať žije KSČ!“, protože to byla pietní vzpomínka, že. Ale zkrátka a dobře bylo to přesně stejné jako dneska. Řeknu vám 40. výročí když bylo, do Javoříčka najela Jednota, 5. května přivezli banány, mandarinky a nevím, co všechno. Tady nikde to v republice nebylo! To se sem přivezlo, čtyřicet věnců bylo narovnaných, od jedničky do čtyřicítky bylo 40. výročí. Každá organizace přesně věděla, kde má nastoupit, kde má ten věnec odevzdat. No a tenkrát se hrál Pochod padlých revolucionářů, se to jmenovalo, což byla taková libozvučná skladba, ta skladba za to nemohla, že se hrála v tu dobu. Dneska tady stejně jako tenkrát hraje vojenská hudba. Hraje se skladba, která nevím ani jak se jmenuje, ale to je jak když se tahá kočka za ocas. Takže se kladou ty věnce. No a jako tenkrát, v první řadě musel vystoupit samozřejmě okresní tajemník Komunistické strany Československa. Potom musel promluvit okresní tajemník Okresního národního výboru. Potom musel promluvit ten další a jinej a tak dál. A na ty, kteří tady byli, ti tam jenom stáli ti pozůstalí, dali věnec našim drahým, to se dává do dneška, umělej a tím to skončilo. Dneska přijde, tak první mluví, jestli je krajskej tajemník Socan, tak mluví Socan. Jestli je krajskej tajemník ODS, tak mluví ODS. Jó pardon, tak to bych kecal, protože dneska se tady zúčastňuje i z Národního shromáždění. Tak ti se předvedou a zase podle toho, která strana je u kormidla, tak ta mluví. No, a když potom dostane slovo ten pro mě tak strašně sympatický historik, tak některým mě připadá, že to už tak jako po vůni není. No, ale stejně vám řeknu, je tady a to oni si na to potrpí ambasáda Sovětského svazu, protože byli osvoboditelé, že. Že by sem přijeli Američani, to jsem ještě neviděl. No, tak jak ty strany jdou dneska podle voleb, tak se tady podle voleb zúčastní. Řeknu vám jednu věc, líbila se mě pietní vzpomínka, tak po tom roce devadesát, možná ještě devadesát-jedna, devadesát-dva, devadesát-tři. Kdy tenkrát Havel řekl, nebudeme dělat žádné tyhle ty pompézní šaškárny a tady se položil jeden krásný centrální věnec za všechny a kytičky. Že zkrátka a dobře někdo přišel bez nějakých obrovských stuh a položil kytičky. Běžte se tam podívat dneska po 5. květnu. Velvyslanectví, to Národní shromáždění, parlament, tamta strana, tamta strana, 50 věnců! Přesně to samý, jak v totalitě. Přesně to samý, doslova přesně to samý.

T: Takže si myslíte, že je to dneska jakoby propagace politických stran a vlády?

N: No, přímo. To je normálně Javoříčko, protože Javoříčko má jméno, že. Tady na té Moravě, protože se tady stala ta strašná hrůza, tak proto o Javoříčku každé ví. Tak oni si tam strašně rádi každé dají věnec. A čím dražší tím lepší, čím širší stuha tím lepší a je to horší jak za těch komunistů. Daleko horší.

T: A co se týče účasti, tak myslíte, že dřív chodilo víc lidí?

N: Né, chodili lidi spontánně proto, za té totality, protože bylo hodně těch pozůstalých a jejich známých. Takže třeba když přijely autobusy z Olomouce, tak to si spíš organizovali ti lidé, kteří tady měli rodiny a tak dále, tam přišli. No samozřejmě, že nahnali všechny děti ze škol okolních. Jenomže já jsem nikdy ty děti nebral jako účast, protože ti chudáci museli. Oni třeba ty děti byly strašně rádi, že třeba tady stály v pionýrském šátku, mladé holky, mladí kluci, že tady byli ve svazáckém úboru. Oni to brali jako čest, protože tak byli vychováváni, to se nedá nic dělat. Přece nechcete po dvanáctiletým klukovi a holce, aby měli přesvědčení, to přece nejde. Oni to brali jako čest. No a dneska? No tak dneska v první řadě stojí armáda, ti chudáci musí. Potom tady stojí hasiči, třeba z Ješova a ti to berou jako že se ukážou, že se můžou ukázat, ale ti v žádném případě to neberou jako z prospěchu, protože ti tam patří. To jsou lidé, kteří do této doby patří. Já nevím, snad jediní, protože i ti pitomí fotbalisti to dělají za prachy. Ti hasiči to dělají z přesvědčení. A z té mládeže, tam nemá kdo stát. Když tam se postavijou ti skauti, já si spíš myslím, že ty děti taky musí, protože vedoucí jim řeknou, „my jsme skauti, my se tam jdem postavit“ a tak dále. Takže abych vám pravdu řekl, ty rozdíly jsou strašně malinké, spíš je to horší. Je to horší.

T: Takže dřív to bylo lepší?

N: Né lepší. Dřív to bylo z hlediska pozůstalých spontánnější. Nedá se říct lepší, protože – řeknu příklad ... když semka přijel, jak se to jmenovalo, tajemník Okresního výboru strany a tajemník Okresního národního výboru, tak kdo tady musel být? No musel tady být přece hlavní velitel vojenské posádky. Museli tady být všichni ředitelé velkých podniků, protože kdyby ten krajskej tajemník je neviděl, tak měli průser. No tak takhle to bylo. No a dneska? Dneska zas přijede ten krajskej hejtman, ať je za kterou chce stranu, tak zase se dívá jestli tam má svoje soukmenovce. A třeba naše rodina tam jde proto, protože tam někoho máme ještě pořád. A Zdenička přestože je jí dneska pětadvacet let, ona jako my tu pravdu víme od začátku, taky byla doba, kdy ve škole o ní nesměla říct vůbec nic. No a taky tam jde, protože tam má svého pradědu. Tož tak je to o pietních vzpomínkách. A teďka, nevím, jestli o tom víte, do Javoříčka se investovaly obrovský milióny.

T: Dotace z Evropské Unie?

N: Až tak ne myslím. Máte na mysli co?

T: Já mám na mysli to sdružení Nové Javoříčko, jak tady pořádá ty projekty.

N: No, tak na tom se někdo zase dobře balí, to je jako normální, jako na všem vždycky. No, chtěl jsem říct jednu věc, že my jsme - vlastně už ty stařenky chtěly tady v Javoříčku, protože vy jste určitě nikdy neviděla původní hrob, že? Takže jste ho viděla na fotce s těmi opálenými trámy a s tou trnovou korunou, s tím křížem. Tak jsme se strašně o to snažili, aby ten kříž a ta koruna, ať už z čehokoliv tady byla, protože tenkrát ti lidi byli všichni věřící. A takový nějaký ten monument, kterej tady stojí a je národní památkou ano, to je zkrátka a dobře pozůstatek té doby, která se tenkrát žila. A jak někdo říká, mělo by se to zbourat, já si myslím, že ne, protože je to pozůstatek doby, která byla a která se žila. No a představte si, že až díky sociálnímu poslanci panu Vlčkovi tady v Javoříčku se zvýraznilo to, že je to hrob, protože do té doby to mimo nás nikdo nevěděl. Když přišli turisté, tak děti na tom náhrobku tam svačily. Oni nevěděli, že je to hrob a nikdo jim to neměl za zlé to, že nikdo nevěděl, že je to hrob. Až on se postaral o to, že se tam kolem dokola udělala nějaká takový ten mramorový okraj a ten zvýraznil, že je to hrob. A že se postavil vzadu, těsně za tím hrobem těžký mramorový kříž s trnovou korunou, protože trnová koruna, aspoň teda do určité doby byla symbolem umučení. A proto taky se chtělo, aby tam to bylo, protože ti lidi byli umučeni, aby tam ten kříž s trnovou korunou byl a to se podařilo. Jenomže pak se jeden krajskej tajemník rozhodl, že se tady po vzoru Lidic a jinech pietních míst udělají takzvané hrobodomy. Už jste to viděla? Líbí se vám to? To vůbec nemá smysl a nikomu to nic neříká. Víte, takhle, já jsem člověk, kterej zkrátka a dobře byl v životě v jedné straně a jak se říká, podruhé do stejné řeky nevstoupíš. Už bych nikdy nevstoupil do žádné strany, nikdy. Zkrátka a dobře tenkrát jsem v ní byl, v něco jsem věřil, byl jsem zklamán a už nikdy bych do žádné strany nevstoupil. A tady toto, to pozvednutí těch základů jak oni pořád, že to bylo laserem a z kosmu a nevím odkud zaměřený. Oni zaměřili tam starý kamna z kosmu, protože je to kus železa a pak zjistili, že je to sporák Pán Bůh ví odkud, a tak tam udělali hrobodomy. Za pár roků to bude zarostlé trávou, bude to k ničemu, protože obec nebude mět na to, aby to udržovala. Ale jenom kvůli tomu, že si to jeden krajskej tajemník přál, tak se to udělalo. No a muselo se mu to udělat, protože on na to přistrčil peníze. No a já vám řeknu jenom jednu takovou drobnost, čím my jsme žili v té době. Já když jsem byl zvolený tenkrát za toho poslance Národního výboru, tak jsem byl vybrán tenkrát,

jak se říká, do rady Národního výboru v Luké. A víte, co jsem udělal? Doslova jsem zneužil postavení Javoříčka a toho, že su komunista a vydobyl jsem pro Javoříčko, který nemělo ani sto obyvatel vodovod. A víte, na kolik ten vodovod přišel? Na několik strašných-set tisíc na jednoho občana. A víte, proč se udělal? Jenom protože to bylo Javoříčko a já jsem přišel na krajské výbor strany a řekl jsem, „já jsem z Javoříčka, já su tam teďka člen rady a tak dále, není to trapný, že Javoříčko taková pietní obec bere vodu tam někde seshora, z luk a tak dále, my si nezasloužíme vodovod?“ A tenkrát mě okresní tajemník KSČ řekl, „toto je věc Okresního národního výboru, soudruhu běž okamžitě tam, já tě podpořím.“ Tak jsem okamžitě šel na Národní výbor, řekl jsem mu, jak jsem uspěl a „soudruhu, my se zaangažujeme, uvidíte, že se zaangažujeme.“ Do třech let byl vodovod. Zkrátka a dobře, doslova, jsme zneužili privilegovaného postavení Javoříčka, protože v tehdejší době si nikdo nedovolil říct slovo proti Javoříčku. Jenomže do té doby neměli někoho takového drzého, jak jsme byli my a my jsme to prosadili.

T: Vzpomínáte si třeba na to muzeum, jak tady bylo v minulém režimu?

N: To byl propadák. Těžkej propadák. Asi nevíte, že já jsem byl zaměstnancem té organizace, která to udělala. To muzeum zřídilo Krajské vlastivědné muzeum v Olomouci a já jsem tenkrát dělal vedoucího v jeskyních v Javoříčku a Mladci. A to byla také zařízení Krajského vlastivědného muzea. A když se tohle to začalo zřizovat, tak mě tehdejší ředitel pan Kočí požádal, jestli bych tady po okolních lidech nesehnal nějaké věci z té doby. Třeba, a já nevím, my jsme měli doma prostřelený klobouk od stařečka, jiní měli peněženku, někdo třeba zase měl hůlku, o kterou se dědeček opíral, když šel na smrt. No a tak se to posbíralo a dávalo se to dohromady. A čekalo se, že z toho muzea opravdu bude pieta Javoříčka. A víte, co se stalo? Byly tam rezavé partyzánské samopaly, byly tam jejich pistole, kterými možná střileli nevinný, byly tam všechny ty desítky kil těch jejich metálů a takový ty piety, jak já říkám, třeba ten prostřelený klobouk nebo ta peněženka nebo ta hůlka to tam bylo někde bokem v nějaké vitrínce, ale plakáty o partyzánech až na zem. A ještě se stala jedna věc, oni to dali do celonárodního výukového programu a každá škola, která jela do Javoříčka a na Bouzov, musela jít tam. No, my jsme se tam šli podívat, od té doby jsme to nikomu nedoporučili, a když se to zavřelo to muzeum, tak jsme byli strašně šťastní. A můžu vám říct k tomu muzeu jednu historku? To taky ví málokdo. V tom muzeu dělal šéfa pan Mlýnský z Luké. No a samozřejmě tady na bouzovsku byl nejvyšší komunista pan Jančí z Veselíčka. A jednou přišel do Javoříčka jeden takový dobrák, samozřejmě trochu víc pil, ale nikdy nikomu neublížil. Byl z Měrotína a říkali mu partyzán, ale né kvůli tomu, že by byl partyzán, že měl takový fousy a dělal na pile dole u toho Vitoula, jak se říká. A jednou před čtvrtou hodinou než jel autobus, tak on u toho kiosku seděl, popíjel pivečko a přišel tam ten Mlýnský nabízet ty brožurky o Javoříčku a ten partyzán nedokázal nic chytřejšího udělat, než řekl, „prosím vás, strčte si to do prdele, všechno je to stejně nalhaný.“ Víte, co se stalo? Ten pan Mlýnský zavolal temu Jančímu, tomu komunistovi vrchnímu tady, ten zavolal policajty a oni ho sbalili. On dostal v průběhu doby aji trest odnětí svobody natvrdo, jenomže naštěstí tenkrát byla zrovna nějaká amnestie, ale osobně si myslím, že už to musela být Havlova amnestie, takže nebyl trestanej. A to je taky spjatý s tym muzeem.

T: No a co si myslíte teďka o tom sdružení Nové Javoříčko? Oni tady chtějí taky obnovovat to muzeum.

N: No, počkáme si na ně, co v něm bude. Jestli to bude podle toho nového historika, ale myslím si, že jo, protože oni jsou přátelé, ten zřizovatel toho Nového Javoříčka. No takhle, z hlediska ekonomického, bylo tady Občanské sdružení Javoříčko, což byli dva členové, oni si nechali od nás ode všech podepsat, že jsme a tak dále. Pak jsem zjistil, že jsou to jenom dva členové a tekly tam velký peníze, kde jsou ty peníze, co se za ně koupilo, to vědí jenom oni. A to Občanské sdružení nové Javoříčko, to je vlastně nástupnická organizace a jsou to přesně ti samí, doslova ti samí. A osobně můj názor je a řeknu ho před kýmkoli, že si myslím, že je to zas jeden velkej tunel.

T: Takže si myslíte, že ta organizace je zbytečná? Že nemá žádný poslání?

N: No, tak zatím měla poslání takové, že první co bylo, tak v prvním roce otevřeli tady občerstvení. Samo, že z toho mají patřičný prachy, komu je zúčtovávají, nezúčtovávají, to nevím. To byl dobrej počín, protože místní, nejenom turisté, ale i místní obyvatelé si mají kde posedět u káfička, u vínečka, u pivečka. Pak jsem slyšel, že tam chtějí z části udělat muzeum. Jak moc čerstvé informace máte nevím, protože já jsem zas slyšel, že tam mají být sociální byty. To víte nebo nevíte? Mají tam být sociální byty, možná tam něco na to muzeum zůstane. A asi bude muset zůstat, protože oni jestli budou chtějí nějaké dotace, tak tam něco z toho bude muset zůstat, ale zase na sociální byty jsou možná vyšší dotace než na nějaké muzeum.

T: Nechápu na co zrovna sociální byty.

N: Tak v tom bych viděl zase smysl, věříte? Protože my tady v Javoříčku stárnem. A někteří lidé už to pociťují kriticky. Třeba tady jeden dům, přes jedno od nás, je devadesátiletý pán a osmdesáti-sedmi-letá paní, oni už dali ten dům dceři, jenomže vzhledem k tomu, že jsou zaměstnání, oni nemůžou se o ně starat a zase ty lidi a stáří do domova důchodců, to je strašně krutý. A tak si myslím, že třeba kdyby oni tady tu chalupu měli a oni měli ten sociální byt, že by to k něčemu bylo. A už vím o další rodině, která tady tak pomalinku dopadá. Věříte, v tom bych aji smysl viděl. A v tom bych jim ty dotace přál, kdyby to bylo opravdu k tomuhle tomu.

Příloha č. 4: Fotografie budovy hájenky z roku 1945

Příloha č. 5: Fotografie pohledu na masový hrob se zbytky stavení z roku 1945

Příloha č. 6: Fotografie pohledu na vypálenou spodní část obce z roku 1945

Příloha č. 7: Fotografie Šlosarova vypáleného stavení z roku 1945

Příloha č. 8: Fotografie společného hrobu ze dne 24.4.2012

Příloha č. 9: Fotografie z pietní slavnosti konané dne 24.4.2012

